

Een oude, doch belangrijke Nota betreffende ons verdedigingsstelsel (Jhr. MERKES VAN GENDT).

Door toevallige omstandigheden kwam mij dezer dagen een eigenhandig geschreven afschrift van een Nota met bijlage in handen, door Jhr. J. G. W. MERKES VAN GENDT den 14^{den} April 1848 ingediend aan Zijne Excellentie den Heer Generaal Majoor NEPVEU, Minister van Oorlog ad interim. Zij zijn vermoedelijk weinig of niet bekend, doch èn voor de geschiedenis van ons vestingstelsel èn ook voor de beginselen van onze landsverdediging van zooveel gewicht, dat zij hier, gevolgd door enkele korte aantekeningen van den inzender, een plaats mogen vinden. Daar de bijlage wellicht van nog meer belang, en zeker van ruimere strekking is dan de Nota zelf, ga hier de bijlage aan het stuk zelf vooraf.

BIJLAGE.

Fragment uit eene, door mij, in 1836 geschreven Memorie, gedeeltelijk in den Nederlandschen Militairen Spectator voor 1840, maand September, overgenomen 1).

FREDERIK DE GROOTE zeide: „die alles dekt, slecht be- waart”. — Die ook slechts eenigszins met de krijgsverrigtingen van vroegere en latere tijden bekend is, weet, dat het mislukken van den Veldtogt van 1794 tegen de Franschen grootendeels te wijten is ge- weest aan het vasthouden van het oude cordon-stelsel.

Teregt schreef de Overste MASSENBACH aan den Veldmaarschalk von MOLLENDORF: „nichts ist verderblicher als jenes verma- ledeite Kordon-system, wodurch Gegenden gedeckt werden, aber Staten verloren gehen”.

Dat ook Holland is verloren gegaan, doordien men, inplaats van een samengetrokken, eenvoudig en natuurlijk stelsel van verdediging, eene alles omvattende bezetting en magtversnippering bleef aankleven, is maar al te zeer bij alle krijgskundigen bekend, dan dat het noodig zoude zijn daarbij stil te staan: — Het is overbekend, hoe men vroeger schatten gelds opofferde aan zeer ondergeschikte exentrische of min belangrijke bodempunten, terwijl diezelfde sommen toereikende zouden

1) De Militaire Spectator. Negende deel, 1840/41, blz. 58 e. v. Nog een woord over het hooge belang van een vast, duurzaam, wel georganiseerd stelsel van verdediging, geëvenredigd naar onze middelen en strijdkrachten. Noot van den inzender.

zijn geweest, om ons eene duurzame, ongekende centrale kracht te verschaffen.

De geconcentreerde verdediging wordt als het ware voorgeschreven en door de Topographische verdeling van ons land en door de omstandigheid dat onze grootste nationale middelen en rijkdom, verreweg voor het grootste gedeelte, sedert eeuwen haren zetel in een drietal onzer provincien, die de kern van Nederland uitmaken, gevestigd heeft.

Wij bedoelen hier het onschatbaar voordeel der ligging van de provincien Noord- en Zuid-Holland en een groot gedeelte van Utrecht: welke ligging zoodanig is, dat de militaire operatielijnen, om tot dat palladium van ons volksbestaan door te dringen, het vrij enge front, tusschen de Zuiderzee en de rivieren van het Zuidelijk frontier, doorsnijden.

De ware, de eenig mogelijke, doch ook krachtige en onfeilbare nationale verdediging, mits behoorlijk toebereid wordende, zal hoofdzakelijk moeten plaats grijpen achter die rivieren en op de lijnen welke men zich voorstelt getrokken te zijn van de Zuiderzee in eene loodregte strekking op die breede stroomen. De natuur, de geschiedenis en eene onbevooroordeelde schatting van hetgeen de hoofdkracht van Nederland uitmaakt, wijzen die plaatsen als met den vinger aan.

Overigens zou men zich zeer bedriegen, door te meenen, dat het genoemde verdedigingsstelsel, het noodzakelijk gevolg zou moeten hebben, om die provincien welke men niet onder de receptaculen van onze nationale macht en rijkdom telt maar zoo zonder slag of stoot aan eenen vijandelijken inval prijs te geven. Het geconcentreerde stelsel bestaat hierin, dat men niet hardnekkig eenen verwijderden post tracht te behouden, die men, in het uiterste, met geene mogelijkheid tegen eenen overmagtigen vijand behouden kan, en daardoor onze beperkte magt op eene al te groote uitgestrektheid gronds verbrokkelt, zich op alle punten zwak maakt en gevaar loopt om van onze centrale verdediging of Binnenfrontier, onze ware hartader, afgesneden te worden.

Dit staat daarenboven vast, dat een leger met veel meer gerustheid en kans van te slagen, den vijand stout onder de oogen kan treden, en beproeven hem het eene of andere gewest te doen ontruimen, wanneer het zeker is, zich, ingeval van nederlaag, op een geducht, dat is een krachtig gereed Binnen-Frontier, zijnde de linie van Utrecht te kunnen terugtrekken.

Het artikel waarvan het bovenstaande een kort uittreksel geeft, is naderhand het Thema geworden van het voornaamste wat lang daarna de Oude Soldaat en vele anderen in 1843 geschreven hebben. Zelfs de uitdrukkingen „geconcentreerd verdedigingsstelsel,” en „met de bevestiging van Oud Nederland uit het hart van het land uit te gaan,” zijn voor het eerst door mij in gezegde memorie van 1836 en nog vroeger opzigtens ons land gebezigd en wel toen men nog millioenen schats aan

Exentrische punten besteedde, zijn door anderen in memoriën, verhandelingen en tijdschriften letterlijk overgenomen.

Verscheidene brochures van 1843—1847 verschenen, en nieuwe Militaire tijdschriften, hebben dezelve, zonder den auteur te weten of te noemen, „ware stellingen en grondige overwegingen” gelieven te noemen en zeggen nu allen dat dit geconcentreerde stelsel voor eene langdurige en hardnekkige verdediging vatbaar, ook reeds door MAURITS, FREDERIK HENDRIK, WILLEM III, de DE WITTEN en BEVERNINGH bedoeld, voor ons land het eenige en ware is wat eenmaal kan en moet in praktijk gebracht worden.

's Hage, den 14e April 1848.

(was get.) J. G. W. M. v. G.

NOTA.

In de tegenwoordige tijdsomstandigheden, kan het zeker niet ongepast geoordeeld worden, met bescheidenheid en vertrouwelijk zoodanige denkbeelden aan te bieden, als waarin welligt eenig nut gelegen ligt.

Thans reeds 32 jaren als Officier der Genie, met de meeste belangstelling, locale studie en lezing van bestaande Memoriën, het hierbedoelde onderwerp gezien en overdacht, ja, wellicht meer dan iemand in geschriften en verbaal de thans voltooid wordende Centrale landsverdediging tot vermijding van vroegere magtsversnippering en geldopofferingen, aangeprezen en betoogd hebbende¹⁾, meent hij ook nu het onderstaande met gepaste eerbied en vertrouwen als eene herinnering in overweging te mogen geven.

Het is niet te betwijfelen, dat, door nu de vergevorderde geconcentreerde verdediging, met reeds bruikbare inundaties, te bepalen en daarvan openlijk eene duidelijke uitleg of verklaring te geven, met aanduiding wat daarenboven Frontiervestigingen zullen blijven, en naar welke aldus gestelde beginselen de troepen-verdeeling, bewapening en verdere voorbereidingen zich regelende, er voorzeker orde en vereenvoudiging uit zal voortvloeien, nadeelige onzekerheid of tastende maatregelen voorgekomen, troepen- en geschut-versnippering door innerlijke wezenlijke kracht vervangen en waardoor exentrische, of minbeslissende bedreigd wordende punten met des te meer klem, door het offensive, uit het hart van 't land, zouden kunnen worden bijgesprongen, alzoo op deze wijze het Problema, de grootste kracht met de minste oorlogskosten, oplossende.

Grootsch, orde, zuinigheid bevorderend en het tijdstip aangemeten, zoude dus een besluit of dispositie zijn, bepalende, onder anderen, als hoofdartikelen:

1) Zie de bijlage.

1°. Dat de linie van Utrecht met die van Amsterdam en hare sleutel, de positie van de Helder, voortaan onze centrale landsverdediging of Binnen-Frontier zullen uitmaken.

Alzoo ook de nog benoedigde werken op de weinige accessen van den verlengden rechtervleugel; zijnde het te inundeeren land van Altena tusschen Woudrichem en de Bakkerskil 1); mitsgaders de verder vereischte verbeteringen aan deze positie, onafgebroken met minkostbare en eenvoudige werken worde voortgezet.

2°. Als buiten- of Frontier-linie: de vestingen Geertruidenberg, Heusden 2), 's Bosch met haar kamp, Grave, Nijmegen 3) en een nog op te werpen eenvoudig min kostbaar Fort te Pannerden op de zoogenaamde Punt of Confluent van Waal en Rijn; verder, naderhand, bij voorhanden geldmiddelen en genoegzame strijdkrachten, een fort of verschansing bij Westervoort of Geldersoord en de vervallen vestingen Doesburg, Zutphen, Deventer en positie beneden Zwolle, echter met aanmerkelijk te vereenvoudigen verdedigingswerken en bekwamere inundatiën te verbeteren; edoch, zoolang het tekort aan eerstgenoemde middelen bestaat, en zoolang daarenboven de IJssel zoo ondiep en op vele plaatsen doorwaadbaar blijft, zich vooreerst tusschen Nijmegen en de Zuiderzee, als vervolg van ons oostelijk Buiten-Frontier, te vergenoegen met de reeds bestaande en nog aan het Rijk behorende Geldersche of Grebbe-linie, namelijk, het

1) De grootendeels te inunderen boog tusschen Woudrichem en de Bakkerskil is als een uitmuntend Bruggenhoofd vóór Gorinchem, Woudrichem en vóór het Confluent van verscheiden rivieren aldaar te beschouwen, tevens de vrije kapitale gemeenschap te water dekkende en ook een belangrijk reduit achter den regtervleugel van onze Buiten-Frontierlinie daarstellende, en, hoezeer een vijandelijk doordringen aldaar gevaarlijk zoude zijn, is desaan gaande minder te vreezen, wanneer immer het door ons ontworpen inundatie- en uitwateringskanaal (18 Maart 1835) van Grave naar Geertruidenberg zal verwezenlijkt zijn *a*), alsook de vesting Heusden opgemaakt; wordende evenwel aan het gewicht der accessen geëvenredigde solide positiewerken bij het Tolhek en bij de Bakkerskil gevorderd, alsmede eenige verbeteringen aan de werken van Woudrichem, aan welke echter mijns inziens, te zamen niet boven de f 150.000 á f 170.000 zoude behoeven besteed te worden, om voldoende aan het oogmerk te beantwoorden.

2) Deze vesting, ten onregte verlaten, daarenboven voorbarig geslecht, zal eenvoudig in aardewerk op eene min kostbare wijze wederom met spoed moeten opgemaakt worden.

3) Als Bruggenhoofd, en dus in vervolg van tijd nog met een 3e tusschenfort op de hooge landzijde en met eene eenvoudige keelsluiting aan de zijde van Lent te voorzien.

a) Reeds KRAYENHOFF stelde a^o 1823 in een brochure voor om Maas en Waal volledig te scheiden door de verbinding bij St. Andries te sluiten, de Heerewaardensche overlaten geleidelijk te sluiten en de Maas naar het Bergsche Veld te voeren. Veruoedelijk wordt hier op iets dergelijks gedoeld.

Noot van den inzender.

vasthouden der voorname accessen, met name Ochten, de Spees, de Grebbe, de Klomp, en Amersfoort, en deze overgangspunten daartoe, onafgebroken, met geringe kosten, en ook met aanmerkelijk te vereenvoudigen werken genoegzaam te versterken; blijvende inmiddels de genoemde vestingen langs den IJssel, als *Places du moment* bestaan, waaraan echter niet meer dan de kosten van een zuinig onderhoud zoude dienen te worden besteed 1).

3°. Van de vestingen Breda, Bergen op Zoom, Maastricht en Groningen, alleen de citadel en buitenste of meest geavanceerde werken op de hoofdaccesen en toegangen te laten bestaan, — de inundatie-stelsels derzelve te behouden en zelfs te verbeteren; overigens al derzelve zeer samengestelde opééngestapelde en veel te uitgebreide werken allengskens en ter gelegener tijd te sloopen of althans aanmerkelijk te vereenvoudigen, ten einde met de kleinst mogelijke bezettingen en bewapening, (minstens tot de helft van het thans vereischte getal troepen en geschut teruggebracht) daarvan als voortgeschoven Positiën of *Places du moment* gebruik te blijven maken, en tevens van beide laatstgenoemde vastigheden, als de eenige blijvende groote reducts in het hart van het Hertogdom Limburg en der Provincie Groningen gebruik te kunnen maken; ten einde zich alzoo in deze uitmiddenpuntige gewesten, met vasten wil, tegen invasiën of strooptochten, tijdelijk genoegzaam te kunnen verdedigen, totdat bij eene bedreigde of wezenlijke belegering, hulp en ontzet van elders, of uit het hart van het land kan komen aanrukken.

4°. Ook de vestingen en sterkten van Staatsvlaanderen en Zeeland in verband met onze zee- en kustverdediging, te behouden; doch met de meest mogelijk daaraan toe te brengen vereenvoudiging, tot bevordering van concentratie en daaruit voortvloeiende vermindering van troepen en geschut in deze exentrische stellingen, en dus ook daár geene verdere aanzienlijke kosten te besteden, als slechts tot magtversnippering en verzwakking van de centrale- of hoofdverdediging des Rijks leidende.

1) De niet onbelangrijke opmerking wordt hier tevens nogmaals gemaakt: dat, wanneer ook immer de IJsselvestingen, in de bovengenoemde onzekere omstandigheden, mochtén kunnen worden opgemaakt, alsdan, zoowel bij een met klem vasthouden aldaar, als bij eene slechts voortgeschoven tijdelijke verdediging of observatie dezer rivier, gelijk nu vooreerst het geval zal moeten zijn, de passagère opmaking der voornaamste genoemde overgangspunten van de Geldersche- of Grebbe-linie altijd evenwel haar onschatbaar nut blijft behouden: om een van den IJssel over de vlakke Veluwe terugtrekkend leger of observatiekorps, aldaár eene tusschenhalte of verademing te geven, ten einde door vijandelijke cavalerie niet gedebordeerd en afgesneden te worden; maar geregeld de linie van Utrecht te bereiken en binnen de centrale verdediging te kunnen trekken.

5°. De vestingen en forten Venlo, Coevorden, Delfzijl 1) Bourtange en Langakkerschans als verlaten of vervallen te verklaren, om ter gelegener tijd gesloopt te worden; de aanwezige militaire etablissementen in zooverre af te breken en te verkoopen of tot andere einden te bestemmen als dezelve dáár meer dan toereikende bevonden worden, om er tijdelijk detachementen of observatieposten tegen den smokkelhandel of vexatiën, te kunnen onderbrengen.

's Hage, den 14 April 1848.

(was get.) J. G. W. MERKES VAN GENDT.

Tot zooverre de Nota met hare bijlage. Merkwaardig zijn zij om de volgende redenen:

1°. Blijkt, dat MERKES VAN GENDT reeds in zijne niet nader aangeduide Memorie van 1836 op een geconcentreerd vestingstelsel heeft aangedrongen en dat hij een groot voorstander der Vesting Holland was. „De ware, de eenig mogelijke, doch ook de krachtige en onfeilbare nationale verdediging, mits behoorlijk voorbereid wordende, zal hoofdzakelijk moeten plaats grijpen achter de rivieren en op de lijnen, welke men zich voorstelt getrokken te zijn van de Zuiderzee in eene loodrechte strekking op die breede stroomen.”

Meestal worden STIELTJES (de Oud-Soldaat) en KNOOP, later wakker bijgestaan door DE ROO VAN ALDERWERELT, beschouwd als de mannen, die voor een geconcentreerd vesting-(verdedigings)stelsel in de bres zijn gesprongen, en den strijd tegen de schadelijke vestingen aangejord, ten slotte met goed gevolg ten einde gebracht hebben. Doch uit BADON GHYBEN'S meesterlijk geschreven geschiedenis van ons vestingstelsel „Een oude strijd,” voorkomende in de Militaire Gids van 1883, weten wij, dat reeds Koning WILLEM II op een meer geconcentreerd vestingstelsel heeft aangedrongen en het niet enkel bij woorden heeft gelaten. Aan den lateren kolonel Jhr. MERKES VAN GENDT, Adjudant des Konings, wordt groote invloed toegeschreven op den vestingbouw onder Koning WILLEM II. Op 24 Juli 1840 verklaarde deze laatste, nog Kroonprins zijnde, op de Houtensche vlakte bij Utrecht tijdens een langdurige verkenning van 's Lands verdedigingsmiddelen, „dat men uit het hart van het land moest uitgaan en dat de zaak bij het hoofd en niet bij den staart moest aangegrepen worden”. Aan de hem omringende officieren der Genie werd daarom met nadruk aanbevolen, reeds den volgenden dag aan te vangen met het compleet afmaken van de linie

1) Hoezeer Delfzijl nauw met Groningen in verband staat, wanneer namelijk de linie van Helpen behoorlijk afgemaakt zal zijn, (wat echter nimmer het geval is geweest) kan laatstgenoemde vesting tot het onder art. 3 gestelde doel, kracht genoeg behouden, namelijk tegen een coup de main of invasie, evenals in 1672, het eenige doel, waarmede Groningen, als Place du moment, in het hart dezer provincie, wordt bijbehouden.

van Utrecht en hare reductstelling van Amsterdam. Die zienswijze van den Prins Veldmaarschalk geeft een bijzondere beteekenis aan eene Nota, hem op zijn verzoek kort te voren (19 Sept. 1839) aangeboden door zijn Adjudant MERKES VAN GENDT, waarin deze wees op de groote beteekenis van „die kernachtige verdediging van het hart van ons Land, welke wij voortaan geconcentreerde verdediging zouden kunnen noemen, die als eene vaste permanente stelling ons veldleger beschikbaar makende, eene krachtige actieve verdediging het meest kan bevorderen, vooral naar het oostelijk frontier” 1). Na deze woorden aangehaald te hebben, zegt BADON GHYBEN dan: „Ziedaar de nieuwe richting, door Koning WILLEM II op den voorgrond gesteld — de richting, die werkelijk werd ingeslagen” 2). Achteraf blijkt thans, dat MERKES VAN GENDT die nieuwe richting reeds in eene Memorie van 1836 zooal niet volledig aangegeven, dan toch reeds ingeluid heeft.

2°. MERKES v. G. wilde nog een tijdelijk te verdedigen buitenkring behouden: Hollandsch Diep—Geertruidenberg—Heusden—’s Hertogenbosch—Grave—Nijmegen—Pannerden—IJssel, doch hij wilde de werken zeer vereenvoudigen en er een minimum aan ten koste leggen. Het opmerkelijkst, wat deze zaak betreft, is echter wel, dat inundatiemiddelen bij hem vóór alles gingen, want deze wilde hij ten aanzien van dien buitenkring niet alleen behouden, doch nog verbeteren. Het is een les, die wij in onzen tijd met betrekking tot de Nieuwe Hollandsche Waterlinie wel ter harte mogen nemen. Ook hier zijn de werken verouderd. Goede, desnoods nog te verbeteren inundatiemiddelen, behouden hun waarde door alle tijden; zij verouderen niet en kosten weinig aan onderhoud, terwijl fortten doorgaans op gezette tijden een algeheele vernieuwing dienen te ondergaan, willen zij op de hoogte van den tijd blijven.

3°. Is MERKES VAN GENDT reeds in 1848 een der voorloopers van de regeling van het vestingstelsel bij de wet geweest en van het grondbeginsel, in de wet van 1874 neergelegd: „Grootsch, orde, zuinigheid bevorderend en het tijdstip aangemeten zoude dus een besluit of dispositie zijn, bepalende onder anderen, als hoofdartikelen: 1°. Dat de linie van Utrecht met die van Amsterdam en hare sleutel, de positie van de Helder, voortaan onze centrale landsverdeding of Binnen-Frontier zullen uitmaken.”

4°. Het merkwaardigst wellicht van alles zijn het begin der bijlage en de beginselen aldaar nopens troepengebruik ontwikkeld. Het was om die reden, dat wij de bijlage aan de Nota deden voorafgaan.

FREDERIK DE GROOTE zeide: „Die alles dekt, slecht bewaart.” „Wie

1) Die Nota, of althans de zakelijke inhoud daarvan schijnt door Jhr. MERKES VAN GENDT medegedeeld te zijn op de blzn. 42/55 van zijne Beschouwingen en bijdragen tot de kennis van ons land in verband met de verdedigingsaangelegenheden. Overgedrukt uit De Militaire Spectator van 1856 en 1857.

2) Militaire Gids, 1883, 1824.

alles dekken wil, dekt niets" leerde in onze jeugd ons strategieboek. Inderdaad is de veldtocht van 1794 tegen de Franschen door ons verloren wegens het vasthouden aan het oude cordonstelsel. Men kan dat in het werk van Generaal SABRON lezen. Zeer terecht ook werden de bekende woorden van MASSENBACH aangehaald: „Nichts ist verderblicher als jenes vermaledeite Kordon-System, wodurch Gegenden gedeckt werden, aber Staten verloren gehen" en even terecht pleitte MERKES VAN GENDT voor een „samengetrokken, eenvoudig en natuurlijk stelsel van verdediging", waarbij hij te velde trok tegen „een allesomvattende bezetting en machtsversnippering".

Met de concentratie van ons vestingstelsel, gelukkig een voldongen feit geworden, is ten aanzien van de concentratie onzer weermiddelen nog slechts half werk verricht. Wat ten deze nopens het vestingstelsel geldt, is a fortiori van toepassing op onze zooveel meer mobiel zijnde levende strijdkrachten. Onze legerorganisatie worde zoodanig elastisch, dat tegen een „alles omvattende bezetting en machtsversnippering" kan worden gewaakt, dat wij ook krijgen een „samengetrokken, eenvoudig en natuurlijk stelsel" van organisatie, hetwelk ons in staat stelt om, wanneer noodig, onze geheele kracht zooveel doenlijk samen te trekken.

W. E. VAN DAM VAN ISSELT.

Een en ander over den strijd tegen ijzerdraadversperringen,

DOOR

D. VAN DEN BERG,

Kapitein der Genie.

(Vervolg en slot van bladz. 140.)

In het Decemernummer van den jaargang 1910 van het Russische Ingenerny Journal verscheen van de hiervóór aangehaalde Fransche instructie een vertaling, bewerkt naar I, welke vertaling aanleiding gaf tot het doen van proefnemingen bij verschillende Russische technische troepen-eenheden op het door die instructie behandelde gebied. Een beschrijving van de resultaten dier proeven, bewerkt naar eenige eveneens in het Ingenerny Journal gepubliceerde opstellen, vonden wij in The Royal Engineers Journal 1912 1) en in de Revue du Génie militaire 1913 2).

Van de in pt. 32 van de *Instruction provisoire* aangegeven werkwijze (maken van een doorgang met behulp van draadscharen) verwachtte de schrijver van III weinig heil, aangezien op een uitvoering van dien arbeid zonder ontdekt te worden — volgens hem conditio sine qua non voor het welslagen daarvan — niet dan in abnormaal gunstige, slechts bij uitzondering aanwezige omstandigheden valt te rekenen. (Hij verloor daarbij evenwel uit het oog, dat juist deze werkwijze zich uitnemend leent voor het arbeiden achter dekkingsmiddelen als schilden e. d., waarover later meer.) Hij richtte derhalve in hoofdzaak zijn aandacht op de vernieling door middel van langgestrekte springladingen.

Bij de in Rusland gebruikelijke methode werden ladingen aangemaakt van 2.5 à 3 M. lengte, die op de hindernis werden geworpen; een grootere lengte werd met het oog op gewicht en handelbaarheid minder doelmatig geacht. Had nu bijv. de te vernielen versperring een diepte van 6 M., dan was de toepassing van 2 zulke ladingen noodig, en was het te bereiken resultaat geheel en al afhankelijk van een onderling juiste ligging der ladingen, waarvan één op het binnen-, de andere op

1) R. E. J. 1912, No. 8. Transcripts. *The demolition of wire entanglements by means of explosives*. Extracts from an article by N. Bobir in the January, 1912, number of Ingenerni Jurnal, door F. E. G. Skey. (III).

2) R. d. G. 1913, No. 2. *Démolition de réseaux de fil de fer au moyen d'explosifs*, door A. P. (IV).

het buitengedeelte der hindernis moest worden geworpen; vooral, omdat veelal in liggende houding zal moeten worden gewerkt, valt daarop echter niet altijd te rekenen. Weliswaar zou het mogelijk zijn, het voor de vernieling van de buitenste helft der versperring bestemde deel der lading *in* de hindernis aan te brengen, doch dit kan gemakkelijk op een geringe oneffenheid van het maaiveld komen te stuiten, en zou bovendien toch slechts over een diepte van 2.5 à 3 M. uitwerking hebben.

De aldus tot stand gebrachte doorgang was in den regel niet meer dan 3 M. breed, terwijl voorts meestal deelen van de hindernis meer of minder intact bleven, naarmate van de mindere of meerdere juistheid, waarmede de ladingen op de versperring waren geworpen.

Kennelijk verdiende dus de Fransche vernielingsmethode de voorkeur boven de tot dusver in Rusland toegepaste.

Bij de proefnemingen, die door den Russischen schrijver Bobir werden gedaan om de waarde van de eerstgenoemde werkwijze aan de practijk te toetsen, werden de tot bevestiging van de lading bestemde latten gezaagd uit 1½-duims-planken, en 7.5 c.M. breed genomen in verband met de afmetingen der Russische schietkatoen (pyroxiline-) blokjes (zie hierna). Ten einde het gewicht van de verschillende deelen der lading niet te groot te doen zijn, werden deze 1.80 M. lang gemaakt, behalve het voorste, dat een lengte kreeg van 2 M.

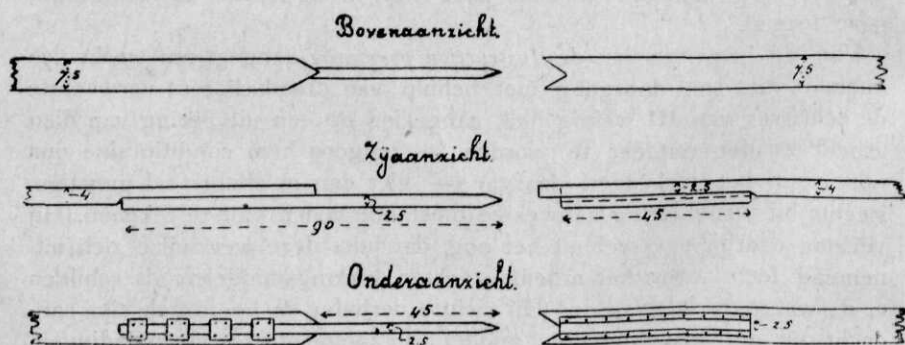

Fig. 13.

De verbinding van de onderscheidene „ladinglatten” werd op de volgende wijze tot stand gebracht (verg. fig. 13.) Aan het achtereinde van elke zoodanige lat werd door middel van een gleuf, afgedekt met een ijzeren plaat, een kokervormige ruimte gemaakt; daarin paste juist het uitstekende gedeelte van een aangepunt dun latje, dat in een gleuf aan de onderzijde van de lat van het volgende ladingdeel bevestigd was. (Dat daardoor de onderkant van de aaneensluitende latten niet meer één vlak zonder opstaande kanten vormde, wordt echter in IV een bezwaar tegen het gemakkelijk inbrengen van de lading in de versperring geacht.) Ten einde een behoorlijke onderlinge aansluiting

van de op het bovenvlak der latten gebonden ladingen te verzekeren, was voorts in het achtereinde van iedere lat een driehoekige inkeping aangebracht, waarin het dienovereenkomstig afgesnoten vooreinde van de volgende lat paste.

De inrichting aan het vooreinde van de lading werd, met een gegalvaniseerd plaatijzeren kap en een stel rolletjes, gemaakt, als in de Fransche instructie aangegeven; daarbij bleek het wenschelijk, de middellijn van die rolletjes niet grooter te nemen dan 15 c.M., ten einde het doorschuiven, ook onder de laagste draden der versperring door, mogelijk te doen zijn.

Voor wat de lading betreft, leende de vorm der Russische springmiddelen zich minder voor een gemakkelijk aanbrengen op de daartoe bestemde latten dan die der Fransche. Hebben laatstbedoelde, evenals de onze, den vorm van een rechthoekig parallellepipedum, de Russische zijn zeshoekige prisma's, een vorm alzoo, die ten aanzien van binden e. d. eigenaardige moeilijkheden oplevert. Deze blokjes komen in twee soorten voor. Die, in gebruik bij de genietroepen, zijn 5 c.M. hoog, 7.5 c.M. breed (gemeten tusschen twee evenwijdige zijvlakken) en wegen 215 à 235 G.; zij zijn niet voorzien van een uitboring voor het slaghoedje. De blokjes, behoorende tot de uitrusting der cavalerie, zijn 4.5 à 4.7 c.M. hoog, 5 c.M. breed (gemeten als voren), wegen 120 G., en hebben wèl een ligplaats voor het ontstekingsmiddel.

Voor de proef volgens III werd gebruikt een lading, samengesteld uit 60 blokjes-geniemodel en 30 blokjes-cavaleriemodel; aangezien de blokjes met de zijvlakken der prisma's tegen elkander sluitend werden aangebracht — hetgeen met het oog op de overbrenging der ontploffing niet zonder bedenking schijnt — was de totale lengte der lading ($60 \times 7.5 + 30 \times 5$) c.M. = 6.30 M., d. i. nagenoeg gelijk aan de diepte van de te vernielen ijzerdraadversperring, welke 6.40 M. bedroeg. Weliswaar meende men er op te mogen rekenen, dat de ontploffing de hindernis zou opruimen over een lengte, ± 1.50 M. grooter dan die der lading, doch veiligheidshalve kwam het beter voor, de lading eenigszins langer te nemen, dan volgens deze berekening noodig zou zijn. Het totale gewicht der lading bedroeg circa 19 K.G., zoodat per strekkenden meter ongeveer 3 K.G. schietkatoen kwam, zijnde ongeveer dezelfde hoeveelheid, als in de Fransche instructie wordt noodig geoordeeld.

Waarschijnlijk uit hoofde van de meerdere of mindere moeilijkheid, waarmede de blokjes-geniemodel (zonder kanaal voor het slaghoedje) als gevolg van de ontploffing eener initiaallading mede explodeeren, werd een 12-tal van slaghoedjes voorziene blokjes-cavaleriemodel tusschen de blokjes-geniemodel verdeeld. Elk deel der lading werd afzonderlijk in zeildoek genaaid en met behulp van latten en touw stevig op de daarvoor bestemde richels gebonden.

Het te voren gereedmaken van de lading vorderde 2 arbeidsuren van 3 à 4 man; aan materieel was daarvoor — behalve de springmiddelen —

noodig \pm 5 M. 1 $\frac{1}{2}$ duims-plank, breed 17.5 M., en ongeveer 22 d.M.² plaatijzer.

De onderscheidene deelen der lading werden elk door 1 sappeur naar de plaats van bestemming vervoerd, waarbij de manschappen elkander met 5 à 10 pas tusschenruimte volgden; de ontsteking werd bewerkstelligd door een onderofficier, die twee lonten (één als reserve) bij zich had.

De schrijver acht voor de vernieling van een, door een voorgelegen glacis aan het gezicht onttrokken ijzerdraadversperring, de aanwezigheid in die gronddekking van een (bijv. door het eigen artillerievuur veroorzaakte) bres noodzakelijk, en beveelt dan ook aan, bij de voorafgaande verkenning van de hindernis goede nota te nemen van de ligging van zoodanige bressen en van den derwaarts te volgen weg. Daarom werd ook in de glacisvormige dekking, die de ten behoeve van de onderwerpelijke proefnemingen gemaakte ijzerdraadversperring tegen gezicht beschermde, door het tot ontploffing brengen van een mijn kunstmatig een bres gevormd. De versperring had, zooals reeds werd vermeld, een diepte van 6.40 M.

De ontploffing van de lading veroorzaakte een coupure over de volle diepte der hindernis, met een breedte van circa 4.80 M. aan buiten- en binnenrand, en van ongeveer 5.40 M. in het midden.

Als voordeelen van de Fransche vernielingswijze boven de tot dusver in Rusland gevolgde, erkende de schrijver, dat:

- a. de lading voor een hindernis van elke diepte geschikt te maken is;
- b. de lengte van de verschillende deelen der lading zoo groot genomen kan worden, als wenschelijk voorkomt, en alleen beheerscht wordt door de factoren gewicht en vervoerbaarheid;
- c. de kap en de rolletjes aan het vooreinde van de lading een gemakkelijk vooruitbrengen daarvan in de hindernis toelaten;
- d. het aanbrengen en ontsteken van de lading slechts 5 minuten behoeft te duren en zonder het minste gevaar kan plaats hebben;
- e. de ontploffing een voldoende breedten doorgang, vrij van alle hinderlijke overblijfselen, tot stand brengt.

Voor een behoorlijke uitvoering van de werkzaamheden in oorlogstijd acht hij veelvuldige beoefening in vreedstijd zeer aan te bevelen, vooral ook bij nacht en in tegenwoordigheid van afdeelingen infanterie, bestemd om door de te maken bres te stormen, voor welke bovendien het bijwonen van de (daadwerkelijk uitgevoerde) vernieling z. i. zeer leerzaam zou zijn. Tevens oordeelt hij het wenschelijk, zoodanige opruiming en ook aan de infanterie zelve te onderwijzen, aangezien op de aanwezigheid van pioniers niet altijd zal mogen worden gerekend.

Aanbevolen wordt voorts het houden van overeenkomstige proefnemingen bij versperringen van verschillende constructie, met hooge of lage, verder uit elkander of dichter bijeen geplaatste palen, enz., en niet het minst met een tegen de *onderzijde* van de latten gebonden

lading, waarvan de schrijver zich een nog aanzienlijk grootere uitwerking voorstelde.

Zich ten slotte op het standpunt van den verdediger stellende, gaf hij dezen in overweging, in plaats van een betrekkelijk gering aantal hooge palen, een grooter aantal lagere toe te passen, bijv. palen van circa 0.35 M. hoogte op 0.50 à 1 M. onderlingen afstand, waardoor z. i. het inbrengen van ladingen c. a. ten zeerste zou worden bemoeilijkt.

Dat zal trouwens evenzeer het geval zijn, wanneer de verdediger, ten einde een toepassing van de vernielingswijze, als in de *Instruction provisoire* aangegeven, te voorkomen, binnen de grenzen der versperring geulen graaft, wolfskuilen aanlegt, of groote steenen strooit. Bovendien bestaat te allen tijde de kans, dat 's aanvallers eigen projectielen trechters veroorzaken en grond opwerpen. Steeds heeft men dus te vreezen, dat het voorste ladingdeel zal stuiten op eenig beletsel, dat zijn verdere voorwaartsche beweging belet, of dreigt weg te zakken in een of ander gat in het maaiveld, hetwelk eveneens het vooruitschuiven verhindert.

Voorts loopt men steeds gevaar, dat de touwen, waarmede de lading op de latten is vastgebonden, aan de draden van het ijzerdraadnet blijven haken en verschuiven, waardoor de lading geheel of gedeeltelijk losraakt, een gevaar, waartegen ook het omwikkelen van de lading met zeildoek of linnen geen afdoenden waarborg biedt (prikkeldraad!).

Ten slotte zal men bij een vóórgelegen glacis niet altijd gebruik kunnen maken van het afkammen van de kruin door het geschutvuur, aangezien de verdediger ten aanzien van een aldus gevormde bres, die een zwak punt in zijn hindernis vormt, verhoogde waakzaamheid zal betrachten en daaraan zijn bijzondere aandacht zal schenken.

Al deze overwegingen, gevoegd bij de noodzakelijkheid om tusschen de schietkatoenblokjes-geniemodel een aantal van slaghoedjes voorziene blokjes-cavaleriemodel aan te brengen, leidden den Russischen Luit.-Kolonel KAZAKEWITSCH tot de navolgende wijzigingen op de Fransche methode (IV).

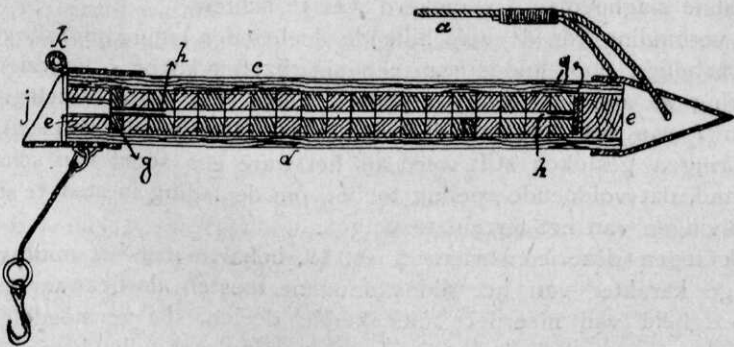

Fig. 14.

In stede van het voorste ladingdeel op rolletjes te doen voortbewegen, bevestigde hij daaraan twee touwen: één (*a* in fig. 14) aan de plaat-

ijzeren kap — om de gelegenheid te openen den kop der lading eenigszins te lichten in geval deze door een of ander beletsel in zijn voorwaartsche beweging zou worden gestuit, dan wel in een gat of projectieltrechter zou wegzakken — en één (*b* in fig. 15) aan het achtereinde van het voorste ladingdeel — ten einde desgewenscht aan de lading ook een geringe zijwaartsche verplaatsing te kunnen geven.

Om aan het geheele samenstel een eenigszins grootere buigzaamheid te verleenen, werden de onderscheidene deelen der lading hoogstens 3 M. lang gemaakt. De lading werd niet, zooals de Fransche instructie aangeeft, op een lat gebonden, doch aangebracht tusschen twee 10 c.M. breede latten *c* en *d* (verg. fig. 14 en 15), die op twee, in de lengterichting doorboorde blokken hout *e* werden geschroefd; de hoogte van het geheel bedroeg ± 14 c.M.

De schietkatoenblokjes *f*, met boven- en ondervlak der prisma's tegen

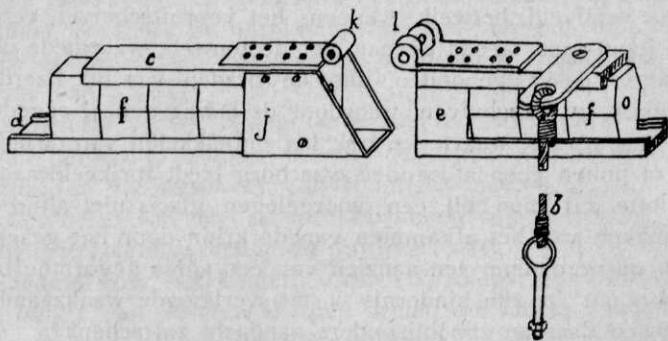

Fig. 15.

elkander aansluitende, en door de aanwezigheid van twee caoutchoucschijven *g* stevig tegen elkander gedrukt, werden alle doorboord, waardoor de overbrenging der ontploffing van de beide aan de uiteinden geplaatste slaghoedjes *h* verzekerd was te achten.

De verbinding van de verschillende deelen der lading onderling werd bewerkstelligd door middel van een plaatijzeren koker *j*, voorzien van een ring *k*, aan het eene ladingdeel, welke ring paste tusschen twee ringen *l* van het volgende deel der lading. Met behulp van een door deze ringen gestoken stift werd als het ware een soort van scharnier gevormd, dat voldoende speling toeliét, om de lading in staat te stellen, de golvingen van het terrein te volgen.

Ook tegen deze constructie voert IV, behalve nog het minder eenvoudige karakter van het aldus ontstane toestel, als bezwaar aan de aanwezigheid van meerdere uitstekende deelen, die vermoedelijk het vooruitbrengen van de lading in de versperring zeer zullen bemoeilijken, als bijv. de plaatsen van bevestiging van de touwen *a* en *b*, en de scharnieren *k-l*.

De kennismaking met de beschrijving van verschillende der hiervóór

vermelde vernielingswijzen leidden den Engelschen Majoor Mc CLINTOCK tot het houden van een reeks vergelijkende proeven, omtrent welke resultaten hij in R. E. J. een en ander mededeelde 1). In deze proeven, gehouden bij de „Queen Victoria's Own Sappers & Miners” te Bangalore, nam hij mede op de verschillende werkwijzen, voor de bestrijding van ijzerdraadversperringen aangegeven in het *Manual of Field Engineering* (M. F. E.), waarvan § 48 vermeldt:

I. Building a roadway *over* the obstacle, with ladders, planks, hurdles, etc., etc.;

II. Clearing a road *through* it, which may be done in various ways,

(a). By dragging the whole, or a portion, away with grapnels;

(b). By cutting the wires *one by one* with cutters, billhooks, axes, etc., etc. Also with bullets, the wires being caught singly in a special clip affixed to the rifle-muzzle and then cut one at a time by its repeated discharge;

(c). By cutting the whole breadth of the obstacle *at once* by firing an elongated charge of explosive placed by hand on, in or underneath it.

(Ten aanzien van de sub c vermelde werkwijze deelde de Majoor MATHESON in R. E. J. 1912, No. 2 2), mede, dat proefondervindelijk was aangetoond, dat het werpen van de lading *op* de versperring verreweg de beste resultaten opleverde.)

De door den Majoor Mc CLINTOCK verrichte proefnemingen, welke werden gedaan op een „model”-ijzerdraadversperring volgens de *M. F. E.*, breed 5.40 M., met 1.50—2.40 M. hooge, 10—15 c.M. dikke palen, betroffen de navolgende werkwijzen.

A. Overbruggen van de hindernis volgens § 48 *M. F. E.*, sub. I.

Een ploeg van 20 man, onder bevel van een officier, uitgerust met ladders, planken e. d.

Na ruim 10 minuten bereikte de voorste man met een gewaagden sprong de binnenzijde van de hindernis, terwijl de overigen, van wie meerderen in het draadnet vielen, nog over de geheele lengte van de „brug” verspreid waren.

Deze methode scheen alzoo weinig geschikt, om door een detachement pioniers ten behoeve van een daarachter volgende stormcolonne te worden toegepast, al was het alleen reeds wegens de reusachtige hoeveelheid materialen, welke zou moeten worden aangevoerd.

1) R. E. J. 1913, No. 3. *The destruction of wire entanglements. — A. suggested method* (V). Meer of minder uitvoerige uittreksels uit dat opstel worden aangetroffen in:

R. d. G. 1913, No. 7. *Nouveau procédé de destruction des réseaux de fil de fer* (VI);
Streffleur 1913, No. 6. *Technische Mitteilungen. Zerstörung von Drahhindernissen* (VII);
Schweiz. Zeitschr. für Art. u. Genie 1913, No. 7. *Das Zerstören von Drahhindernissen* (VIII); en

Zeitschr. f. d. ges. Schiesz. u. Sprengstoffwesen 1913, No. 20. *Referate. Das Zerstören von Drahhindernissen* (IX).

2) *Some notes on field works* (X).

B. Omvertrekken van de versperring volgens § 48 *M. F. E.*, sub II-*a.*

Een ploeg van 40 met dreggen uitgeruste manschappen had na een kwartier arbeidens niet het geringste resultaat bereikt, afgezien van het breken van hoogst enkele draden, zooals trouwens bij een behoorlijk verankerde versperring ook te verwachten was.

De schrijver vermeldt ook zelf, dat — behoudens een weinig geloofwaardig verhaal, als zou het in den Zuid-Afrikaanschen oorlog zijn voorgekomen, dat de Boeren met behulp van een span van 16 ossen de ijzerdraadversperring nabij een blokhuis omvergetrokken hebben — hij nimmer van een met deze werkwijze verkregen succes had vernomen.

Hierbij zij opgemerkt, dat ook de Japanners vóór Port-Arthur deze methode hebben toegepast, en althans in één geval met gunstigen uitslag. Zij bevestigden daarbij aan de bovineinden der versperringspalen op onderlinge afstanden van 5 M. touwen, welke uiteinden werden medegevoerd naar de stormstelling, van waar vervolgens werd beproefd, de versperring omver te trekken. Op deze wijze werd bijv. den 21sten Augustus bij de bestorming van de Panloenschan-redouten een doorgang in de vóór die werken gelegen ijzerdraadversperringen gemaakt.

Daarbij mag evenwel niet uit het oog worden verloren, dat op verschillende plaatsen de palen van de Russische versperringen, in verband met de rotsachtige geaardheid van den bodem, niet voldoende diep waren ingegraven en dientengevolge niet zeer vast stonden. Toen de verdedigers, ten einde deze wijze van opruimen voor den vervolge te voorkomen, er toe overgingen de palen hunner versperringen te verankeren, bleek deze vernielingsmethode niet meer tot het doel te leiden.

C. Maken van een stormgang door middel van handenarbeid, volgens § 48 *M. F. E.*, sub II-*b.*

1. Een met bijlen en draadscharen uitgeruste werkploeg van 20 man, onder bevel van een officier, in een soort van wedstrijd werkende met de hiervóór sub *A* vermelde ploeg, maakte binnen 5 minuten een 5.40 M. (3 vakken) breedten, van draden e. d. vrijen doorgang door de versperring.

2. Dezelfde proef werd nog tweemaal herhaald, beide keeren met een overeenkomstig resultaat.

(N.B. Het vernielen van de in een klem op het geweer vastgehouden draden door middel van geweerschoten werd, bij gebrek aan bedoelde klemmen, niet beproefd, doch zou, naar het oordeel van den schrijver, een nóg beteren uitslag hebben opgeleverd.)

D. Vernieling door middel van springmiddelen.

De schrijver wijst in de eerste plaats op de zeer uiteenloopende gegevens, die de onderscheidene bronnen verstrekken ten aanzien van:

het gewicht der lading per strekkenden meter;

de verhouding tusschen de lengte der lading en de diepte der versperring;

de inrichting van de lading; en

het aanbrengen onder, tusschen of boven de draden der hindernis,

welke gegevens, ontleend aan *M. F. E.*, **X**, **II** en **III**, hij in achterstaande tabel verzamelde (verg. blz. 198).

Van de, in de door ons vermelde bronnen aangegeven vernielingswijzen werden beproefd.

a. Die volgens **X**.

1. Een lading van 0.75 K.G. nat schietkatoen per strekkenden meter — voor de eene helft blokjes van 2 pond (= 906 G.), voor de andere helft blokjes van 1½ pond (= 680 G.) — gebonden op latten ter gezamenlijke lengte van 5.40 M. (= diepte der versperring), werd *op* de hindernis gelegd.

Het resultaat was vrij gunstig: alle draden werden doorgeslagen op vijf na, die op slechts geringe hoogte boven het maaiveld waren.

2. De proef werd herhaald met een lading, die slechts 5.10 M. lang was, en derhalve met haar uiteinden circa 0.15 M. van de randen der versperring verwijderd bleef.

Na de ontploffing bleken de vier horizontale draden in buiten- en binnenrand der hindernis intact gebleven te zijn.

b. Die volgens **III**.

1. Een lading van 224 blokjes van 2 ons (= 56 G.) dynamiet, gebonden op latten ter gezamenlijke lengte van 5.40 M. (alzo \pm 2.3 K.G. per strekkenden meter), werd *onder* het ijzerdraadnet op den grond gelegd en door middel van een lont met slaghoedje aan het achter-einde ontstoken

De proef mislukte geheel en al: van de 36 draden in de te vernielen doorsnede werden slechts 2 doorgeslagen; voorts werd in den grond een circa 10 c.M. diepe geul gevormd.

2. Een lading van 36 halve blokjes van 1½ pond (= 680 G.) nat schietkatoen, lang 5.40 M. (alzo eveneens \pm 2.3 K.G. per strekkenden meter), werd aangebracht en ontstoken als die sub 1.

Het resultaat was iets beter dan de eerste maal: 8 draden werden doorgeslagen; de geul in den grond was ditmaal 20 c.M. diep.

De schrijver concludeerde daaruit tot de verwerping van de in **III** aangegeven werkwijze en derhalve ook van die volgens de *Instruction provisoire*, waarvan hij voorts de in de ptn. 24—27 beschreven methode „not a very attractive manoeuvre” acht.

3. Tot dezelfde gevolgtrekking was reeds vroeger de Engelsche Luitenant BUSHELL gekomen 1). Bij een door dezen verrichte proefneming werd een volgens de in **III** aangegeven beginselen ingerichte lading — waarbij alleen de plaatijzeren kap door een houten was vervangen — van 11.8 K.G. schietkatoen, verdeeld over 4.80 M. lengte, tot ontploffing gebracht. De lading bestond uit in drieën gesneden blokjes van 2 pond (= 906 G.), waarin om de 1.20 M. een half blokje om de ontploffing te vergemakkelijken; per strekkenden meter kwam alzo \pm 2 K.G. schietkatoen.

1) Verg. R. E. J. 1913, No. 2. *Correspondence. Demolition of high wire entanglements (XI)*.

welke gegevens, ontleend aan *M. F. E.*, **X**, **II** en **III**, hij in achterstaande tabel verzamelde (verg. blz. 198).

Van de, in de door ons vermelde bronnen aangegeven vernielingswijzen werden beproefd.

a. Die volgens **X**.

1. Een lading van 0.75 K.G. nat schietkatoen per strekkenden meter — voor de eene helft blokjes van 2 pond (= 906 G.), voor de andere helft blokjes van 1½ pond (= 680 G.) — gebonden op latten ter gezamenlijke lengte van 5.40 M. (= diepte der versperring), werd *op* de hindernis gelegd.

Het resultaat was vrij gunstig: alle draden werden doorgeslagen op vijf na, die op slechts geringe hoogte boven het maaiveld waren.

2. De proef werd herhaald met een lading, die slechts 5.10 M. lang was, en derhalve met haar uiteinden circa 0.15 M. van de randen der versperring verwijderd bleef.

Na de ontploffing bleken de vier horizontale draden in buiten- en binnenrand der hindernis intact gebleven te zijn.

b. Die volgens **III**.

1. Een lading van 224 blokjes van 2 ons (= 56 G.) dynamiet, gebonden op latten ter gezamenlijke lengte van 5.40 M. (alzo \pm 2.3 K.G. per strekkenden meter), werd *onder* het ijzerdraadnet op den grond gelegd en door middel van een lont met slaghoedje aan het achter-einde ontstoken

De proef mislukte geheel en al: van de 36 draden in de te vernielen doorsnede werden slechts 2 doorgeslagen; voorts werd in den grond een circa 10 c.M. diepe geul gevormd.

2. Een lading van 36 halve blokjes van 1½ pond (= 680 G.) nat schietkatoen, lang 5.40 M. (alzo eveneens \pm 2.3 K.G. per strekkenden meter), werd aangebracht en ontstoken als die sub 1.

Het resultaat was iets beter dan de eerste maal: 8 draden werden doorgeslagen; de geul in den grond was ditmaal 20 c.M. diep.

De schrijver concludeerde daaruit tot de verwerping van de in **III** aangegeven werkwijze en derhalve ook van die volgens de *Instruction provisoire*, waarvan hij voorts de in de ptn. 24—27 beschreven methode „not a very attractive manoeuvre” acht.

3. Tot dezelfde gevolgtrekking was reeds vroeger de Engelsche Luitenant BUSHELL gekomen 1). Bij een door dezen verrichte proefneming werd een volgens de in **III** aangegeven beginselen ingerichte lading — waarbij alleen de plaatijzeren kap door een houten was vervangen — van 11.8 K.G. schietkatoen, verdeeld over 4.80 M. lengte, tot ontploffing gebracht. De lading bestond uit in drieën gesneden blokjes van 2 pond (= 906 G.), waarin om de 1.20 M. een half blokje om de ontploffing te vergemakkelijken; per strekkenden meter kwam alzo \pm 2 K.G. schietkatoen.

1) Verg. R. E. J. 1913, No. 2. *Correspondence. Demolition of high wire entanglements (XI)*.

Vergelijking van de opgaven van onderscheidene bronnen.

Proef, genemen volgens:	Lading per strekkenden meter.	Lengte der lading in verhouding tot de diepte der versperring.	Wijze van		Opmerkingen.
			inrichting van de lading.	aanbrengen van de lading.	
<i>Manual of Field Engineering</i> , § 48, II—c.	3 K.G. schietkatoen.	Niet vermeld.	De springmiddelen gebonden aan een staak of in linnen verpakt.	Over den grond <i>onder</i> het ijzerdraadnet <i>geschoren</i> .	
X (d. i. idem, doch <i>op</i> de versperring).	Idem.	Idem.	Idem.	<i>Op</i> de versperring <i>geschoren</i> .	Constaateert, dat een <i>op</i> de hinderenis aan-gebrachte lading aan-merkelijk betere re-sultaten oplevert dan dezelfde lading <i>onder</i> het ijzerdraadnet.
II (d. i. Fransche in-structie).	3 K G meliniet.	0,45 M. <i>mazz</i> dan de diepte der ver-sperring.	De blokjes in lin-nen of zeldoek om-hulsel verpakt.	Door kruipende manschappen <i>onder</i> het draadnet <i>gestept</i> .	Constaateert, dat een <i>op</i> de hinderenis aan-gebrachte lading slechts half zooveel uitwerking heeft als dezelfde lading <i>onder</i> het ijzerdraadnet.
III (d. i. idem als in Rusland gewijzigd).	3 K.G. schietkatoen.	0,45 à 0,60 M. <i>minder</i> dan de diepte der ver-sperring.	De lading gebon-den op 1,80 M lange latten, die aan elkan-der verbonden wer-den.	Met behulp van een hoofd op rolletjes <i>onder</i> het ijzerdraad-net <i>geschoren</i> .	

De uitwerking van de (electrisch ontstoken) lading was, practisch gesproken, nihil. Alleen werden de minder dan 1 M. van de lading verwijderde palen doorgeslagen, alsmede 1 draad; van het vormen van een doorgang was echter geen sprake.

Daarbij moet echter in het oog worden gehouden, dat de hier toegepaste lading van circa 2 K.G. schietkatoen per strekkendem meter aanzienlijk geringer was dan die, welke bij de in Rusland naar aanleiding van de Fransche instructie gedane proeven was gebezigd — ja, zelfs weinig meer dan de helft daarvan bedroeg 1). De 99 blokjes meliniet per lat van 5 M., volgens de *Instruction provisoire*, toch, vertegenwoordigen een ladinggewicht van 2.7 K.G. per strekkenden meter, waarvoor, in verband met het in *Mining and Demolition* (1910) aangenomen verhoudingsgetal voor de relatieve uitwerking van meliniet en van schietkatoen, van laatstgenoemde springstof 3.9 K.G. per strekkenden meter zou moeten worden genomen (in Rusland was \pm 3.75 K.G. per strekkenden meter gebruikt). Deze opmerking geldt trouwens evenzeer — zij het ook in eenigszins geringere mate — ten aanzien van de beide sub 1 en 2 hiervóór vermelde proeven.

Voorts werd in VI opgemerkt, dat vermoedelijk ook de verpakking der Fransche melinietblokjes in een messengen omhulsel aan de uitwerking daarvan zeer ten goede komt.

Uit de door hem genomen proeven leidde de Majoor Mc CLINTOCK in de eerste plaats af, dat de lengte der lading minstens gelijk moet zijn aan de diepte der hindernis, en dat derhalve de in III vermelde theorie, als zou die lengte wel eenigszins minder mogen zijn dan de diepte der versperring, als onjuist moet worden aangemerkt. (Vergelijk de resultaten van de proef sub D—a—1 met die sub D—a—2.)

Voorts trok de gunstige uitwerking van een *op* de versperring geworpen lading (proeven sub D—a) de aandacht, waarmede de conclusie van den schrijver van X werd bevestigd.

Bij een breedte van de hindernis als bij de onderwerpelijke proeven is een zoodanig werpen nog wel mogelijk; bij een grootere breedte evenwel wordt dat vrijwel ondoenlijk.

Bovendien zegt reeds de theorie, dat een *onder* en een *op* het ijzerdraadnet geplaatste lading de helft harer werking aan den grond of aan de lucht verspillen, en dat een ter halver hoogte in de versperring aangebrachte lading vermoedelijk een nog aanmerkelijk betere uitkomst geven zou. Alleen is, bij toepassing van het systeem der *Instruction provisoire*, de kans groot, dat het vooruitbrengen van de lat, waarop met behulp van touw of van ijzerdraad de blokjes schietkatoen of de rolletjes dynamiet gebonden zijn, door de aanwezigheid van tal van oneffenheden e. d. reeds spoedig wordt belet door de draden der versperring en de c. q. daar aanwezige prikkels. Voorts blijft het gereed-

1) Verg. R. E. J. 1913, No. 4. *Correspondence Demolition of high wire entanglements*, door ROGERS (XII).

maken van zoodanige lading steeds een lastige en tijdroovende arbeid, die, hoe zorgvuldig ook uitgevoerd, toch nimmer afdoende zekerheid voor een volkomen ontploffing verschaft. De overbrenging der explosie van het eene blokje op het andere toch is slechts dan verzekerd te achten, wanneer de blokjes stevig tegen elkander sluiten, — iets, waarop na het transport van de lading door de, in 's vijands werkzaam vuurbereik gelegen zone onmiddellijk vóór de hindernissen en het in (op) de versperring schuiven (werpen) daarvan niet altijd meer gerekend mag worden.

Men stond alzoo voor de vraag, een langgestrekte springlading samen te stellen, die:

a. spoedig kan worden aangemaakt in gemakkelijk vervoerbare deelen, welke ter plaatse van de beoogde vernieling zonder veel moeite tot één geheel van de vereischte lengte kunnen worden vereenigd;

b. over haar geheele buitenoppervlak zoo effen is, dat zij ter halver hoogte in de versperring kan worden gestoken en over de draden daarvan kan voortglijden, zonder daaraan te blijven haken;

c. waarborgen biedt, dat de onderscheidene deelen niet los van elkander geraken, wanneer zij tijdens het transport aan een ruwe behandeling bloot staan, of in de versperring op een of ander beletsel komen te stuiten.

De toevallige aanwezigheid nabij het terrein der proefnemingen van een circa 5.40 M. lange gegalvaniseerd ijzeren waterleidingbuis bracht den Majoor Mc CLINTOCK op het denkbeeld, deze bij zijn voorbereidende proeven ter zake te benutten. Weliswaar werd daardoor slechts aan de hiervóór sub *b* en *c* vermelde voorwaarden voldaan, en niet aan die sub *a*, doch wanneer het te bereiken resultaat aan de verwachtingen beantwoordde, zou ook voor deze moeilijkheid wel een bevredigende oplossing te vinden zijn.

De buis werd derhalve aan haar eene uiteinde door middel van een prop afgesloten, en vervolgens gevuld met rolletjes dynamiet van 2 ons (= 56 G.), die er bij pakjes van 4 tegelijk werden ingeworpen en af en toe met behulp van een bamboe werden aangestampt. Aldus werd de buis geladen met 60 pakjes, totaal alzoo met 13.44 K.G. dynamiet, i. e. + 2.5 K.G. per strekkenden meter (alzoo ongeveer even veel als de lading, die bij de proeven sub D—b een volslagen mislukking had opgeleverd).

De aldus geladen buis werd door 4 man aangevoerd en zonder de minste moeite ter halver hoogte in de versperring gestoken, waarin zij gemakkelijk over de draden voortgleed en op deze bleef hangen. Daarna werd, met behulp van een aan het achtereinde aangebrachte lont met slaghoedje, de lading ontstoken.

Na de hevige ontploffing, die daarop volgde, was het betrokken gedeelte der versperring als volkomen vernield te beschouwen: in de drie vakken, welke door de lading werden gekruist, waren alle, in de beide aangrenzende vakken twee derden van de draden doorgeslagen; meerdere

15 c M. dikke palen braken ter hoogte van het maaiveld af, andere werden gespleten.

Voor wat de verkregen uitwerking betreft, was alzoo het resultaat van de proef zeer bevredigend. De buis was evenwel te zwaar en te onhandelbaar, om voor een gebruik te velde in aanmerking te kunnen komen, en zou dan ook wel slechts zelden beschikbaar zijn. Bovendien was gedurende eenigen tijd na de ontploffing de geheele omgeving onveilig door de in het rond vliegende ijzer-splinters en scherven, waarvan sommige tot op 400 à 500 M. afstand werden weggeslingerd. In oorlogstijd zou dit geen overwegend bezwaar behoeven op te leveren, aangezien die scherven en splinters niet gevaarlijker zijn dan geweer-kogels, die, zooals de schrijver opmerkt, tijdens de uitvoering van werkzaamheden als hier bedoeld vermoedelijk eveneens in grooten getale deze zone tot een zeer gevaarlijke zullen maken. Voor de beoefening in vreedstijd evenwel was deze omstandigheid minder gewenscht. Een en ander leidde den Engelschen hoofdofficier tot het ontwerpen van een instrument, waaraan hij den naam van „Bangalore-torpedo” gaf.

Deze werd samengesteld uit een aantal onderling volkomen gelijke, naar gelang van de diepte der versperring tot één geheel te vereenigen blikken buizen van 1.95 M. lengte en 6.25 c.M. inwendige middellijn (fig. 16). Het eene uiteinde van elke buis werd met een vlakken bodem *a* afgesloten; het andere bleef open en werd voorzien van een 20 c M. uitstekende mof *b*, waarin het gesloten uiteinde van een tweede overeenkomstige buis juist passend kon worden gestoken, zoodanig, dat haar bodem *a* stevig aansloot tegen de in de eerste buis aangebrachte lading. Voor het overbrengen van de ontploffing vormde deze dunne blikken scheidswand geen beletsel.

De schrijver beveelt, met het oog op een mogelijke ruwe behandeling, aan het gebruik van solide blik, zooals dat in den handel voorkomt, hetwelk bovendien gemakkelijk geborgen en vervoerd kan worden. Bij gebruik van bladen van 0.50×0.35 M zijn per buis 4 stuks noodig; met inbegrip van de hiervóór genoemde mof en van die voor den alsnog te vermelden kop vorderde het blikslagerswerk per buis 10 man-uren. In geval van nood kunnen ook beschuitbussen, petroleum-blikken e. d. worden benut, van 3 van laatstgenoemde bijv. kan een blikslager in korten tijd één buis vervaardigen.

Iedere buis werd voorzien van een staartstuk en van een kop. Het eerste (fig. 17) diende zoowel, om het uit de buis vallen van de lading tijdens het transport te voorkomen, als om het ontstekingsmiddel op

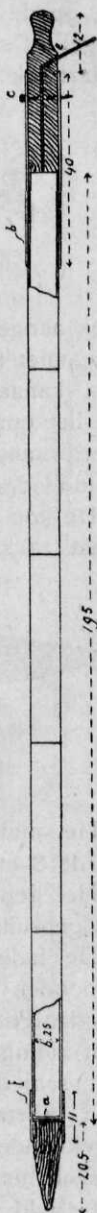

Fig. 16.

te nemen, en bestond uit een circa 30 c.M. lang stuk hout van zoodanige middellijn, dat het met eenige klemming in het open achtereinde van de, op de buis geplaatste mof paste; een veiligheidsstift *c* (grootte draadnagel of stevig stuk ijzerdraad) waarborgde een goede verbinding van staartstuk en mof. In de richting van de lengte-as werd in het staart-

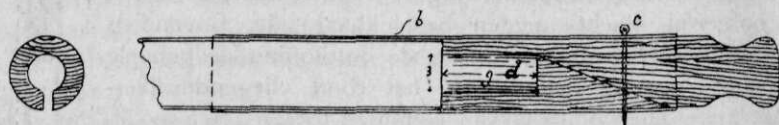

Fig. 17.

stuk aangebracht een uitholling *d*, bestemd tot ligplaats voor een rolletje dynamiet (als initiaallading) met slaghoedje en lont, welke laatste door een kanaal *e* (fig. 16) naar buiten werd gevoerd. Doordien dit rolletje bij het opplaatsen van het staartstuk stevig tegen de lading in de buis werd aangedrukt, was de overbrenging van de inleidende ontploffing voldoende verzekerd te achten.

De kop (fig. 18) was bestemd om het vooreinde van de „torpedo” in staat te stellen, zich gemakkelijk een weg door de hindernis te banen en bestond uit een kegelvormig stuk hout, aan het achtereinde waarvan een blinken mof *f*, die juist paste over het gesloten uiteinde van de buis. Het opplaatsen en afnemen van dezen kop was het werk van een oogenblik.

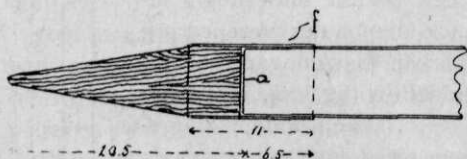

Fig. 18.

Het maken van deze beide houten onderdeelen voor drie buizen vorderde 8 man-uren.

Het gewicht van de ongeladen buis, met staartstuk en kop, bedraagt bij gebruik van handelsblik ruim 3,8 K.G.

De lading werd aangebracht in den vorm van pakjes van 4 samen-gebonden rolletjes van 2 ons (= 56 G.) dynamiet; iedere buis kon 23 zoodanige pakjes = 5,15 K.G. springstof bevatten, overeenkomende met een lading van 2,64 K.G. per strekkenden meter. Bij toepassing van nat schietkatoen — hetwelk alsdan verbrokken en goed aangestampt zou moeten worden — zou een ladinggrootte van circa 3 K.G. per strekkenden meter verkregen zijn.

Ook het laden van de torpedo's bleek zeer vlug te kunnen geschieden.

Gevuld zijnde met dynamiet woog een complete buis 9,5 K.G. en was alzoo gemakkelijk door één man te hanteeren.

De wijze van gebruik is als volgt.

Elke man van de, tot het maken van stormgangen bestemde ploeg voert een torpedo (compleet), als beschreven, mede. Bij de hindernis aangekomen, stelt de commandant zich op de hoogte van de diepte

daarvan (de schrijver acht het n.l. onwaarschijnlijk, dat een voorafgegane verkenning daaromtrent gegevens zou hebben verschaft). Mocht die diepte blijken, niet meer dan circa 1.80 M. te bedragen, dan brengt elke werker zijn torpedo in de versperring aan, en ontsteekt de daaraan bevestigde lont. (Naar het ons voorkomt, zal het zeer wenschelijk zijn, daarvoor een signaal af te wachten, opdat alle ladingen gelijktijdig tot ontsteking worden gebracht, zulks om te voorkomen, dat sommige torpedo's reeds zouden ontploffen, terwijl een gedeelte van de werkploeg nog met het inbrengen van de vorige bezig is.)

Blijkt de diepte der versperring te groot voor één buis, dan legt de voorste man zijn torpedo op de middelste draden en duwt haar tot de, aan het achtereinde aanwezige mof in de hindernis, waarna hij het staartstuk verwijderd. Aangezien het buitenoppervlak van de buis volkomen effen is, zijn bij dat vooruitschuiven in de versperring, waarin zij op de draden steunt, geen moeilijkheden te verwachten. De volgende man ontdoet zijn torpedo van den kop, brengt het vooreinde van de buis in de mof aan het achtereinde van de reeds geplaatste (fig. 19), schuift het aldus verkregen geheel van 3.90 M. lengte wederom vooruit tot aan de mof, en verwijderd eveneens het staartstuk. Aldus wordt voortgegaan, totdat de kop van de torpedo den binnenrand der hindernis heeft bereikt, waarna de achterste buis van haar staartstuk voorzien blijft; vervolgens wordt het geheel door middel van de daarin aanwezige lont tot ontploffing gebracht.

De op deze wijze door den Majoor-Mc CLINTOCK uitgevoerde proef op de meervermelde 5.40 M. breede versperring — welke derhalve het gebruik van 3 buizen vereischte — was een beslist succes: alle draden in de doorsnede, waarin de torpedo lag, werden doorgeslagen, terwijl de gevormde doorgang vrij was van alle hinderlijke overblijfselen. (Blijkens de in het R. E. J. opgenomen foto echter was geen enkele paal vernield en werd uitsluitend uitwerking verkregen in één vak — tusschen twee paalrijen — zoodat de breedte van den aldus gevormden stormgang toch in allen gevalle vrij gering was.) De buis (vervaardigd uit petroleumblikken) was klaarblijkelijk geheel en al verpulverd: het wegslingeren van scherven daarvan werd althans niet waargenomen, zoodat eventueel een stormkolonne op 100 M. afstand van de hindernis in volkomen veiligheid den uitslag der vernieling had kunnen afwachten.

Resumeerende, trok de schrijver uit de door hem verrichte proefnemingen de conclusies:

a. dat een onder het draadnet geplaatste lading van circa 2.7 K.G. per strekkenden meter (Fransche instructie) geen voldoende resultaat oplevert;

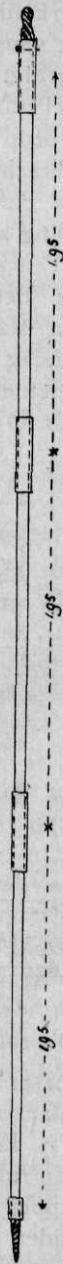

Fig. 19.

b. dat eenzelfde lading, op de hindernis geworpen (*M. F. E.*) een aanmerkelijk betere uitwerking heeft, doch bij breede versperringen moeilijk samen te stellen en in de juiste richting te plaatsen is;

c. dat dezelfde lading, ter halver hoogte in de hindernis gestoken, zeer veel uitwerking heeft, en bij toepassing van het systeem „Bangalore-torpedo” gemakkelijk kan worden aangemaakt, getransporteerd, en aangebracht; en

d. dat — onafhankelijk van de gevolgde werkwijze — de lengte der lading *minstens gelijk* moet zijn aan de diepte der versperring.

Ten slotte zij nog een serie proeven vermeld, die in de tweede helft van het vorige jaar te Chatham werden uitgevoerd onder leiding van den Majoor HARVEY, waaromtrent van diens hand in het R. E. J. een verslag verscheen ¹⁾. De ijzerdraadversperring, die het object van deze proefnemingen vormde, had een diepte van 7.30 M.

A. Overbruggen van de hindernis volgens § 48 *M. F. E.*, sub I.

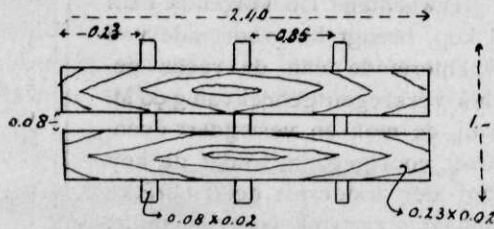

Fig. 20.

a. Een ploeg van 16 man, elk uitgerust met een samenstel van planken, als aangegeven in fig. 20, wegende ± 14.5 K.G., bracht met behulp daarvan in 140 seconden een overgang tot stand, die vervolgens door een detachement infanterie ter sterkte van 17 man in 60 seconden werd overgetrokken.

b. Door een ploeg van 10 man, elk voorzien van een 3.60 M. lange ladder als voorgesteld in fig. 21, wegende circa 14.5 K.G., werd de

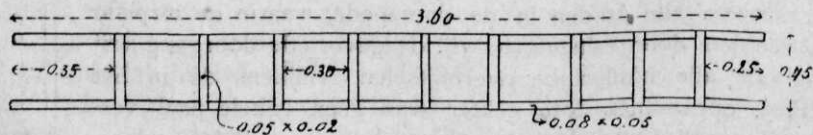

Fig. 21.

versperring in 145 seconden overbrugd; de sub a vermelde afdeeling infanterie overschreed aldus de hindernis in 65 seconden.

c. Een ploeg, sterk 16 man, overbrugde de versperring in 95 seconden met behulp van 16 gevulde stroozakken. Deze bestonden uit twee lappen zeildoek van 2.40 M. lengte en 1.— M. breedte, welke aan drie zijden aaneengenaaid, vervolgens het binnenste buiten gekeerd, en ten slotte met stroo gevuld werden, waarna de nog open zijde eveneens

¹⁾ R. E. J. 1913, No. 11. *Destruction and crossing of high wire entanglements and abatis (XIII)*, waarvan een uittreksel in R. d. G. 1914, No. 3: *Destruction de réseaux de fil de fer ou d'abatis par des charges allongées (XIV)*.

werd dichtgenaaid. Op zes plaatsen werden onder- en bovenkant aan elkander verbonden (als bij een matras), waardoor het stroo meer werd samengeperst en een beter begaanbaar oppervlak werd verkregen. De zakken waren gemiddeld 10 c.M. dik en wogen ruim 18 K.G.; wanneer derhalve de afstand, waarover zoodanige overgangsmiddelen moeten worden aangevoerd, meer dan circa 100 M. zou bedragen, mag niet meer op het transport daarvan door één man worden gerekend.

De sub *a* bedoelde infanterie-afdeeling trok dezen overgang in 45 seconden over.

d. In 90 seconden werd door een 16 man sterke werkploeg een overgang gevormd met behulp van even zooveel dubbele ijzerdraadmatten van 240 M. lengte en 0.90 M. breedte (mazen van 10×12 c.M.), waartusschen een 8 c.M. dikke laag stroo. De matten werden aan de zijkan-ten met ijzerdraad samengebonden, terwijl de onderste en de bovenste op zes plaatsen verbonden als onder *c* vermeld. Elk dezer overgangs-middelen woog ruim 9 K.G.

De meergenoemde afdeeling infanterie overschreed daarover de hin-dernis in 65 seconden.

B. Omvertrekken van de versperring volgens § 48 *M. F. E.*, sub II—*a*.

a. Een ploeg, bestaande uit 1 onderofficier en 3 man, ging met een, op 100 M. afstand van de hindernis gereedgelegde dreg voorwaarts en wierp deze in de versperring. Vervolgens werd daaraan door een 30 man sterke afdeeling getrokken, waarbij een gedeelte van de hindernis werd omvergehaald. Daarna werd de dreg opnieuw in de versperring geworpen en nogmaals getrokken.

Als resultaat van den totalen arbeid was over een diepte van 5.50 M. een 3.60 M. breede doorgang tot stand gebracht; het overblijvende ge-deelte van 1.80 M. diepte (aan 's vijands zijde) had echter slechts weinig geleden.

b. Een soldaat kroop onder de draden der versperring door, met zich voerende een dreg, waaraan bevestigd het eene uiteinde van een circa 10 M. langen, 5 c.M. dikken staaldraadkabel, die aan het andere uiteinde van een haak was voorzien. Toen die soldaat den binnenrand der hindernis had bereikt, werd hem een 4 c.M. dik touw toegeworpen, waaraan bevestigd was het oog aan het uiteinde van een tweeden 5 c.M. dikken staaldraadkabel. Door middel van genoemd touw trok hij dat oog naar zich toe en bracht dat over den haak van den, aan de dreg verbonden kabel.

Nadat door een 30 man sterke afdeeling aan dezen kabel was ge-trokken, was een doorgang van 3.60 M. breedte aan 's vijands en van 5.40 M. breedte aan de eigen zijde tot stand gebracht.

c. Maken van een stormgang door middel van handenarbeid, volgens § 48 *M. F. E.*, sub II—*b*.

Een ploeg van 8 man, uitgerust met draadscharen en handschoenen, maakte in 95 seconden een 1.80 M. breeden stormgang door de hindernis.

D. Vernieling door middel van springmiddelen.

a. Volgens V.

Een „torpedo” van even groote lengte als de diepte der hindernis, vervaardigd uit 6.25 c.M. wijde buizen, werd geladen met pakjes van 4 rolletjes dynamiet, elk à 2 ons (= 56 G.); de totale lading bedroeg 16.3 K.G., m. a. w. circa 2.25 K.G. per strekkenden meter.

De ter halver hoogte in de versperring geschoven torpedo maakte daarin een doorgang van gemiddeld 6 M. breedte.

b. Door middel van een „schietkatoenkoord”.

Op een 7.90 M. lang traceerkoord werden geregen 250 (doorboorde) blokjes schietkatoen van 1 ons (= 28 G.), zoodat de totale lading 7 K.G. bedroeg, d. i. + 0.9 K.G. per strekkenden meter. Aan het achtereinde werd met behulp van een band nog een afzonderlijk blokje bevestigd, dat bestemd was om, nadat het touw zou zijn geworpen, een slaghoedje op te nemen. Het touw, dat reeds op 100 M. afstand van de versperring in zichzelf verward geraakte, werd door 1 man getransporteerd en over de hindernis geworpen, waarna een lont met slaghoedje werd aangebracht en de lading ontstoken.

Het resultaat was weinig bevredigend: in een der vakken werd een gedeelte van ± 2 M. middellijn opgeruimd, terwijl overigens geen noemenswaardige schade werd aangericht.

Zoowel uit de proeven volgens V, als uit die volgens XIII, blijkt overtuigend, dat van de verschillende aangegeven werkwijzen het overbruggen wel de minst aanbevelenswaardige is. Want al waren ook de resultaten volgens XIII aanmerkelijk minder ongunstig dan die volgens V, ook bij de proefnemingen van den Majoor HARVEY was toch voor het „begaanbaar” maken en overschrijden van een slechts 7 M. breede hindernis een tijd, varierende van 140 tot 210 seconden noodig, d. w. z. 2½ à 3½ minuut, gedurende welke het personeel bij het uitvoeren van verrichtingen, die een zich-dekken uiterst bezwaarlijk maakten, onder 's vijands zeer werkzaam infanterievuur zou zijn geweest. (In verband met den afstand van de hindernissen tot 's verdedigers hoofdweerstandslinje zal er immers veelal niet op gerekend kunnen worden, dat 's aanvallers artillerie tijdens het overbruggen kan worden benut om het verdedigend geweervuur te onderdrukken.) Of in de oorlogspractijk vele werkers in de gelegenheid zouden zijn geweest, hun overgangsmiddel te plaatsen, en of een noemenswaardig aantal manschappen van het voor den storm bestemde detachement er in zou zijn geslaagd, den binnenrand der versperring te bereiken, schijnt aan gerechtvaardigden twijfel onderhevig, althans indien zoodanige poging overdag werd ondernomen. En voor een uitvoering des nachts schijnt deze werkwijze o. i. al evenmin veel succes te beloven.

Het komt ons derhalve voor, dat het maken van een doorgang, die ten minste het snel doorschrijden van de gevaarlijke zone door de stormcolonne mogelijk maakt, de voorkeur verdient. Van de daarvoor aangegeven werkwijzen is zeer zeker die met behulp van langgestrekte

springladingen de methode, welke den minsten tijd vordert en de meest afdoende resultaten oplevert.

Wanneer de stormgangen met behulp van handenarbeid móeten worden gemaakt, zal het gebruik van de draadschaar veelal de voorkeur verdienen, vooral ook, omdat deze werkwijze een gedekt-arbeiden zeer wel toelaat (toepassing van draagbare schilden, rolvaten, enz.). Van pogingen tot omvertrekken valt bij een goed-aangelegde versperring weinig succes te verwachten.

Bij de Japansche belegeringstroepen vóór Port-Arthur, waar achterenvolgens verschillende werkwijzen werden beproefd, was trouwens ook het maken van stormgangen met behulp van draadscharen de methode, die het eerst en — naast vernieling met springmiddelen — ook in het laatste gedeelte van het beleg werd toegepast.

Toen n.l. de in den aanvang van de belegering tot de uitrusting der Japanners behorende draadschaar, waarvan circa 50.000 stuks voorradig waren, niet voldoende krachtig bleek, werden de coupures in de ijzerdraadversperringen tot stand gebracht door de palen om te hakken. Aan deze werkwijze bleek evenwel hetzelfde bezwaar te kleven als hiervóór ten aanzien van het overbruggen vermeld: de vernielingsdetachementen leden onder het Russische vuur ernstige verliezen; alleen bij de bestorming van den Hoekberg (op het vooruitgeschoven noordwestfront — 19 Augustus) werden op deze wijze stormgangen gemaakt.

Nadat ook de op bladz. 196 vermelde wijze van opruiming (omvertrekken) bewezen had, op den duur slechts zelden een bevredigend resultaat op te leveren, werd een nieuw soort draadschaar (met langen steel) ingevoerd, die goed schijnt te hebben voldaan.

Een ten aanzien van de vernieling van ijzerdraadversperringen slechts zelden ingenomen standpunt is dat van den Duitschen Majoor LUDWIG 1). Deze acht het — ofschoon de ijzerdraadversperring aan den luchtdruk en de scherven van een ontploffend projectiel slechts weinig „Angriffsfläche“ biedt — mogelijk dat het „mit einem entsprechenden Aufwand „von Brisanzgranaten . . . dürfte . . . gelingen, die planmässig unter Feuer „genommenen Drahhindernisse, soweit sie überhaupt der Beschieszung „zugänglich sind, so zu zerstören, dasz es nur noch geringer Aufräumarbeiten bedarf“. Zulks zou o. m. zijn gebleken uit de ervaringen van den Russisch-Japanschen oorlog, die er in het algemeen op zouden hebben gewezen, dat het weerstandsvermogen van ijzerdraadversperringen tegen geschutvuur wellicht is overschat. Voorbeelden, die aan deze bewering eenigen meerderen steun zouden verleen, verschaft de schrijver ons echter helaas niet.

Wel vindt hij aanleiding, om der artillerie in overweging te geven, de versperringen over een zoo groot mogelijke breedte te vernielen, om der stormende infanterie het voorwaarts gaan te vergemakkelijken,

1) Vierteljahrshefte f. Truppenführung u. Heereskunde 1913, No. 3: *Der Artilleriekampf und die artilleristische Vorbereitung des Infanterieangriffs im Festungskriege (XV)*.

terwijl de pioniers voor de door hen te verrichten werkzaamheden in de gevormde projectieltrechters een goede dekking zouden vinden.

Het gemis van voorbeelden tot staving van de hiervóór weergegeven meening is zeer te betreuren. In de eerste plaats, omdat het van belang zou zijn, te weten, in hoeverre in de bedoelde gevallen sprake was van een beoogde vernieling van de hindernissen door geschutvuur, dan wel van een toevallige bate bij die beschieting, zooals zich bijv. voordeed bij de laatste bestorming van Adrianopel (25 en 26 Maart), toen een Bulgaarsche brisantgranaat in de ijzerdraadversperring nabij Aiwas Baba een 6 M. breede coupure maakte, waarvan natuurlijk door de stormende infanterie dankbaar gebruik werd gemaakt.

En voorts, omdat die meening in tegenspraak is met de tot dus ver algemeen geldende aanname, dat door artillerievuur, zonder een in verhouding tot het beoogde doel abnormaal groot munitieverbruik, een eenigszins afdoende vernieling van ijzerdraadversperringen niet te verkrijgen is.

Zoo lezen wij in het Leerboek *Veldversterkingskunst*:

„Het eerstgenoemde middel (tot het opruimen van hindernissen, „n.l. geschutvuur) zal van de aanvalstroepen de minste verliezen, „maar daarentegen een groot munitieverbruik vorderen. Met het „gewone veldgeschut valt er in den regel niet aan te denken, zelfs „bij gebruik van brisante granaten, te meer omdat de verdediger „zijne hindernissen zooveel mogelijk aan waarneming zal hebben „onttrokken. Meer uitwerking is te verwachten van het vuur met „brisante granaten uit veldworpgeschut doch ook hierbij „zal wegens de betrekkelijk geringe trefkans van dit vuur op een „ondiep doel en de moeilijke waarneming van de hindernis het „munitieverbruik belangrijk zijn. Daarbij komt, dat het artillerievuur „meestal slechts verspreide en dikwijls onvolkomen beschadigingen „zal veroorzaken, zoodat bijna altijd door handenarbeid zal moeten „worden getracht de gevormde doorgangen te verwijden, de op- „ruiming aldaar meer volkomen te maken en het aantal bressen „of coupures te vergrooten.”

In een der „Mitteilungen” in K. Z. 1913, No. 1, Drahtschere, wordt eveneens gesproken van „das Drahtnetz, dessen Beseitigung sich durch das Feuer der Artillerie nicht bewirken lässt”.

In een artikel in K. Z. 1914, No. 8 1), waarin een uittreksel uit de hiervóór gemelde opstellen III, IV, V en XIII voorkomt, wordt in de inleiding opgemerkt, dat „Uebungsplatz- und Kriegerfahrten haben „ergeben... dasz besonders die Beschieszung durch Artillerie meist „nur leichte Beschädigungen verursacht...”

En in een, van de hand van den gep. Luit. Kol. FROBENIUS in de Art. Monatsh. 1913, Nos. 11 en 12 verschenen beschrijving van het beleg van Skoetari — bij welke, hoofdzakelijk uit veldwerken bestaande

1) XVI. Die Zerstörung von Drahthindernissen durch Sprengstoffe, door O. SCHULZ.

vesting de stormvrijheid grootendeels berustte op de permanente ijzerdraadversperringen — lezen wij met betrekking tot den aanval op den Grooten Tarabosch op 31 Maart: „Auch das am Morgen einsetzende „Geschützfeuer beschädigte das Hindernis nicht wesentlich.“

Bij dit beleg, waar de Montenegrijnen in hoofdzaak, behalve met groote draadscharen, deze hindernissen met handgranaten beproefden te vernielen, bleek ook weder de juistheid van de in pt. 154 van Afdeling III van het *Handboek der Pionierkunst* en in pt. 53 van het *Voorschrift Springmiddelen* voorkomende vermelding, dat los ingeworpen (geconcentreerde) ladingen op een ijzerdraadversperring slechts weinig uitwerking hebben: „... die Explosion bildete aus den Stacheldrähten „einen wirren Knäuel, der noch schwieriger zu überwinden war als das „unversehrte Hindernis“ 1).

In de meeste rijken schijnt men dan ook, behalve c. q. op een opruiming door middel van langgestrekte springladingen, het oog gericht te houden op een vernieling met behulp van draadscharen, welke in de laatste jaren in steeds grooteren getale in de gereedschapsuitrusting, van de troepen der verschillende mogendheden zijn opgenomen. Zoo voert bijv. in Duitschland de pionier-compagnie 36 groote scharen mede waarvan 6 bij den man en 30 bij de „Gefechtsbagage“; de compagnie infanterie beschikt aan draagbaar gereedschap o. m. over 4 scharen (waarmede nog draad van 5 m.M. dikte kan worden doorgesneden), terwijl voorts per regiment 48 (d. i. per compagnie 4) scharen pioniermodel op den Schanzeugwagen voorradig zijn. In Frankrijk zijn per compagnie infanterie 4, per regiment voorts nog 50 scharen aanwezig; de Russische compagnie infanterie voert 8, de Japansche 10 scharen mede, terwijl Italië een draadschaar in beproeving heeft.

In de uitrusting van de verschillende eenheden van het Nederlandsche leger komen bepaalde draadscharen niet voor; de pionier-compagnie beschikt over 23 gewone en 4 Amerikaansche snijtangens; de compagnie infanterie over 16 knipbuigtangen, op welker vervanging door draadscharen evenwel reeds werd aangedrongen (verg. o. a. M. S. 1913, bladz. 481.)

NASCHRIFT.

Sedert de voltooiing van het vorenstaande opstel ontving het Regiment Genietroepen een nieuw *Voorschrift Springmiddelen* waarin pt. 74 — in tegenstelling met de negatieve mededeeling van het oude pt. 53 (verg. blz. 125) — eenige bepaalde aanwijzingen nopens de vernieling en opruiming van ijzerdraadversperringen bevat.

1) Overigens vonden wij daar nog vermeld, dat voor den grooten aanval in den nacht van 31 Maart/1 April elk der aanvallers vóór het noordfront een bundel rijshout vervaardigde, die met zandzakken werd gevuld, om daarmede de ijzerdraadversperringen te overbruggen.

Wij laten deze hieronder volgen.

IJzerdraadversperringen kunnen als volgt worden opgeruimd.

Men plaatst een blikken bus, dan wel een stel met moffen in elkaar geschoven bussen, bevattende per strekkende Meter 2.88 K.G. pikrinezuur, op de draden der versperring, te halver hoogte daarvan boven den grond en bij voorkeur tegen eenige der palen aan. Een dergelijke lading tot ontploffing gebracht, maakt een volkomen vrijen doorgang breed \pm 3.5 M.

Een dergelijke lading aan een lat gebonden, doch niet in een bus opgesloten, vernielt slechts enkele draden en is dus *niet* voor dit doel bruikbaar.

Een geconcentreerde lading van 4 K.G. pikrinezuur, bijv. in een zak besloten, en geplaatst op het maaiveld tegen een der korte palen der versperring, slaat hierin een ongeveer cirkelvormig gat van \pm 4 M. middellijn.

Het opnemen van de vorenstaande aanwijzingen — de eerste eenigszins gedetailleerde in onze technische voorschriften — mag ongetwijfeld als een schrede voorwaarts worden begroet.

Blijkens de eerste alinea wordt het stelsel van de „Bangalore-torpedo” onvoorwaardelijk aanbevolen, terwijl in de tweede alinea rechtstreeks stelling wordt gekozen tegen het „procédé réglementaire” der Fransche *Instruction provisoire*.

Waar ook bij den grooten slag in Noord-Frankrijk de hindernissen, en met name de ijzerdraadversperringen, een zoo groote rol spelen, mag met belangstelling te zijner tijd een beschrijving van de resultaten der verschillende aldaar toegepaste Fransche en Engelsche opruimingsmethoden worden tegemoet gezien.

v. d. B.

Eenige ervaringen, opgedaan in den tegenwoordigen Europeeschen oorlog.

Hoewel de tijd nog niet is aangebroken om te trachten een volledig overzicht te geven van de lessen, die de tegenwoordige wereldoorlog oplevert, zoo is omtrent belangrijke aangelegenheden toch reeds een en ander bekend geworden, waarvan de juistheid van verschillende zijden wordt bevestigd.

Het kan zijn nut hebben de tot heden opgedane ervaringen reeds nu in een kort overzicht te vereenigen.

In de eerste periode van den oorlog heeft het zeer de aandacht getrokken, dat op het westelijk operatietooneel van weerszijden een groote voorliefde is getoond voor de strategische omvatting.

Het is als 't ware een wedloop geweest tusschen de beide partijen, wie harer het eerst in staat zou zijn den vijandelijken vleugel in te drukken en zoo ontstond van lieverlede het front, dat zich thans uitstrekt van de Noordzee tot Zwitserland.

Dat de Duitschers voortdurend hebben getracht om den vijandelijken vleugel heen te grijpen, zal geen verwondering wekken; zij hebben altijd in den opmarsch in breed front, leidende tot een omvatting van den tegenstander het krachtigste middel gezien om hem snel ten onder te brengen.

De Franschen zijn in het algemeen niet zoo ten volle van het heilzame van deze methode overtuigd; velen onder hen zien daarin een ontijdig uit de hand geven van krachten, een vrijwillig afstand doen van een krachtige, doelbewuste leiding en het toekennen van een te grooten invloed aan de onderbevelhebbers, hetgeen tegenover een bewegelijken tegenstander tot noodlottige gevolgen kan leiden. Vandaar onder de Franschen nog steeds vurige voorstanders van een meer geconcentreerden opmarsch ten einde op het juiste oogenblik met sterke krachten het zwakke of het gewilde punt van het breede front te doorbreken.

Met belangstelling mag men daarom uitzien naar de redenen, die er de Franschen toe hebben gebracht, om in de 1re periode van den oorlog de Duitschers met hun eigen methode te bestrijden en af te zien van een poging tot doorbreking op groote schaal, zooals velen die in theorie hadden gedacht.

Op het oogenblik is bij den tegenwoordigen stand van de troepen op het westelijk operatietooneel van een tactische omvatting van de tegenpartij geen sprake; slechts een doorbreking of een frontaal terug-

dringen van de vleugels zal uitkomst kunnen geven. Dat de uitvoering daarvan tegen een versterkte stelling met bovenmenselijke moeilijkheden gepaard gaat, wordt gedurende vijf maanden nagenoeg dagelijks be-
wezen. In dit opzicht bevestigt deze oorlog wat o. a. in den Russisch-
Japanschen oorlog ten duidelijkste is gebleken.

Infanterie.

Het begin van den oorlog gaf vooral aan Duitsche zijde, menigmaal verwoede infanterie-aanvallen te aanschouwen, die zonder behoorlijken steun van de artillerie ondernomen, met geweldige verliezen werden afgewezen of slechts ten koste van ontzaglijke offers aan menschen-
levens slaagden.

De Duitschers bewezen daarmede niet behept te zijn met de „Ver-
lustscheu”, die vooral na den Boerenoorlog hier en daar op bedenkelijke
wijze den offensieven geest van een leger dreigde te verstikken.

Hoewel zich in den oorlog ongetwijfeld gevallen kunnen voordoen, waarin het *snel* bereiken van een bepaald doel, desnoods ten koste van de *zwaarste* offers, voor een gunstig verloop van de operatiën gebiedend noodzakelijk is, zoo zal ook gemakkelijk worden ingezien, dat een methode, die er op is gericht om tot elken prijs een haastige beslissing af te dwingen, onder de tegenwoordige vuuruitwerking van kanon en geweer op den duur niet kan worden volgehouden en dus niet tot een beginsel kan worden verheven.

Weldra is men dan ook tot de overtuiging gekomen, dat de vóór den oorlog verkondigde theorieën omtrent den aanval van de infanterie, in algemeen zinnig als juist moeten worden beschouwd.

Vooraf is duidelijk in het licht gesteld geworden, dat het terreinwinnen van de infanterie moet geschieden onder den krachtigen steun van en in samenwerking met de eigen artillerie.

In het bijzonder is steun van de artillerie onmisbaar op een terrein als aan de IJser, dat veel op ons polderland gelijk.

Daar schijnen de aanvallen o. a. van de Duitsche infanterie met zulke groote moeilijkheden gepaard te gaan en tegenover een standhoudenden verdediger zoo weinig succes te hebben, dat de Duitsche artillerie meer-malen door een urenlange hevige beschieting van de vijandelijke stelling voor hare infanterie den weg heeft moeten banen.

Niet minder zijn de beide wapens op gemeenschappelijken arbeid aangewezen, waar — zooals op het westelijk operatietoneel in het algemeen — een toestand is geschapen, die den vestingoorlog nabij komt en de infanterie slechts door een frontaanval kan trachten de sterk bezette loopgraven van den vijand te nemen.

Is de afstand tusschen de beide partijen nog zoo groot, dat de artillerie zonder gevaar voor de eigen infanterie, de vijandelijke loopgraven onder vuur kan nemen, dan worden hiertoe bij voorkeur houwitseraange-
wezen; de veldartillerie wordt dan meer in 't bijzonder bestemd om een aanval des vijands te bestrijden.

De waarneming geschiedt door artillerie-officieren, die zich in de voorste loopgraven bevinden en telefonisch met den artillerie-commandant zijn verbonden.

Naarmate de afstand tusschen beide partijen geringer wordt, stijgt ook voor de artillerie de moeilijkheid om haar infanterie werkdadig te steunen. In zulke omstandigheden is het terreinwinnen van de infanterie slechts bij duisternis mogelijk gebleken.

Voor het geval die nachtelijke aanvallen een zeer begrens'd doel hebben (het vermeesteren van een steunpunt of van een stuk van een loopgraaf), worden zij niet onder een breed front uitgevoerd. Compagnie na compagnie wordt in 't gevecht geworpen, totdat het gelukt 's vijands stelling binnen te dringen.

Groote voorzichtigheid en snelle aanvoer of vorming van een gesloten troep zijn dan geboden, wil de aanvaller zich het veroverde weer niet zien ontrukken.

In de nachtgevechten passen de verbondenen dikwijls een andere tactiek toe als de Duitschers.

Bij de laatsten is het gewoonte liefst niet te schieten, maar alleen de bajonet te gebruiken; de Engelsche en de Fransche infanterie daarentegen hebben er in vele gevallen 's nachts de voorkeur aan gegeven het geweer als vuurwapen te bezigen.

Toen o. a. de Duitschers het dorp Becelaere 1) in den nacht hadden genomen, werd het van verschillende kanten urenlang zoodanig onder infanterievuur gehouden, dat het verblijf aldaar ten slotte voor de Duitschers onhoudbaar werd.

Bij andere gelegenheden beoogde het nachtelijk infanterie-vuur uitsluitend het storen van de nachtrust van den tegenstander of wel het beletten van graafwerk.

Deze doeleinden werden bereikt, doch ten koste van veel munitie en zonder veel verliezen toe te brengen.

Van meer dan één zijde wordt er de aandacht op gevestigd, dat de tegenwoordige oorlog de infanterie voor opdrachten stelt, die zij alleen kan uitvoeren, wanneer zij terdege in het afgeven van juistheidsvuur is geoefend.

Zooals de toestand zich op het westelijk operatietooneel heeft ontwikkeld, is het buiten gevecht stellen van de zeer kleine doelen die worden aangeboden, voor de infanterie slechts mogelijk door middel van goed gerichte schoten.

De bewering, dat de man onder den invloed van moreele factoren op het slagveld als een zinnelooze schiet, schijnt aldaar niet te worden bewaarheid.

In de 1e plaats wordt dit toegeschreven aan de doelmatige inrichting

1) 10 K.M. ten oosten van Yperen.

van de loopgraven — waarvoor later — en in de 2e plaats aan het feit, dat de man aan het voortdurende gevaar gewend raakt.

„L'homme s'accoutume à tout, même au pire danger, et le combattant nous dirait qu'à voisiner de si près avec l'ennemi, le tireur perd l'émotion qu'autrefois la rapidité des combats ne lui laissait pas le temps de calmer.”

Aldus een bericht van jongen datum uit Fransche bron.

Een andere ervaring, die de infanterie heeft opgedaan, is, dat het handgemeen voor haar buitengewoon in waarde is gestegen.

Een gelijkwaardige tegenstander wordt niet door infanterie uit zijne stelling geschoten — wat trouwens vóór den oorlog ook reeds werd betwijfeld — terwijl evenmin de *bedreiging* met een bajonet-aanval altijd voldoende indruk maakt om een flinken verdediger tot ontruiming van zijne stelling te nopen.

Hevige bajonetgevechten hebben herhaaldelijk de kroon op het werk moeten zetten, waarbij als bijzonderheid zij vermeld, dat de verdediger het meermalen veiliger vond zijn loopgraven te verlaten en den aanvaller tegemoet te rukken, dan hem op zijn lage standplaats af te wachten.

Eensluidend zijn de berichten, omtrent den grooten moreelen indruk dien een bajonetgevecht op de strijders maakt en achterlaat; een reden te meer om de infanterie er bij de opleiding van te doordringen, dat het *gevecht* met de bajonet de gewone slotacte vormt van haar strijd om de overwinning.

In dit opzicht kan een voorbeeld worden genomen aan Japan. Daar wordt, vooral na den oorlog met Rusland, bijzonder veel waarde gehecht aan een stelselmatige practische opleiding van de infanterie voor het handgemeen, in de overtuiging, dat met moreele middelen alleen niet kan worden volstaan.

Het attaqueeren wordt steeds beoefend met 2 partijen, die na het atgeven van vuur, elkander in den looppas te gemoet rukken, om op die wijze de manschappen te gewennen aan den moreelen indruk, dien een vastberaden houding van de tegenpartij maakt 1).

In verband hiermede dragen de schermoefeningen een gansch ander karakter als bij ons.

De Japansche schermers gaan elkander onder een oorverdoovend krijgsgeschreeuw te lijf, zooals het in de werkelijkheid ook toe gaat.

1) Bij de opleiding van den enkelen man wordt het attaqueeren meermalen ongeveer als volgt uitgevoerd:

Op 80 à 100 M. van de klasse staan, als tegenpartij, eenige manschappen in de houding van vaardig. Op commando van den onderwijzer openen bijv. 4 man van de klasse het vuur op de tegenpartij, om daarna, op commando, te attaqueeren; de manschappen, die de tegenpartij voorstellen, hebben de aanvellers in den looppas eenige passen tegemoet te gaan, alzoo het tegen-attaqueeren voor te stellen, waarbij zij verschillende stooten met het geweer uitvoeren. Daarna komen de volgende 4 man aan de beurt enz.

In weerwil van de opwinding, waarin de schermers verkeerden, hebben zij geleerd hunne zelfbeheersching niet te verliezen: één C⁰ van den onderwijzer, mits luid genoeg uitgesproken, is voldoende om den strijd te doen eindigen. Volgens ooggetuigen kan iets dergelijks steeds bij alle gevechtsoefeningen worden opgemerkt; nadat beide partijen door den laatsten beslissenden aanval onder één luid geschreeuw geheel door elkander zijn geraakt, geschiedt het verzamelen steeds ongelooflijk vlug en in volmaakte orde.

De mitrailleurs hebben, in dezen oorlog vooral, bewezen een vreeselijk wapen te zijn.

Zij worden slechts op kleine afstanden gebruikt.

Waar het niet gelukte de mitrailleurs van den verdediger onschadelijk te maken, zijn — voor zoover is na te gaan — alle aanvallen, onverschillig door wie uitgevoerd, met bloedige verliezen afgeslagen.

Hieruit volgt, dat het van het allerhoogste gewicht is voor den verdediger om zijne mitrailleurs gedekt op te stellen, want men kan er zeker van zijn, dat de aanvallende artillerie al het mogelijke zal doen om de vijandelijke mitrailleurs zoo spoedig mogelijk het zwijgen op te leggen.

Cavalerie.

Het optreden van de Fransche cavalerie in het begin van den oorlog is in vele opzichten eene verrassing of zoo men wil eene teleurstelling geweest.

Het is nog niet zoo lang geleden, dat aan de Fransche cavalerie een besliste voorsprong op de Duitsche werd toegekend, omdat in Frankrijk reeds in vreedstijd cavalerie-divisiën bestonden, waarvan er 7 — nagenoeg op oorlogsvoet — waren gelegerd aan de oostgrens.

Van die cavalerie werd verwacht, dat zij zoo spoedig mogelijk na de oorlogsverklaring de Duitsche grens zou overschrijden om op groote schaal op te helderen en de concentratie van het Duitsche leger te belemmeren. Het optreden in massa van de Fransche cavalerie is achterwege gebleven; slechts patrouilles verschenen in de eerste dagen van Augustus op het Duitsche grondgebied.

Ongetwijfeld zal de generaal JOFFRE zijn goede redenen hebben gehad om de cavalerie te sparen, naar welke redenen men op het oogenblik slechts kan gissen.

Voorbarig zou het daarom zijn om in het achterhouden van de Fransche cavalerie een bewijs te zien, dat heden ten dage de cavalerie voor den ophelderingsdienst op groote schaal of voor het verbergen van de eigen operatiën aan het oog van den vijand hare beteekenis heeft verloren.

Zeer zeker zal de vliegenier bij den ophelderingsdienst een groot deel van de taak van den cavalerist kunnen overnemen, maar eerstgenoemde kan niet alom tegenwoordig zijn.

Ook kunnen zich omstandigheden voordoen, waarin de vliegenier tot werkeloosheid is gedoemd en zoo bestaat er alleszins reden om

aan de cavalerie hare beteekenis voor den ophelderingsdienst nog niet te ontzeggen.

Als bewijs zou men kunnen aanvoeren hetgeen aan Engelsche zijde is geschied op 23 Augustus 1914.

In den namiddag van 21 Augustus t.v. hadden van het Engelsche leger 2 korpsen (4 divisiën), 1 cavalerie-divisie en een afzonderlijke cavalerie-brigade de zuidgrens van België bereikt, gereed om de opstelling in te nemen, die als uitgangspunt voor de verdere operatiën door generaal JOFFRE waren aangewezen 1).

De cavalerie-brigade, versterkt door eenige eskadrons van de cavalerie-divisie, moest verband houden met de Franschen en voor de verkenning in voorwaartschen zin zorgen.

Een omvangrijke opdracht, in aanmerking genomen het breede front (\pm 35 K.M.), dat door het Engelsche leger was ingenomen!

De cavalerie-divisie werd als mobiele reserve achtergehouden om de bedreigde punten in front of op de vleugels te versterken.

Het gevecht, dat zich op 23 Augustus tusschen Engelschen en Duitschers ontwikkelde, tot in bijzonderheden te volgen, is voor het hier beoogde doel onnoodig.

Waar het op aankomt is, dat generaal FRENCH de berichten, die van het allerhoogste gewicht voor hem waren, *van den Franschen opperbevelhebber* heeft moeten vernemen. Zoo had hij in den morgen van 23 Augustus van het Fransche hoofdkwartier bericht ontvangen dat één, hoogstens 2 vijandelijke korpsen, met een cavalerie-divisie tegenover zijn front te verwachten waren, terwijl hem 5⁰⁰ n.m., *andermaal* door generaal JOFFRE, telegrafisch werd gemeld, dat minstens 3 Deutsche legerkorpsen uit de richting Tournai omvattend tegen zijn linkervleugel oprukten.

Generaal FRENCH noemde in zijn rapport dit bericht *onverwacht* m. a. w. de opmarsch van de Duitschers had hem eenigszins verrast.

Of dit ook het geval zou zijn geweest, indien de cavalerie zoo sterk mogelijk voor de verkenning was vooruitgezonden, valt te betwijfelen.

Zeer zeker waren daardoor de kansen verhoogd dat FRENCH het eerst zou zijn ingelicht omtrent hetgeen *hij* het eerst had moeten weten.

Dat nu de Engelsche troepen zich uit een moeilijken toestand hebben kunnen redden, danken zij aan den uitstekend ingelichten Franschen opperbevelhebber en aan de goede (telegrafische) verbinding, een gunstige samenloop van omstandigheden, waarop niet altijd zal kunnen worden gerekend.

Wat het gebruik van cavalerie patrouilles betreft, de gebeurtenissen

1) De cavalerie-brigade te Binche
Het Ie korps tusschen Binche en Mons,
Het IIe korps tusschen Mons en Condé.

hebben bewezen, dat daaromtrent sinds 1870 eigenlijk niets is veranderd. Toen hebben stoutmoedig optredende cavallerie patrouilles veel van zich doen spreken en aan de bevelvoering belangrijke diensten bewezen, thans is dit niet minder het geval geweest.

Een voorbeeld:

25 Augustus marcheerde een Duitsche divisie van Bouillon naar Sedan, voorafgegaan door een regiment ulanen

De tot dit regiment behorende luitenant VON WEDEL reed met 2 man vooruit om vast te stellen of Sedan nog door den vijand was bezet. Onderweg vernam hij van inwoners, dat de Franschen door Sedan gemarcheerd waren en reeds de Maas overschreden zouden hebben.

Ten einde zich hieromtrent zekerheid te verschaffen, aarzelde VON WEDEL niet om Sedan binnen te rijden, ofschoon hij wist, daarbij veel kans te hebben door de inwoners van uit de huizen te worden beschoten.

Aan den ingang van de stad ontmoette hij een 10 man sterke patrouille van zijn regiment, die hij beval hem te volgen.

Met deze 12 ulanen reed hij onder voortdurend hoerageroep in snellen gang door de bochtige straten. Fransche achterblijvers, die zich daar nog bevonden, vluchtten met de inwoners in alle richtingen en wierpen hunne geweren weg.

Op den hoek van een straat stiet de patrouille plotseling op eene afdeeling van ± 80 Fransche infanteristen, die de ulanen op 30 à 40 passen met snelvuur ontvingen.

Een wachtmeester werd daarbij doodelijk getroffen. Op bevel van den luitenant maakte de patrouille keert om in den snelsten gang den ingang van de stad weder te bereiken.

Op dien tocht werd zij overal uit de huizen beschoten.

Zonder verdere verliezen te hebben geleden kon VON WEDEL weldra aan zijn divisiecommandant melden, dat Sedan, op enkele kleine verspreide afdeelingen na, vrij was van vijand, welk bericht op de door dien generaal te treffen maatregelen van grooten invloed was

Men verbaast zich, dat een dergelijke patrouillerit — die lang niet de eenige is geweest — onder de tegenwoordige omstandigheden nog zoo goed kan afloopen en met succes kan worden bekroond. Bij manoeuvres zou een cavalerie-luitenant, die in omstandigheden, als vorenbedoeld, op gelijke wijze optrad als VON WEDEL, voor een dolleman zijn gehouden en veel kans hebben gehad om buiten gevecht te worden gesteld.

In oorlogstijd schijnt echter zoo'n dolleman goud waard te zijn!

De Duitsche patrouilles hebben op hare verkenningstochten in België veel last gehad van de ijzerdraad afsluitingen, waarmede de verschillende perceelen van elkaar worden gescheiden

Hieruit is de noodzakelijkheid afgeleid, om de cavalerie ruim van kniptangen te voorzien. Aangezien vorenvermelde wijze van perceelafscheiding ook in ons land gebruikelijk is en toevallig in het gedeelte,

dat zich voor een optreden van de cavalerie het best leent, is die ervaring voor ons niet zonder belang 1).

Ook aan de mogelijkheid om de bewegingen van het eigen leger tijdelijk aan het oog van den vijand te onttrekken, behoeft de cavalerie in den tegenwoordigen tijd niet te wanhopen.

Bekend is het, dat het aan een Duitsche cavalerie-divisie tegen het eindé van Augustus gelukte om op den uitersten rechtervleugel den opmarsch van de eigen infanterie door België zóó te dekken, dat generaal FRENCH tot op het laatste oogenblik omtrent de sterkte van de tegenover hem oprukkende Duitschers in het onzekere verkeerde. Wel is waar werden de Duitschers daarbij door het geluk begunstigd, aangezien — zooals reeds is vermeld — van Engelsche zijde geen krachtige poging werd gedaan om den Duitschen cavalerie-sluier te verscheuren, maar zoo iets kan zich herhalen.

Niet altijd is men in den oorlog in staat om op een gegeven oogenblik juist zoodanig te handelen, dat de door den vijand getroffen maatregelen waardeloos worden gemaakt.

De herhaling van het hiervorenvermelde feit heeft reeds plaats gehad.

7 Februari j.l. gelukte het aan de Pruisen de groepeerings van hunne strijdkrachten bij Gumbinnen te voltooien, zonder dat de Russen er iets van hadden bemerkte.

Ook daar slaagde een Duitsche cavalerie-divisie er in om de bewegingen der Duitsche troepen ongezien voor de Russische ruitery te doen plaats hebben.

Met lof wordt gewaagd van het ingrijpen van de Fransche cavalerie in den strijd bij Lille en Arras in October 1914. Daar bevonden zich 5 Fransche cavalerie-divisiën, die meermalen hebben getracht een werkzaam aandeel aan den strijd te nemen.

Omtrent het optreden van de Fransche cavalerie wordt vermeld, dat zij hare bewegingen met groote snelheid uitvoert en dat de aanvoerders doordrongen blijken van de noodzakelijkheid om met andere wapens samen te werken en, ook zonder bevelen af te wachten, zelfstandig en snel op gunstige oogenblikken in te grijpen. De tactische vormen passen zich geheel aan aan het terrein; veel gebruik wordt gemaakt van de „ligné par quatre” (onze flankcolonnes). Commando's en signalen worden zelden gehoord, de aanvoerders leiden hun troep in hoofdzaak met behulp van teekens en fluitsignalen.

In groote verbanden optredende, verstrekt de cavalerie-commandant aan zijn onderbevelhebbers gevechtsoopdrachten, tot wier uitvoering hij hen zooveel mogelijk vrijheid van handelen laat.

Bij den aanval op infanterie neemt de voorste linie den verspreiden

1) Wat de uitrusting met kniptangen betreft, is de toestand bij onze cavalerie niet ongunstig; elk eskadron beschikt over 36 stuks.

vorm aan met een ruimte van \pm 5 M. tusschen de ruiters. Zij wordt gevolgd door pelotons op één gelid, deze weer door eenige eskadrons in flankcolonnes en daarachter ten slotte een linie van eskadronscolonnes met groote tusschenruimten.

Een groote rol speelt het manoeuvreeren, waarbij wordt getracht den vijand omtrent de ware aanvalsrichting te misleiden of wel hem tot een ontwikkeling in een verkeerd front te verleiden. Veel waarde wordt voorts gehecht aan een verbinding van het gevecht te paard met dat te voet, ook reeds bij het eskadron.

Zeer verdienstelijk heeft de Engelsche cavalerie zich gemaakt bij het inleiden van den terugtocht van het Engelsche leger op 23 Augustus 1914, toen zij al het het mogelijke in het werk stelde om het sterk opdringen van de Duitschers uit de richting van Tournai te vertragen.

Op een zeker oogenblik meende de commandant van de 2de cavaleriebrigade een goede gelegenheid te zien om het voortdringen van de Duitsche infanterie te verhinderen, door een aanval op hare flanken te doen.

De brigade ging voorwaarts, doch stiet op 450 M. van den vijand op ijzerdraad, dat het doorzetten van den aanval belette.

Het 9e lanciers en 18e huzaren leden tijdens het teruggaan hevige verliezen.

Hiermede is opnieuw bewezen van hoeveel belang het voor de cavalerie is om zich van den toestand van het aanvalsterrein op de hoogte te stellen.

Het spreekt van zelf, dat op het westelijk operatietooneel onder de tegenwoordige omstandigheden de cavalerie geen arbeidsveld vindt. Haar verkenningstaak is overgenomen door infanterie en vliegeniers, terwijl een optreden te paard tot de onmogelijkheden behoort. Op vele plaatsen strijdt zij daarom in de loopgraven naast de infanterie.

Artillerie.

De artillerie vervult in dezen oorlog, zoowel op het oostelijk als westelijk operatietooneel, een zeer belangrijke rol. Herhaaldelijk bestaat de actie zelfs uitsluitend uit artillerie-duels, waarvan evenwel de uitwerking velen zal tegenvallen.

Vóór den oorlog is n.l. meermalen de meening verkondigd, dat de volmaaktheid van het moderne geschut, gepaard aan waarneming uit de lucht, de mogelijkheid zou scheppen, om een vijandelijk artilleriedoel te vernietigen. Deze verwachting schijnt zich niet te verwezenlijken. Een enkele maal moge het gelukt zijn dat groote resultaat te bereiken, over het algemeen echter schijnt men tevreden te moeten zijn, als men het vijandelijk artillerievuur kan onderdrukken.

Veldartillerie.

De waarde van de Russische artillerie werd door de Duitschers in vele opzichten onderschat. Des te grooter was voor hen de verrassing, toen zij ondervonden, dat met de Russische artillerie bij de verdediging niet viel te spotten.

Dit is in zooverre te verklaren, dat de Russen van oudsher aan de verdediging de voorkeur hebben gegeven en dientengevolge bijzonder geschikt zijn tot en geoefend zijn in het benutten van het terrein.

De artillerie vermijdt zoo eenigszins mogelijk stelling te nemen achter of nabij hoogten, die zich ten opzichte van de omgeving duidelijk afteekenen.

Moerassig terrein wordt niet geschuwd, wanneer de tijd tot het aanleggen van dekkingen beschikbaar is 1).

Waar de stelling geen volledige natuurlijke dekking vindt, zorgen de Russen voor het aanleggen van maskers, die zich zóó goed aan het terrein aanpassen, dat zij nagenoeg onkenbaar zijn. Zij bestaan meestal uit struiken, heggen en boschjes, die zich op verschillende afstanden van de batterijen bevinden en waarvan de hoogte naar 's vijands zijde toeneemt, zoodat over de eerste rij kan worden heengeschoten, terwijl de verder voorwaarts gelegene de ontbrandingen aan het bog van den vijand onttrekken.

Om inzicht in de flanken te beletten, worden de voorste maskers om de vleugels der artilleriestelling heen gebogen. 2)

Zeer gewild is eene opstelling van enkele stukken in bosschen en tuinen; zelfs heeft artillerie *in* dorpen stelling genomen.

Buitengewoon handig zijn de Russen ook met het inrichten van *waarnemingspunten*. Op 23 gevechtsdagen hebben de Duitschers met de grootste moeite slechts enkele waarnemingspunten kunnen ontdekken en vernielen.

Aangezien een Russische batterij niet over een waarnemingsladder schijnt te beschikken, moet het waarnemingspunt dikwijls ver van de batterij worden gekozen.

Hieraan moet het o. a. worden toegeschreven, dat de Russische batterijen een ruimen voorraad telefoonkabel medevoeren. De Duitschers hebben kabeltrommels gevonden met rollen van 1000 tot 1500 M. lengte. Hoeveel trommels per batterij worden meegevoerd is niet bekend; zeker is evenwel, dat de keuze van een waarnemingspunt niet door de beschikbare hoeveelheid telefoonkabel wordt beheerscht.

Bij Nowo-Alexandria bijv. lag het waarnemingspunt op bijna 2 KM. van een batterij.

1) Ten N.W. van Iwngorod stond zelfs zware artillerie op den moerassigen Weichsel-oever.

2) Deze maskeering is uit den aard der zaak tegenover verkenning uit de lucht nog niet voldoende.

Voorts is aan Russische zijde opgevallen de buitengewone nauwkeurigheid, waarmede het voorterrein van de stelling wordt opgenomen, *zeer ten bate van de uitwerking van het artillerievuur.*

In een huis, dat door Russische officieren was bewoond geweest, vonden de Duitschers schetsen, waarop alle punten van eenige beteekenis in het voorterrein met pijnlijke nauwkeurigheid waren aangegeven.

Wat de dekkingen betreft, die de Russen opwerpen, deze bestaan hoofdzakelijk uit dekkingen voor de manschappen, liefst scherfvrij overdekt.

Het geschut zelf wordt meestal niet gedekt.

De Russen gebruiken veel munitie. Zij schieten dikwijls, zooals het Deutsche bericht luidt, „mit Kanonen gegen Spatzen”. Het is voorgekomen, dat een ordonnans op zijn rit van een bataljonscommandant naar het waarnemingspunt van een batterijcommandant onder artillerievuur werd genomen.

Als vaste regel schijnen de Russen te hebben aangenomen: concentratie van vuur op dat deel van de vijandelijke artillerie, dat voor de eigen infanterie het meest hinderlijk is.

Zoo goed als de uitwerking van de Russische artillerie bij de verdediging is, zoo gering is zij bij den aanval. In onbekend terrein schijnen de Russen zich moeilijk snel te kunnen oriënteren, waarvan het vuur de sporen draagt.

Op het westelijk operatiетоoneel heeft in het begin van den oorlog de Deutsche artillerie zich menigmaal aan munitieverspilling schuldig gemaakt.

Later is dit zóó merkbaar veranderd, dat vermoedelijk hieraan het gerucht zijn ontstaan te danken heeft, als zou bij de Duitschers munitiegebrek voor de deur staan.

Thans gedraagt de Deutsche artillerie zich naar de volgende beginselen:

- alleen vuren op doelen, die eene beschieting waard zijn ;
- nachtelijk vuur slechts bij uitzondering toepassen ;
- op belangrijke doelen het vuur concentreren ;
- onmiddellijk voor den stormaanval van de infanterie het vuur tot zijn hoogste kracht opvoeren.

Bijzondere zorg wordt overal besteed aan het maskeeren van de stukken tegen verkenning uit de lucht.

Op vele plaatsen zijn zij daartoe geplaatst in een houten raamwerk, dat is overdekt met planken en takken en dat men op listige wijze op terreinvoorwerpen van allerlei aard doet gelijken.

Een dergelijke zorgvuldige maskeering van de artilleriestelling — op de noodzakelijkheid waarvan telkens wordt gewezen — heeft alleen succes, wanneer niet angstvallig aan een regelmatige tusschenruimte van de stukken wordt vastgehouden.

Een aantal op gelijken afstand van elkaar geplaatste maskers — hoe

mooi ook aangelegd — kan een luchtverkenner op het denkbeeld brengen daaraan meer aandacht te wijden dan de tegenpartij lief is.

De kans op ontdekking stijgt natuurlijk zoodra de artillerie tot vuren is overgegaan. Dit bezwaar is niet anders te ondervangen, dan door het vuren te staken bij de nadering van een vijandelijk vliegtuig. De Franschen hebben dit middel herhaaldelijk met goed gevolg toegepast, als de tactische toestand het staken van het vuur toeliet. Blijkbaar is het vinden van een goed gemaskeerde batterij door een vliegenier, die voor eigen veiligheid op groote hoogte moet blijven, niet zoo heel gemakkelijk. Tegenwoordig zal dus bij het innemen van een artilleriestelling ook aan voortdurende waarneming van de lucht moeten worden gedacht

Zware artillerie.

Het zware 42 c.M. geschut van de Duitschers heeft terecht een verrassenden indruk gemaakt en door zijn groote uitwerking op de tactiek van den vestingoorlog een belangrijken invloed uitgeoefend.

Terwijl men vroeger een groot aantal forten van een vesting tegelijk beschoot en een min of meer breedten sector van de verdedigingslinie aan een geregelden aanval onderwierp, heeft men nu getracht — en met succes — op een bepaald punt een bres te schieten en van daaruit de geheele linie op te rollen.

De toepassing van een dergelijke tactiek wordt in de hand gewerkt door de groote dracht en de zekerheid van treffen die het hierbedoelde geschut eigen is. Daardoor toch kunnen verschillende, op grooten afstand gelegen doelen *uit dezelfde stelling* met goed gevolg onder vuur worden genomen, wat daarom zooveel waard is, omdat bij dit zware geschut *stelling veranderingen* buitengewoon moeilijk en tijdrovend zijn.

Met niet minder bezwaren gaat de opstelling van het geschut in slappe veenachtige terreinen gepaard. Het zal dan ook wel geen toeval zijn, dat men op het meest westelijk gedeelte van het strijdtoneel zoo weinig van het optreden van de 42 c.M. kanonnen verneemt.

Nieuw is ook de methode om het inschieten door kanonnen van kleiner kaliber te doen plaats hebben, teneinde het zware geschut te sparen.

P. J. VAN MUNNEKREDE,
Kapitein v/d Generalen Staf.

's Gravenhage, Februari 1915.

De Groote Europeesche Krijg

van het jaar 1914—1915.

De Volkerenkrijg is, na Europa reeds vijf maanden te hebben ge-teisterd, het jaar 1915 ingegaan en geen enkele positieve aanwijzing duidt op een aanstaand einde.

Integendeel, met onverzwakte kracht woedt hij voort, terwijl hij zich, inmiddels over een deel van Azië en Afrika, en, telt men de aanslagen op Duitschlands koloniën, de jacht op zijn overal verspreide oorlogsbodems mede, over de gansche wereld heeft uitgebreid.

Thans is het de oorlog van 1914—1915 geworden en wij zullen van geluk mogen spreken, zoo het bij die jaartallen blijft.

Wel beschaamd staan zij, die hebben betoogd, dat de moderne oorlogen zoo enorme inspanning van de elkaar bestrijdende grootmachten zouden vergen, dat binnen luttel maanden zoowel hunne financieele als fysieke krachten zouden zijn uitgeput en men „faute d'argent et faute de combattants” den krijg zou moeten staken. Wij zijn reeds de zevende maand ingegaan, uit niets blijkt, dat het den strijders aan geld en troepen in die mate gaat ontbreken, dat zij van verdere actie moeten afzien. In één grooten slag zou het lot der volken worden beslist, in één geweldige worsteling de een den ander verpletteren en wat zien wij: een reeks van groote ontmoetingen, waarin werkelijk de aangekondigde millioenen-legers tegenover elkaar in het krijt treden, zonder echter ooit hun doel, de vernietiging van elkanders strijdkrachten, van het politieke machtswerktuig, te hebben kunnen bereiken.

De verwachte, de voorspelde groote beslissing bleef uit en nog steeds werd zij in den eindeloozen positiekrijg, in de eentonige loopgravenworsteling, die wij nu reeds maanden in het Westen gadeslaan, verschoven. Zal het voorjaar, de ontwakende Lente, nieuwe, frissche, jeudige kracht aan de moegestreden massa-legers toevoeren, zal een nieuw élan den ban, die de troepen maanden aaneen aan hun aardholen gekluisterd hield, verbreken? Daarop is het wachten, hetgeen intusschen de mogelijkheid niet uitsluit, dat juist als de dans weer opnieuw zal beginnen, de vredesengel tusschenbeiden treedt en aan het bloedige spel een einde maakt.

Doch wat geeft het den blik in zoo dicht omsluierd een toekomst te boren; beter doen wij na een korten terugblik in het verleden, tot het heden, dat ons althans houvast biedt, terug te keeren.

Mogelijk heeft de strategische aanvaller, Duitschland, tegen het einde des jaars zijn oorlogsbalans opgemaakt. Was dit het geval, dan zal hij, nadat zich voor hem de toestand in Augustus en begin September zoo

gunstig teekende, hebben moeten erkennen, dat zijn positie er sinds dien tijd van schitterend strategisch offensief niet op verbeterd is. Integendeel, hij heeft vanaf het oogenblik, dat hij uit de lijn Verdun—Parijs naar de tegenwoordige stelling werd teruggedrongen, belangrijke verliezen moeten boeken. Daaronder, wel in de eerste plaats het verlies van het strategisch overwicht, de verlamming van zijn operatieve bewegelijkheid en de moreele nederlaag, die deze terugtocht voor hem in de oogen zijner tegenstanders, ja in die van heel Europa beteekende. Hij heeft bij lange na niet bereikt, wat hij met zijn strategischen overval, waartoe zijn prachtige voorbereiding, zijn voorbeeldige organisatie hem de mogelijkheid opende, dacht te winnen. Zij 't op het allerlaatste moment, de zegevierende opmarsch der Duitschers werd gestuit en verkeerde zelfs in een terugtocht. Wat baatte het of hij zich, hoe veerkrachtig ook, van den schok wist te herstellen en den voet onwrikbaar wist te planten in het Noorden van Frankrijk, in Champagne, in de Argonnen en om Verdun; de betoovering van zijn offensief was geweken, zijn élan gebroken, de tegenpartij wist thans dat des tegenstanders legerscharen niet onoverwinnelijk waren en putte daaruit, vooral in moreelen zin, nieuwe kracht. Meer en meer teekende zich inmiddels, wat Duitschland steeds, sinds Frankrijk zich met Rusland verbond, voor oogen had gestaan, de strijd met twee fronten. Op elk hunner staat Germanië tegenover machtige, zoo niet overmachtige vijanden, wier kracht elke maand, dat zij den strijd slepende kunnen houden, toeneemt.

Duitschland houdt — 't is waar — door de enorme krachtontwikkeling, waartoe het in staat is, beide tegenstanders in bedwang, de Germaansche reus houdt nog altijd den voet op den bodem zijner vijanden geplant, doch positieve voordeelen wint hij daarmee niet.

Wel een niet te versmaden negatief resultaat: voor de ellende, de verwoesting, de vernedering, welke 's vijands deel is, bleef het, afgezien van den Boven-Elzas en Oost-Pruisen, gespaard. Maar dit is dan ook al.

Evenmin kunnen de bondgenooten, al zijn zij dan ook niet onder den voet geloopen, op afdoende resultaten bogen. De tegenstander staat nog altijd op hun gebied, zijn legers zijn evenals de hunne zwaar beproefd, doch verslagen zijn zij niet, zelfs zijn zij niet geschokt noch gedémoraliseerd door de teleurstelling, die ook hun deel werd. Zoolang daar de Duitschers in Noord- en Oost-Frankrijk en in Polen staan, dreigen hen de gevaren van een hernieuwd offensief des vijands van nabij en is de toekomst onzeker. Hun heeft de oorlog welbeschouwd tot nog toe niets dan negatieve resultaten gebracht.

De Duitschers hebben de Fransche kust, de belangrijke ontschepingspunten voor Engeland, niet bereikt; verder dan de linie Nieuwpoort, Rijssel, Soissons, St. Ménehould, Verdun, St. Dié, Thann konden zij niet doordringen; Calais, Duinkerken, Nieuwpoort, Yperen, Béthune, Reims, Verdun, Toul, Belfort, al die belangrijke steden, bereikten zij

niet en de legers der bondgenooten staan nog even krachtig in het oorlogsveld als de hunne.

In dien toestand zijn we het nieuwe jaar ingegaan, in die positie verkeeren wij, nu er twee maanden van zijn verstreken nóg en niemand kan zeggen, wanneer daarin verandering van beteekenis zal komen.

Zooals het in het Westen is, wordt allengskens de toestand in het Oosten. Want even zoovele weken als in het Westen maanden, staan ook in Oost-Pruisen, Polen en Galicië de tegenstanders tegenover elkander.

De Masoerische meren-linie, de Weichsel-oevers, de Bzoera- en de Rawa-linie, de boorden der Pilitza, die der Nida en der Dunajetz en Karpaten, weten thans van dezelfde plaatselijke successen en tegenslagen te verhalen, als de loopgraven aan den Yser, de Oise, de Aisne, de Maas en de Moesel.

Veranderingen van beteekenis zijn in beide liniën, zooals de schetsen ons die uitbeeldden, nadat wij deze het laatst in December beschouwden, niet gekomen.

Aan gevechten van belang heeft het daar echter niet ontbroken. Als zoodanig treden, in de achter ons liggende periode op den voorgrond: de gevechten in de Argonnen, in den Elzas, bij Soissons en La Bassée in het Wesien en in het Oosten, die t. Z. van den Beneden-Weichsel-oever, aan Bzoera en Rawka, aan de Dunajetz en in de Karpaten en laatstelijk in Oost-Pruisen. Zij alle zijn van groot strategisch belang, omdat zij onmiskenbaar de inleiding tot de atbrokking van des tegenstanders front hebben gevormd. Op deze inleiding volgde echter geen hoofdstuk; tot een doorvoering van wat bij voldoende atbrokking zelfs een doorbreking had kunnen worden, kwam het nergens. Weinigen zeker hebben zulk een toestand van evenwicht voorzien, weinigen hebben zich de mogelijkheid ingedacht, dat een zoo grillig bochtend front als zich in Frankrijk, en ook in Polen heeft gevormd, zoo lang zou kunnen handhaven zonder ook maar ergens stukgereten te worden. Geen overtuigender bewijs van de onmacht om onder de tegenwoordige wapenwerking een beslissing door te zetten, dan de bochten bij St. Mihiel en bij Noyon, om van de talloze kleinere uitbuigingen niet te spreken. Menschelijke stuwkracht, fysieke en moreele draagkracht zijn tegen de materiële resultaten hunner eigen ingenieus gewrochte vernietigingswerktuigen niet meer opgewassen; men heeft zich zelve daarin overtroffen. De verliezen door snelvuurkanonnen, repeteergeweren en mitrailleurs in enkele minuten veroorzaakt, de rafales van geschut en mitrailleurvuur spotten met elken aanval, met den grootsten moed en doodsverachting, omdat de vooruitstormende drommen eenvoudig worden weg gemaaid, vóórdát zij hun doel bereiken en dan nog ruimschoots munitie overblijft, om ook de volgende aanvalsgolven een zelfde lot te doen ondergaan.

Wat kan men dan anders uitrichten, dan zich ingraven, zich nestelen in diepe loopgraven en pogen zich althans ter plaatse te handhaven.

Dat een moderne bewegingsoorlog na enkele weken zoodanig degeneert, dat men er toe komt, elkanders stelling te gaan ondermijnen, omdat zij boven den grond niet is te nemen, is wel het duidelijkste bewijs voor het fiasco van de tactische beginselen, die nog kort voor den oorlog algemeen werden aanvaard en waarmede dan ook de wederzijdsche strijdkrachten te velde togen. Weggevaagd is alle theorie, alle strijdvoorschriften moeten grondig herzien worden; thans heeft men den modernen Europeeschen oorlog, waarop men jaren wachtte, om ondervinding op te doen omtrent hoofdzakelijk op theoretische grondslagen rustende reglementen. Al weet men thans nog niet, welke de nieuwe tactische beginselen zullen zijn, dat de oude niet meer deugen, dat weet men alvast wel. En thans van het terrein der algemeene beschouwingen naar de werkelijkheid, naar het gevechtsveld.

Eenmaal daar aangeland, zullen wij de verschillende episodes, welke telkenmale getuigen van opflikkerende strijdenergie — die echter steeds even snel wordt gedoofd — bespreken. Of het mogelijk is, hen tot een samenhangend geheel te verbinden, laat zich nu nog niet voorzien. Mogelijk zullen daartoe de kleine, plaatselijke schermutselingen kunnen dienen, die als hoogste prijs een honderd meter loopgraaf, een boschje, een boerderij of een heuveltop opbrengen. Zij zijn dan de kleine glazen kralen, welke de groote parels van het zuiverste gehalte, de groote krachtige offensieve stooten, tot een snoer van zeer afwisselende waarde aaneenrijgen. Van hen, de kleine, zal slechts in het voorbijgaan, van de groote meer in het bijzonder worden gesproken.

Door de belangrijke gevechten, welke in de Argonnen, tusschen Verdun en Metz en in Champagne werden gevoerd, kwam het op schets 1 geteekende terrein den laatsten tijd meer en meer op den voorgrond.

Kleinere gevechten, schermutselingen haast, bij Beauséjour, Souain, Perthes, Berry au Bac vormden tusschen die voornaamste strijdperken de verbinding, welke voor velen den schijn wekt, alsof men, met één onafgebroken front te doen zou hebben zooals de schematische voorstelling met de lange kronkelende lijn van de Vogezes over Verdun naar het Westen en dan bij Noyon naar het Noorden zou doen gelooven,

Niets is minder waar en deze meening wordt dan ook afdoende gelogenstraft door het feit, dat er bepaalde gedeelten zijn waar op groote schaal gevochten wordt en andere, waar uitsluitend voorposten gevechten, kleine ondernemingen van bewakingsdetachementen aan de orde zijn.

Aan den anderen kant mag ook weer niet worden gezegd, dat de groote gevechten als geheel op zich zelf staande doorbrekingspogingen moeten worden beschouwd. Voor een doorbreking in de Argonnen, stel zij ware mogelijk, of bij Soissons is moeilijk een blijvend succes te wachten, omdat alleen, wanneer het front van een der tegenstanders over aanzienlijke breedte b.v. van Soissons tot Reims of van Reims tot Varennes wordt verbroken, een doortocht van in reserve gehouden massa's over een groote breedte de mogelijkheid schept, om

inderdaad, wat men dan noemt, een strategische doorbreking, dus een doorbreking op groote schaal uit te voeren.

Wordt, zooals de Duitschers den laatsten tijd met succes hebben gedaan, des tegenstanders front op verschillende punten krachtig geschokt, dan kan het geleidelijk voor een grootsch opgezette doorbrekingspoging worden rijp gebeukt en worden gunstige voorwaarden voor een dergelijke onderneming geschapen. Die punten nu, onderdeelen van de overzichtsschets 1, vormen thans het onderwerp onzer beschouwingen.

DE GEVECHTEN IN DE ARGONNEN. (Schets 2)

Reeds geruimen tijd was dit, met dichte bosschen bedekte, heuvelterrein het tooneel van hardnekkige verbitterde gevechten en men kreeg hier door de gesteldheid van dit gebied oogenschijnlijk, een zoo verwarden toestand, dat het zeer lastig werd zich daarvan een juist denkbeeld te vormen. Niet weinig droegen daartoe bij de elkander voortdurend tegensprekende berichten der beide partijen, berichten welke wij trouwens hieronder zullen ontmoeten.

Na het succes, dat de Duitschers op den 12^{den} Januari hadden behaald, was men het er niet over eens of zij nu, zooals sommigen ons voorrekenden, 10 K.M., dus tot nabij St Menehould, waren vooruitgekomen dan wel slechts tot de lijn Neuilly—Vienne le Chateau. Die afstand is heel wat minder (5 K.M.), doch in een tijdperk, waarin de verovering van 50 M. loopgraaf, van 100 M. terrein, van een boschje of een boerderij reeds als een enorm succes geld, toch nog veelbeteekenend.

Wil men de situatie goed begrijpen, dan zal een terreinbeschrijving niet kunnen ontbreken.

Nemen wij, teneinde op een behoorlijken grondslag te staan, aan, dat de Duitschers zich vóór hun laatste succes in de lijn Boureuilles—Tour de Paris—Vienne le Chateau hadden genesteld. Die lijn is ongeveer 10 K.M. verwijderd van den weg St. Menehould—Clermont. Met een scherpe bocht loopt die heerbaan vervolgens van Clermont over Neuilly naar Verdun. Deze weg heet de Romeinsche weg, zoodat dan ook begrijpelijk is, dat men, toen de Duitschers op den 12^{den} Januari j.l. berichtten: „In de Argonnen hebben wij aan den Romeinschen weg een Fransch steunpunt veroverd” vrij algemeen dacht, dat zij minstens St. Menehould of althans les Islettes (zie schets 2) hadden veroverd. Logischerwijze zouden zij dan ook 10 K.M. terrein naar het Zuiden hebben gewonnen. Bezien wij nu dit gebied eens wat nader, dan blijkt spoedig, hoe hier de vork in den steel zit.

Het Argonnergebied is een vooral buiten de wegen zeer moeilijk be- gaanbaar terrein. De steile, dicht begroeide hellingen, de moerassen, de dalen en de ravijnen, welke het overal doorsnijden, maken het vooral voor artillerie uiterst bezwaarlijk zich te verplaatsen. Wegen, en daaronder zeer goede, zijn hier echter genoeg. Zoo heeft men in de Noordelijke uitloopers der Argonnen ten eerste den weg:

Romeinsche wegen, dat is dus van twee heerbanen ligt, een strategisch punt is, dat, beide hoofdtoegangen beheerschend, ongetwijfeld door de Franschen tot een belangrijk steunpunt zal zijn gemaakt. Dit zal vermoedelijk het punt zijn, dat de Duitschers in hun telegram van 12 Januari hebben bedoeld.

Het terrein, dat t. N. van den weg Vienne—Varennes en t. W. van den Romeinschen weg (Haute chevauchée) ligt, heet Bois la Gruerie.

In dit bosch vindt het Morisson-dal in een tweetal diepe ravijnen zijn voortzetting: In het Noordelijk uiteinde van het Morissondal, t. N.O. van Vienne le Chateau, ligt Bagatelle—Pavillon, t. Z.W.; daarvan Fontaine de Madame er ter zelfder hoogte als dit dorp, doch meer naar het Oosten, St Hubert. Al deze dorpjes kwamen in de eerste helft van Januari bijna elken dag in de oorlogstelegrammen voor.

Heb ik de berichten goed gevolgd, dan was Vienne le Chateau, reeds begin van November in het bezit der Duitschers; de Franschen waren toen nog meester van het Bois la Gruerie, terwijl hun stelling werd bepaald door de punten Bagatelle, Fontaine de Madame, St. Hubert, Tour de Paris. Zij slingerde zich dus in S-vorm door het terrein en vormde dan ook de overgangsbocht tusschen het front van de Argonnen naar de stelling t. N. van Reims — zeg Berry au Bac — en de groote bocht Noordwaarts om Verdun. Met Boureuilles aan de Aire en Vienne le Chateau aan de Aisne als eindpunten, kan men het hier besproken onderdeel als een liggende S beschouwen. Deze zonderlinge bocht, welke alleen uit de bedektheid en heuvelachtigheid van dit terrein is te verklaren, hebben de Duitschers bij de hier besproken aanvallen uit hun front geslagen. Thans is de lijn vrij wel recht geworden, hij loopt althans na hun laatste succes, waarbij Vienne le Chateau, Tour de Paris, Fontaine de Madame en St. Hubert door hen werden vermeersterd, van Neuville over Claon naar Vienne la ville.

Daaruit blijkt, dat, als er derhalve van een Fransch steunpunt aan een Romeinschen weg sprake is, veeleer aan Neuville dan van St. Menehould moet worden gedacht

De latere berichten en schetsen van het operatietooneel hebben mij trouwens na zorgvuldige vergelijking in deze meening bevestigd. Ik zeg er echter dadelijk bij, dat absolute zekerheid ook nu nog niet bestaat. Deze zal eerst worden verkregen, wanneer later de goed gedocumenteerde geschiedenis van den oorlog zal worden geschreven. Wel de moeite waard zal het dan zijn de beschouwingen, welke thans, nu men eigenlijk nog zoo weinig positiefs van de krijgsverrichtingen weet, met den toestand, zooals hij werkelijk was of werd te vergelijken. Voor een zacht oordeel, de tijdsomstandigheden en de voorwaarden, waaronder thans geschreven moest worden, in aanmerking genomen, houd ik mij aanbevolen; clementie zal dan wel noodig zijn.

Summa summarum zijn de Duitschers op den 12den Januari niet 10 maar 5 K.M. vooruit gekomen en hebben zij verschillende beheerschende

punten veroverd, zoodat werkelijk moet worden erkend, dat zij hier een niet onbelangrijk succes hebben behaald.

Op het volgende wil ik reeds dadelijk de aandacht vestigen: op het succesvolle offensief der Duitschers zijn op dit punt geen daden van beteekenis gevolgd.

Eigenaardig genoeg worden in een Duitsch telegram van 10 Januari, den dag, waarop het succes in de Argonnen wereldkundig werd, ook de andere punten, die weldra het tooneel van hevige en belangrijke gevechten zouden worden genoemd.

Dit merkwaardige telegram hier voor de vergetelheid te bewaren kan zijn nut hebben; het luidt als volgt: (vergelijk schets 1.)

„Ten Zuiden van het kanaal van La Bassée zijn kleine gevechten gaande, die tot dusverre zonder resultaat bleven.

„Bij Crouy t. N.O. van Soissons, ondernamen de Franschen gisteren, avond een aanval. Zij werden met zware verliezen teruggeslagen.”

En vervolgens de bekende hiervoor besproken mededeeling:

„In Argonne hebben wij aan den Romeinschen heirweg een Fransch steunpunt veroverd.”

In deze mededeeling omtrent de Fransche aanvallen bij Crouy zal men later, wanneer ik de volledige beschrijving van het terrein en van de gevechten op dit zoo belangrijke gedeelte van het slagfront geef, de inleiding van den z.g. slag bij Soissons ontdekken.

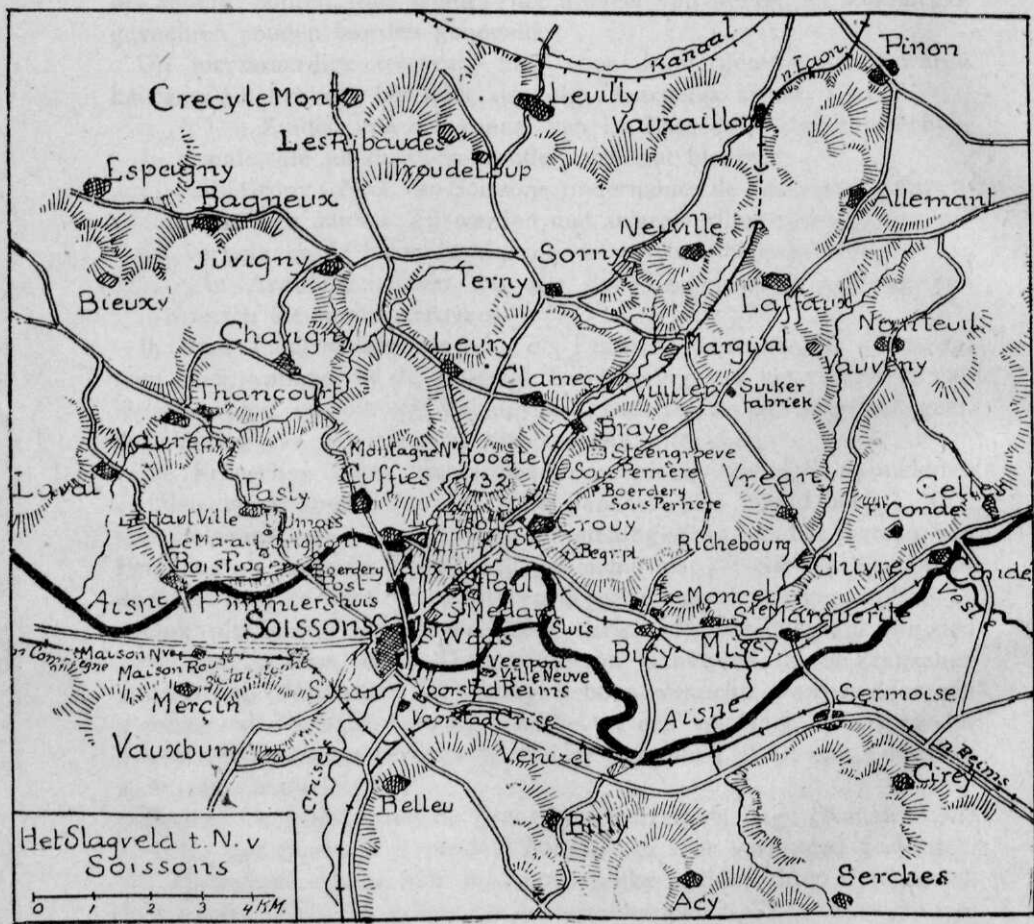
De Franschen lieten zich trouwens evenmin onbetuigd, zij meldden op den laten avond van den 12^{den} Januari: „De vijand heeft t. N.O. van Soissons den geheelen nacht de stellingen op het plateau van Perrières en „bolwerk” 132 hevig gebombardeerd. Heden is hij met het doel, dit punt te veroveren, tot een grooten aanval overgegaan.”

Ook uit Berlijn werd oyer Crouy bericht. In een telegram van den 13^{den} Januari leest men: „De vruchteloze aanvallen, die de Franschen gisteren op de hoogte bij Crouy hebben verricht, werden door een tegenaanval der onzen gevolgd, welke tot een volslagen nederlaag der Franschen en hunne verdrijving van de hoogten t. N.O. van Cuffies en t. N. van Crouy leidden.”

Daaromtrent berichtten de Franschen denzelfden dag: „Aan de Aisne t. N.O. van Soissons is rondom hoogte 132 zeer verbitterd gestreden. De Duitschers deden hier met aanzienlijke strijdkrachten den aanval. Wij handhaafden ons echter op de heuveltoppen t. W. van hoogte 132. Aan de Oostzijde verloren onze troepen eenig terrein. De gevechten duren voort.”

Op den 13^{den} Januari, dit blijkt uit de twee bovenstaande telegrammen, werd blijkbaar de strijd doorgevoerd en ging het om de beslissing.

Die beslissing is blijkbaar op den 14^{den} Januari gevallen; dit is op te maken uit de twee telegrammen, welke daarop betrekking hebben; ook deze wil ik hier releveeren. Men raadplege intusschen de terrein-schets van het slagveld van Soissons, die ons weldra bij de gedetailleerde beschrijving van het terrein uitnemend te pas zal komen.

Schets 3.

Berlijn, 14 Januari (Wolff). Officiële kennisgeving van het groote Hoofdkwartier:

„Ter voortzetting van onzen aanval van den 12^{den} Januari ten N. O. van Soissons deden onze troepen opnieuw aanvallen op Vreguy en hebben den vijand ook van deze hoogvlakte verdreven. Loopgraaf bij loopgraaf werd stormerhand door de onzen genomen, zoodat de vijand ten slotte naar den rand van het plateau werd teruggedrongen”.

Dit bericht, sober als het is, zegt betrekkelijk weinig; vreemd genoeg wordt het in het Fransche telegram niet alleen bevestigd maar bovendien belangrijk in bewoordingen uitgebreid waardoor eerst duidelijk wordt welk een succes door de Duitschers werd bereikt.

Parijs, 14 Januari (Reuter). Officiële mededeeling van 8 uur n.m.:

Ten N. van Soissons is den geheelen dag verwoed gevochten met name om de twee hoogten nabij Crouy. Onze tegenaanval had op het Westelijk deel van het gevechtsterrein succes; wij wonnen daar zelfs eenig terrein. In het centrum handhaafden wij ondanks 's vijands herhaalde aanvallen onze stellingen om het dorp Crouy. Bij Vreguy verloren wij echter terrein, omdat onze verbindingslijnen met den Noordelijken oever der Aisne door het sterk wassen dier rivier groot gevaar liepen; verscheidene der door ons gebouwde bruggen werden weggeslagen. Wij bezetten t. Z. van de Aisne stellingen in de lijn Crouy tot Missy en hielden op den N. oever eenige bruggehoofden bezet”.

Afgezien van de onmogelijkheid eene stelling op den Zuidelijken oever te bezetten, welke door twee op den Noordelijken oever gelegen plaatsjes Crouy en Missy wordt bepaald, is vooral het Fransche telegram duidelijk en openhartig, ook waar het een eigen nederlaag, het gevolg trouwens van een groote tactische fout, erkent.

De telegrammen van den 15^{den}, ook deze zal ik hier volledigheidshalve herhalen, geven ons ten slotte een duidelijk inzicht in den loop van het aan weerszijden gevoerde gevecht. Aan Franschen kant wordt er aan toegevoegd: „Zooals in het communiqué van van ochtend is gezegd, zijn door het wassen der Aisne verscheidene onzer bruggen vernietigd, waardoor de verbinding met onze troepen op de eerste hellingen op den Noordelijken oever zeer werd bemoeilijkt en wij in de onmogelijkheid waren hen te versterken. Daardoor moesten wij de troepen van den rechter-Aisne-oever terugtrekken”. Met een gezwollen rivier in den rug een aanval te doen is de zoeven bedoelde fout.

Daarop volgt een soort verklaring van den navolgenden inhoud: „Wij hebben hier te maken met een partiëel succes onzer tegenstanders, hetwelk op het algemeen beloop onzer operatiën niet van invloed kan zijn. De vijand kan daarentegen door de hinderpaal, welke de gezwollen Aisne hem in den weg stelt en de door ons genomen maatregelen onmogelijk van zijn succes gebruik maken, om ten Z. van de rivier daarvan de vruchten te plukken. Daardoor verkrijgt dit succes een

zuiver plaatselijk karakter". (Aldus wordt de feitelijke toestand op zijn kop gezet).

Achteraf zou blijken, dat deze beschouwing overigens volkomen juist was.

Eerst den 15^{den} Januari zouden de Duitsche overwinningsberichten welke van zekere overdrijving niet waren vrij te pleiten, los komen: „Ten Noorden en Noordoosten van Soissons" — aldus de officiële kennisgeving uit het groote Duitsche Hoofdkwartier — „is de Noordelijke Aisne-oever geheel van vijanden gezuiverd. In onafgebroken aanvallen veroverden onze troepen de dorpen Cuffies, Crouy, Bucy le long, Missy en de gehuchten Viauxrot en Verreries. De Franschen leden zware verliezen, daar hun terugtocht over de rivier onder het vuur onzer zware batterijen moest worden uitgevoerd."

Vervolgens komt de veel besproken vergelijking tusschen den slag van Soissons en dien van Gravelotte — St. Privat. Het zal hier niet noodig zijn, de onjuistheid dier vergelijking nader aan te toonen; wij allen weten toch onder welke omstandigheden de slag bij Gravelotte werd gestreden en wat daarvan doel en karakter was. „Hoezeer de omstandigheden" — zegt de officiële Duitsche beschouwing — „vergeleken bij vroeger zijn veranderd, blijkt uit een vergelijking met de operaties in 1870. De gevechten t. N. van Soissons mogen met den slag van Gravelotte niet te vergelijken zijn, de breedte van het gevechtsterrein was toch ongeveer even groot als die in den slag van Gravelotte, de verliezen der Franschen zijn echter van 12—14. Januari 1915 waarschijnlijk veel grooter geweest dan die op 18 Aug. 1870".

Als nu alleen de breedte van het gevechtsveld in beide slagen even groot is, wat trouwens niet juist is, en al het overige verschillend, vraagt men zich toch af of hier niet de bedoeling voorzat Gravelotte — maar dan ook met de haren — er bij te slepen.

Nadat alle berichten omtrent het hier besproken treffen waren ingekomen en alle commentaren naar aanleiding van dien slag waren uitgeput, volgden verschillende beschrijvingen van het gevechtsterrein. De beste, degene die ons de duidelijkste voorstelling van het gevechtsveld geeft, zóó dat men het als het ware voor zich ziet liggen is wel die van den Franschen correspondent van de N. R. Ct. in Parijs, die het slagveld kort na den strijd heeft bezocht. Daaraan ontleen ik het navolgende belangrijke: „Van de plaats, waar de Fransche Generaal, die den strijd zijner troepen op den Noordelijken Aisne-oever tijdens de gevechten van 8 tot 14 Januari leidde, zich tijdens die dagen ophield, zien wij de hoogten van Crouy en Vreguy en den daar tusschen gelegen uit de Fransche communiqué's bekenden heuvel 132 oprijzen. Deze heuveltop omgeven door bosschen en kloven ligt ten N. O. van Crouy. Van den rand van het plateau tusschen Venizel en Bellen op den Zuidelijken oever gezien, ziet men het een strategisch oogpunt zoo belangrijke dal voor zich liggen, terwijl ook thans nog aan beide zijden deze breede vallei zeer verdekt opgestelde batterijen den toegang tot de rivier zelve aan elkanders infanterie betwisten. Deze batterijen staan op de heuvels,

welke op een onderlingen afstand van 5 K.M. van elkaar verwijderd zijn, want het Aisne-dal is hier zeer breed. Aan den voet der heuvels, dus in de vallei zelve liggen, eveneens van den vijandelijken oever zichtbaar, de loopgraven der infanterie blootgesteld aan felle koude, vocht en het vijandelijk geschutvuur, dat haar voortdurend teistert; de infanterie draagt vooral tegenwoordig met recht den naam de heldin en de martelares van het moderne slagveld.

De Duitschers bevinden zich op den rechteroever, doch de Franschen wisten zich ondanks hun échec, behalve op den geheelen linkeroever, ook nog in de voorstad van Soissons, St. Paul en in een tweetal bruggehoofden t. N. van de Aisne, vermoedelijk Bucy en Missy, te houden. Daarin bezitten de Franschen dus nog altijd de gelegenheid hun nederlaag te herstellen en zich opnieuw van de heuveltoppen op den Noordelijken Aisne-oever meester te maken.

Gemakkelijk zal hun dit echter niet vallen, uit het voorgaande blijkt wel, dat de stellingen van beide partijen enorm sterk zijn. Een exposé van de slag van Soissons kan dien indruk wellicht verzekeren. Ruim drie maanden bezetten Franschen en Duitschers reeds sterke stellingen ter weerszijden van de Aisne. De Franschen hadden zich niet alleen op den Zuidelijken oever genesteld, doch waren ook in het bezit van de onmiddellijk aan den Noordelijken oever grenzende heuvelrij, zonder dat zij evenwel de hoogtes in bezit hadden, welke die op den Zuidelijken oever domineeren; deze waren in handen van de Duitschers, die dus met hun geschut het Aisne-dal beheerschten.

Wat den aanval op elkanders posities vooral zoo uiterst moeilijk maakte, was de omstandigheid, dat hij, die tot den aanval besloot, voor de moeilijkheid zou zijn gesteld, den aanval met een rivier in den rug te ondernemen; vooral ten aanzien van de Franschen gold deze overweging. Wat dit zeggen wil, behoeft hier niet nader betoogd; op welke wijze deze moeilijkheid kan spreken hebben thans de Franschen, die nadat zij notabene zelf tot den aanval waren overgegaan, juist door de Aisne in de grootste ongelegenheid geraakten, ondervonden.

Sedert de tweede helft van December reeds poogden de Franschen op den Noordelijken Aisne-oever terrein te winnen, ten einde de Duitschers, die het dal bestreken, van de daar gelegen domineerende hoogten te verdrijven. Ongetwijfeld zou dit een mooi resultaat zijn geweest, maar, zooals gezegd, men moest er de noodige gevaren voor durven trotseeren en dat hadden de Franschen er wel voor over.

Op den 7^{den} Januari begon de Fransche artillerie met het doel den aanval harer infanterie voor te bereiden, de Deutsche posities stelselmatig te beschieten. Den volgenden dag had die aanval plaats en werd met het succes bekroond, dat de voorste Deutsche loopgraven werden vermeesterd en ondanks 's vijands tegenaanvallen behouden bleven.

Hierdoor liepen de Duitschers gevaar, op dit gedeelte van het front, het geheele Aisne-dal te verliezen en daar zij dit zeer goed begrepen, trokken zij op dit punt groote troepenmassa's samen en poogden op

den 9^{den}, 10^{den} en 11^{den} Januari het verloren terrein te heroveren. De hier genoemde gevechten gingen voornamelijk om de hoogten t. O. van Crouy.

De Franschen, die deze aanvallen dus hadden uitgelokt, waren en bleven in het voordeel, totdat op den 11^{den} Januari de Aisne tengevolge van de aanhoudende regens tot een ongekende hoogte steeg; verschillende bruggen, welke de verbinding tusschen de op den Noordelijken oever strijdende troepen en de reserves op den Zuidelijken oever weg sloeg en dus het gevaar deed ontstaan, niet alleen, dat de voorste afdeelingen niet meer tijdig zouden kunnen worden versterkt, maar erger, dat zij niet meer terug zouden kunnen keeren en met hun geschut in 's vijands handen konden vallen. Deze onverwachte tegenslag maakte den toestand bedenkelijk, zoo niet beangstigend en het onmiddellijk nemen van maatregelen noodig. Die maatregelen konden onder deze omstandigheden alleen op een terugtocht naar den Zuidelijken oever zijn gericht, temeer, omdat de Duitschers blijkbaar van de gunstige gelegenheid, dat de vijand geen versterkingen kon aanvoeren, pogde gebruik te maken door zijnerzijds op den 12^{den} in dichte drommen tot den aanval over te gaan. Zoowel hoogte 132, als de Westwaarts daarvan t. N. van Cuffies gelegen hoogte 138 en de dorpen Cuffies en Crouy waren het naaste doel van dien aanval. Op den 13^{den} Januari kregen de Duitschers, die steeds maar versterkingen bleven aanvoeren, de overhand waardoor zij niet alleen in staat waren de aanvallen van den vorigen dag te hernieuwen, maar daaraan tevens een stoot op de rechterflank der Franschen te paren door een deel hunner troepen van Vregnij op de Boerderij Sous Perriere te dirigeren. De Franschen, die op den 12^{den} steeds meer bruggen hadden zien wegslaan er op den 13^{den} nog slechts 2 over hadden, waren niet langer bij machte stand te houden. Zij moesten, daar versterkingen uitbleven, wijken. Onder die omstandigheden brak de avond van 13 Januari aan; op de meeste punten hadden de Duitschers de overhand gekregen; onder bescherming van de invallende duisternis werd de terugtocht aanvaard en met behulp van de twee nog overgebleven bruggen volvoerd, zonder dat van 's vijands zijde werd beproefd dezen te belemmeren, zelfs de meeste batterijen kwamen ongehinderd op den eigen oever.

Eerst den volgenden dag en dat eerst tegen den avond, overzagen de Duitschers, die wel is waar wisten dat zij den vijand uit zijn heuvelstellingen hadden verdreven, doch niet veel verder hadden kunnen doordringen, hun succes; te laat echter om den Franschen den terugtocht, die reeds zoo goed als volvoerd was, te kunnen beletten. Al waren deze laatste dan ook teruggetrokken, den Noordelijken Aisne-oever hadden zij toch niet geheel prijsgegeven; t. N. van de twee eenige overgebleven bruggen, die van Venizel en van Missij behielden zij sterke posities, bruggehoofden als men wil, bezet, terwijl zij zich ook in de voorstad van Soissons, St. Paul, op geruimen afstand der stad op den Noordelijken Aisne-oever gelegen, wisten te handhaven.

Zoo houden ook thans nog beide partijen sterke stellingen op

beide oevers bezet, hoewel niet te ontkennen valt, dat de Duitschers, die de domineerende oeverstelling in bezit hebben, in het voordeel zijn en de positie der Franschen er niet op verbeterd is. De Franschen hebben thans de hoogten op den rechteroever verloren en daardoor wordt het voor hen heel moeilijk de Duitschers uit hunne stellingen te verdrijven. Daartegenover staat, dat de Franschen behalve een sterke positie op den Zuidelijken oever, ook nog enkele punten op den Noordelijken oever in hun bezit hebben en nog wel de belangrijkste overgangspunten zoodat het voor den tegenstander zeer moeilijk zal zijn, verdere voordeelen te bereiken, laat staan hier door te breken, zooals sommigen aanvankelijk dachten, dat het succes bij Soissons zou meebrengen. De slag bij Soissons was even bloedig als hardnekkig maar de waarschijnlijkheid, dat hij eenigen verstrekkenden invloed op den loop der operatiën zal hebben, is gering.

Aan het voorgaande is nog het volgende toe te voegen:

Het Fransche bericht van 14 Januari zegt: „Ten N. van Soissons is den ganschen dag verwoed gevochten, in het bijzonder om de twee hoogten bij Crouy (hoogte 132 en het plateau van Perriere). Onze tegenaanval had op den Westelijken vleugel eenig succes, in het centrum handhaafden wij ons, ondanks 's vijands herhaalde aanvallen, in onze stellingen rondom het dorp Crouy, doch op onzen rechtervleugel bij Vregny verloren wij terrein.

Hieruit valt af te leiden, dat de Fransche stelling t. N. van de Aisne zich vermoedelijk heeft uitgestrekt in de lijn Laval—Paslij—Cuffey—hoogte 132 (de sleutel der stelling)—Crouy—Vregny en bij het fort Condé aanleuning aan de Aisne vond. Daarachter lagen de Aisne-overgangen bij Bois Roger, Long Pont, La Pisotte, Vauxrot, Soissons, St. Waas, Venizel, Missy en Condé, terwijl daartusschen nog eenige pontonbruggen waren geslagen. Van al die overgangen waren in den morgen van 13 Januari nog maar twee over, waarvan er een, reeds geheel overstroomd, elk oogenblik kon bezwijken.

Het plaatsje Crouy ligt ruim 3 KM. t. N. O. van Soissons; door het dal van een klein riviertje, dat bij de voorstad St. Waas in de Aisne valt, loopen een straatweg en een spoorlijn Westelijk van Crouy in N. O. richting naar Laon.

Het dal van het zoeven genoemde riviertje vormt de scheiding tusschen de veel omstreden heuvelstellingen aan wier voet Westelijk Cuffies, oostelijk Crouy ligt. Van Soissons loopt midden tusschen beide dorpen door een weg langs hoogte 132 naar het Noorden.

Van Duitschen kant wordt de loop van het gevecht om deze stellingen aldus samengevat: „De onzen bestormden eerst de hoogvlakte van Vregny; toen hier succes werd verkregen, werd op den 12den den aanval op de heuvels van Cuffies en Crouy ondernomen, waarop, toen deze hoogten waren vermeesterd, in verband met onze aanvallen van uit Vregny een bres van 9 KM. breedte (Cuffies—Vregny) in 's vijands positie was geslagen.

Het plaatsje Vregny ligt $3\frac{1}{2}$ KM. t. N. van de Aisne; tusschen Vregny en het t. Z. O. van dit dorp aan de rivier gelegen plaatsje Condé sur Aisne ligt een fort. Dit fort, veel meer dan een groote schans zal dit oude werk wel niet zijn, wordt door de hoogte van Vregny op dezelfde manier als Soissons door de heuvels van Cuffies en Crouy gedomineerd. De Duitschers hebben dan ook den beheerschen- den oever der Aisne in hun bezit, en daarmede een gunstige tactische omstandigheid, verkregen bij eventueele pogingen, om hun succes t. Z. van de Aisne uittebreiden. Van dat voordeel kunnen zij, wanneer hun dit in verband met den strategischen toestand op het overige gedeelte van hun front wenschelijk voorkomt, ten allen tijde gebruik maken.

Ik zou onvolledig zijn en bovendien zou het van gemis aan objectiviteit getuigen, indien ik op de gevechten bij Soissons, welke ook in tactisch opzicht zoo belangrijk zijn, ook niet van Duitschen kant het licht liet vallen.

De beschrijving, welke er door het groote hoofdkwartier op den 17^{den} Januari 1915 van werd gegeven, is trouwens even uitvoerig als belangwekkend en mag hier dus tot besluit van de beschrijving van de ontmoeting, die sedert den slag bij Soissons heet, niet ontbreken.

Ongeveer vier weken geleden — aldus de ambtelijke mededeelingen — werd het bevel tot den algemeenen aanval gepubliceerd, dat Generaal JOFFRE kort voor het bijeenkomen van de Fransche kamers in December had uitgevaardigd. Daarop begonnen 's vijands aanvallen, die evenwel nergens eenig resultaat opleverden. Daarentegen hadden onze troepen zoowel bij La Bassée, als aan de Aisne en in de Argonnen een zeer bevredigend succes. Bij Soissons, waar echter in de afgelopen week de meeste resultaten werden behaald, werden onze troepen aan- gevoerd door de Generaals LOCHOW en WICHWA.

Gedurende den positie-oorlog, welke in den laatsten tijd aan de Aisne werd gevoerd, hadden de Franschen zich t. N. van Soissons in stellingen genesteld, welke zich als een netwerk van loopgraven als een offensief bruggehoofd op den rechter-Aisne-oever in Noordelijke richting uitstrekten.

Op het Westelijk deel van het slagveld ligt t. W. van den spoorweg Soissons-Laon een dicht begroeide en met tal van ravijnen doorsneden heuvel.

Op den kruin van dien heuvel, een soort van plateau, hadden Fran- schen en Duitschers zich dicht tegenover elkander ingegraven en poog- den zij zich door mijngangen in het bezit van den top te stellen.

Ten Z.O. van dezen heuvel, aan den voet, ligt het dorp Crouy; daarlangs loopt beneden, in het dal, de spoorlijn Soissons—Laon. On- middellijk t. O. van die lijn hadden onze manschappen zich, handig gebruik makend van de talrijke daar gelegen steengroeven, verschanst. Deze stelling van steengroeven vormt den Westelijken uitlooper van het plateau van Vregny, welke zich t. O. van de spoorlijn zoowel in de lengte als in de breedte uitstrekt. Het gansche Zuidelijke deel dier hoogvlakte was in het bezit van den vijand. In de talrijke ravijnen

vond zijn geschut zeer goede gedekte opstelling, terwijl de waarneming der schoten uit de op den rand der hoogvlakte staande boomen gedekt door stalen pantserplaten werd verricht.

Deze Fransche batterijen beschoten de Duitsche stellingen op den hiervoor genoemden begroeiden berg in haar linkerflank en brachten ons veel verliezen toe. Vooral op 7 Januari ondervonden wij daarvan veel hinder.

Na deze voorbereiding volgde op den 8sten Januari de infanterie-aanval en werden onze loopgraven over een breedte van 200 Meter veroverd. Ondanks onze tegenaanvallen konden wij den vijand niet uit de loopgraven verdrijven.

Elken dag weer, tot 11 Januari toe, kwam het hier dan ook tot verbitterde gevechten, doch zonder veel succes. Toen volgde onzerzijds op den 12den een aanval, die niet meer tegen den begroeiden heuvel maar veeleer tegen de op diens flanken gelegen nevenstellingen der Franschen was gericht. Met buitengewone kracht voorwaarts dringend veroverden de onzen de voorste Fransche loopgraven en maakten zij aldus een einde aan het flankerend vuur, dat de vijand ook dien dag tegen onze loopgraven op den begroeiden heuvel had geopend.

Toen dit doel bereikt was — de aanval was om 11 uur v.m. begonnen — gingen ook de troepen op onzen uitersten rechtervleugel tot den aanval over en drongen ongeveer een kilometer voorwaarts.

Daarop volgde de aanval op den begroeiden heuvel zelf. Eerst werden de Franschen uit de loopgraven, welke zij den 8sten op ons hadden veroverd geworpen, vervolgens uit hun eigen stelling en ten slotte zelfs naar van de Zuidelijke heuvelhellingen verdreven, waarop zij zich echter halverwege opnieuw wisten vast te klampen.

De Franschen meenden, dat wij den aanval nu van den meergenoemden kop, dus uitgaande van onzen rechtervleugel zouden doorzetten en dirigeerden dan ook met alle middelen van vervoer: per auto, per trein hun versterkingen naar die zijde; duidelijk konden wij zulks uit de op hen veroverde waarnemingsposten zien. Vandaar kon men n.l. het geheele Aisne-dal en Soissons in de diepte zien liggen.

Onze aanval kwam op den 13den echter van een geheel anderen kant en was daardoor verrassend. Zoowel centrum als linkervleugel vielen thans op de heuvelstellingen aan en namen de Fransche opstelling, die front naar het Noorden maakte, in de flank.

Ook thans, het was inmiddels 12 uur middag geworden, had de gelijktijdig ondernomen stormaanval het succes, de voorste vijandelijke loopgraven in enkele minuten tijds weder te nemen en nog geen kwartier later werd ook de tweede linie bereikt. Door deze aanvalsnelheid kwam de Fransche flankaanval op het bosch van Vregny niet tot zijn recht, hij kwam veel te laat, om te beletten, dat spoedig de gansche rand der hoogvlakte van Vregny in onze handen was.

Alleen de terreinplooiën en hellingen aan de zijde van het Aisne-dal hielden zij nog vast. Het is te begrijpen, dat dit resultaat voor de

Fransche stellingen op den begroeiden heuvel zeer bedenkelijk werd; weldra geraakten de Franschen door den druk van den Duitschen linkervleugel geducht in het nauw en toen ook uit ons centrum over Crouy nieuwe troepen opdaagden, moest zich een groot deel der bezetting gevangen geven. Daar het Duitsche geschut het Aisne-dal bestreek, was de terugtocht dan ook zoo goed als afgesneden. Op denzelfden dag werden de Franschen ook van het plateau van Vregny naar de hellingen gedreven; een groot gedeelte hunner troepen was trouwens reeds tijdens den nacht te voren over de Aisne teruggegaan.

Zoo werd dan na dagenlangen strijd de tegenstander over een frontbreedte van 12 tot 15 K.M. over een afstand van 2 tot 4 K.M. teruggedrongen en grootendeels over de Aisne geworpen."

Het wil mij voorkomen, dat deze beschrijving, die vrij vertaald de Duitsche communique's weergeeft, een zeer gewenschte aanvulling van de daaraan voorafgaande toelichtingen van Franschen kant vormt; alleen door een zoo grooten strijd — want dat was het al trachten de Franschen er de beteekenis van te verkleinen — van beide zijden te bezien, is het mogelijk er een eenigszins juiste indruk van te verkrijgen. Omdat de slag bij Soissons een der weinige groote ontmoetingen is, die door beide partijen uitvoerig is beschreven, was het gewenscht, daarbij wat langer stil te staan, teneinde voor later de eerste indrukken, vast te leggen. De strategische beteekenis van dezen slag, d. w. z. zijn invloed op de overige operatiën is zeer gering; zijn tactische waarde is echter in velerlei opzicht bijzonder groot, waarbij men wel in aanmerking dient te nemen, dat hij, te midden van den vestingkrijg die thans in Frankrijk en België wordt gevoerd, door de betrekkelijk groote resultaten en het karakter van een veldslag, dat hij verkreeg, bijzonder de aandacht moest trekken.

Na den slag bij Soissons inzinking over het gansche front; de Duitschers bepaalden zich er toe de veroveringen, die zij hadden gemaakt, stevig vast te houden en de Franschen deden tevergeefs hun best hun deze weder te ontrukken.

Het loont niet de moeite dag voor dag na te gaan, wat er op het groote front is gebeurd; het karakter van dien strijd is het best te omschrijven door het woord loopgraven-oorlog, terwijl de operatieve beteekenis nog het duidelijkst wordt bepaald door de definitie: een beleg van heel Frankrijk door Duitschland, zooals dat door den Generaal STAAL in een van zijn bekende artikelen in „Het Vaderland" is gezegd. Inderdaad heeft de tegenwoordige toestand bijster veel weg van een enorm beleg, dat echter niet met de bedoeling van een regelmatige belegering aangevangen, maar door de omstandigheden aan beide partijen opgedrongen, alleen daarom als zoodanig onmogelijk tot het doel kan voeren, omdat Frankrijk aan de zeezijde volkomen toegankelijk is.

Een enkele opmerking alleen over een zeer bijzonder deel van het front n.l. de Yser-linie, waar de linie des verdedigers door uitgebreide inundatiën gedekt is.

Voor hen, die daaraan mogelijk nog twijfelden, zijn zij een der beste argumenten voor de stelling dat zij ongetwijfeld een der krachtigste weermiddelen in handen van den verdediger vormen.

Het is aan geen twijfel onderhevig, dat het zeer verzwakte en na zijn terugtocht ook gedesorganiseerde Belgische leger zonder de inundatiën aan den Yser tegenover de snel radingende overmacht der Duitschers nimmer stand had kunnen houden en deze de Fransche kanaalhavens Duinkerken en Calais reeds lang bereikt, zoo niet veroverd zouden hebben; vast staat, dat zonder inundatie het laatste hoekje van België reeds lang zou zijn verloren gegaan.

Daartegenover is bij de verdediging der Yserlinie duidelijk aan den dag getreden, dat, al moge waar zijn, dat de inundatiën de Duitschers met succes beletten, verder door te dringen, ook het offensief van de bondgenooten door deze breede waterstrook geheel aan banden is gelegd. Vooral bij een niet in vreedstijd voorbereide, dus geheel geïmproviseerde inundatie als hier, is dat het geval; het water heeft alles overstroomd en zelfs geen uitvalspoorten opengelaten.

Niettemin hebben de Belgen kans gezien in de duinen t. N. O. van Nieuwpoort, bij St. Joris, Lombartszijde en Westende terrein te winnen en zich ondanks de hevige tegenaanvallen der Duitschers in het veroverde gebied te handhaven, zoodat zij voor den invaller een steeds aanwezige bedreiging van den rechtervleugel en de daargelegen achterwaartsche verbindingen vormen.

In het overzicht, dat aan Franschen kant van de krijgsverrichtingen van 5 tot 15 Januari wordt gegeven, wordt dan ook het hier verkregen voordeel in de eerste plaats genoemd. Het overzicht, dat, ook wat de andere deelen van het front een duidelijk en beknopt beeld van den toestand geeft komt op het volgende neer.

1e. Uitbreiding en behoud van de door ons op den rechter-IJser-oever behaalde voordeelen tusschen St. Joris en de zee. Het Duitsche offensief is op dit deel van het front door de IJser opgevangen en volkomen gestuit. Wij veroverden daartegenover een belangrijk terrein aan den Oostkant der rivier.

2e. In de omgeving van Soissons waren wij met succes tot het offensief overgegaan, maar de onverwachte was van de Aisne heeft onze resultaten vernietigd, doordat de gezwollen rivier de bruggen wegsloeg en ons belette de noodige versterkingen naar den Noordelijken oever te zenden. Wij waren derhalve niet in staat onze stellingen tegen den hevigen aanval te behouden, doch de afstand, waarop wij moesten terugtrekken bedraagt nog geen 1800 M. over een frontbreedte van nog geen vijf K.M.

3e. Terreïnwinst in de omgeving van Perthes, waar alle tegenaanvallen der Duitschers mislukten. (Zie schets 1)

4e. Mislukking van het Duitsche offensief in de Argonnen.

5e. Voortzetting en handhaving van ons succes in den Boven-Elzas. Achter verscheidene van die punten mag met recht een vraagteeken

worden geplaatst, doch na het voorgaande kan ik dit aan den lezer overlaten en mij bepalen tot punt 5, dat een nieuw gedeelte van het front, waar vooral de Franschen in de achter ons liggende periode meerdere activiteit betoonden, behandelt, n.l. de gevechten in de Vogezes. (Schets 4)

Schets 4.

Geleidelijk begon omstreeks half December op het front in den Opper-Elzas dat sedert de eerste aanvallen der Franschen op Altkirch en Mühlheim kort na het uitbreken van den krijg weinig van zich spreken deed meer activiteit te heerschen.

Dit gebied was het eenige terrein, waar de Franschen den voet op Duitschen bodem hebben gezet en gehouden. In het bezit der Zuidelijke Vogezes-overgangen drongen zij vooruit naar Thann, vermeesterden op 10 Dec. 1914 Anspach en den 25sten d. a. v. Carspach.

Toen gingen zij uit de lijn Thann—Anspach over tot aanvallen op Steinbach en Sennheim (Cernay); op den 31sten Dec. hadden zij eerst-genoemde plaats grootendeels veroverd; hun aanvallen op de Deutsche heuvelstelling t. W. van Sennheim hadden echter geen succes. De strijd werd hier dagen achtereen, voornamelijk om het bezit van een bepaalden heuveltop — in de daaraan gewijde telegrammen heuvel 425 genoemd — met verbittering gevoerd en bereikte op den 7^{den} eindelijk positieve resultaten.

In een resumé van de gevechten, welke gedurende de voorafgaande week werden gevoerd, wordt gezegd: „Wij hebben onze resultaten in de omgeving van Thann behouden. De vijand was er door twee krachtige tegenaanvallen in geslaagd, in den nacht van 3 op 4 Januari afstands-

paal 425 en een deel van Steinbach te hernemen. Wij bezetten in den vroegen morgen Steinbach opnieuw, in den loop van den middag vermeesterden wij het geheele dorp en hernamen ook afstandspaal 425. Wij hebben nieuwe loopgraven op de hoogvlakte ten N. O. van het dorp aangelegd nadat wij den vijand daarvan hadden verdreven."

Daarbij bleef het, zoodat de Franschen hier een succes van vrij groote beteekenis hebben bereikt.

Betrekkelijk spoedig na het Duitsche succes bij Soissons, behaalden de Engelschen, volgens hunne berichten, een schitterende overwinning bij La Bassée, waar zij de Duitsche stellingen veroverden. (Schets 5.)

Schets 5.

Zoo luidde althans een bericht van 14 Januari uit Londen. Er werd nog bijgezegd: de bezetting van dit strategische punt beteekent een winst van ruim 1 K.M.

Wie kon, toen dit stellige bericht, in de telegrammen verscheen ook maar een oogenblik denken, dat het gansche overwinningsbericht een brutale leugen was, die vermoedelijk alleen ten doel had, een tegenhanger voor het échec der Franschen bij Soissons te vormen. Het is echter zeer de vraag of deze van dergelijke middelen, waarvan de Franschen in dezen oorlog — wel een verschil bij 1870 — teneenemale afstand hebben gedaan, gediend zijn. Dat dit echter wel degelijk de bedoeling was, blijkt uit een bericht van den 18den, eveneens uit Londen, waarin o.a. wordt gezegd: De tegenslag te Soissons, die trouwens door de Duitschers overdreven wordt voorgesteld, mag het volk toch niet de vorderingen der bondgenooten op andere punten doen vergeten, in het bijzonder niet het schitterende succes der Engelschen bij La Bassée. Tot den 18den Januari heeft die leugen zoo waarlijk nog geleefd. Dien dag werd echter ook leukweg uit Londen geseind:

„Het bericht omtrent de verovering van de Deutsche stelling bij La Bassée was onjuist. Er is daar geen aanval ondernomen.”

Het is toch eigenlijk schandelijk er zoo brutaal op los te liegen; men vergeete toch niet, dat de Engelsche pers eenige weken te voren t.a. van Rijssel een dergelijk stukje had uitgehaald. Doch laat ons die zaak maar laten rusten en de berichten van Franschen en Duitschers raadplegen, die op den duur betrouwbaar blijken. Uit het Engelsche bericht bleek alleen dit, dat er iets gaande was bij La Bassée; wat dit was, zou men eerst op den 26sten zien, toen officieel uit het Deutsche hoofdkwartier werd gemeld: „Aan beide kanten van het kanaal van La Bassée naar Béthune hebben wij de stellingen der Engelschen aangevallen. Terwijl de aanval t. N. van het kanaal tusschen Givenchy en het kanaal wegens de sterke flankdekking niet tot de verovering der vijandelijke stelling leidde, heeft de aanval der Beyeren t. Z. van het kanaal volkomen succes gehad. Daar is de Engelsche stelling ter breedte van 1100 M. stormerhand genomen. De Engelschen hebben te vergeefs getracht de door ons vermeersterde stellingen te hernemen. Zij zijn met zware verliezen teruggeslagen.

Ziedaar, in het kort een overzicht van het gebeurde bij La Bassée, zooals het ook door latere berichten wordt bevestigd. Welke is nu de beteekenis van het daar door de Duitschers verkregen voordeel?

Evenals bij Soissons en na het eerste succes in de Argonnen bepaalt het zich tot eenige terreinwinst: de vermeerstering van eenige meer of minder voordeelige stellingen, die tot dusverre in handen van de tegenpartij waren.

Wat op zulk een slag behoorde te volgen, voortzetting van het offensief blijft achterwege. Van vervolging is heelemaal geen sprake omdat de tegenstander niet terugtrekt of vlucht, doch alleen eenige stellingen prijs geeft, doch niet zonder reeds lang van te voren nieuwe te hebben bezet, waarin de in voorste linie strijdende troepen worden opgenomen.

Het is dan ook, zooals reeds bij herhaling werd betoogd, de positieoorlog in optima forma en als zoodanig moeten wij hem aanvaarden.

Hoogstens mag men vragen: wat is de voorgeschiedenis van de stelling bij La Bassée, teneinde daarmede het thans verkregen resultaat te kunnen vergelijken.

Laat ik daartoe in herinnering brengen, dat de Duitschers er in waren geslaagd, na een hevigen strijd van 5 dagen (19—24 Dec.), de stelling der Engelschen tusschen La quinque Rue (zie schets 5) en Givenchy te veroveren en zich daar onwrikbaar vast te zetten. Dat was de stelling van La Bassée, die dus eigenlijk voorwaarts lag van het dorp, waarover den ganschen langen tijd die nu achter ons ligt zooveel te doen is geweest; immers bijna geen oorlogstelegram of de stelling van La Bassée nam daarin een belangrijke plaats in.

La Bassée behoort, evenals het gevechtveld t. N. van Soissons, het terrein in de Argonnen dat bij Pont à Mousson, en het eveneens veel besproken Bois le Prêtre, tot die vooruitspringende fronten in de lange

slaglinie, welke voor beide tegenstanders de meest kwetsbare deelen vormden. Het eigenaardige is dat de Duitschers — Bois le Prêtre uitgezonderd waar de Franschen door hardnekkig doorzetten eenig terrein wonnen — op alle anderen punten verre in het voordeel kwamen. Eigenaardig dáárom, omdat de periode, waarin dit gebeurde onmiddellijk volgt op het tijdstip, waarop Generaal JOFFRE het oogenblik gekomen achtte de linie der Duitschers door een algenteen offensief, in den geest van dat aan de Marne, te breken.

Heeft hij er zich misschien wel voldoende rekenschap van gegeven — ik vraag het met alle bescheidenheid — dat wanneer een vijandelijk leger zich eenmaal heeft vastgezet zooals thans, zich heeft ingegraven in den bodem en verborgen in wel verdedigde en stormvrij gemaakte loopgraven, een dergelijk algemeen offensief eenvoudig wordt verlamd, door de onmogelijkheid om zóó spontaan en algemeen als zijn legerorder dit eischte, vooruit te komen. Hoe dan ook, de gevolgen bleven te eenenmale uit; integendeel het succes dat werd bereikt, was aan den kant der Duitschers.

Volgens het bericht van 26 Januari 1915 vielen de Duitschers de Engelsche stelling tegenover La Bassée ter weerszijden van het kanaal La Bassée—Béthune (kanaal d'Aire) met kracht aan.

Het aanvalsfront zal zich vermoedelijk van Givenchij over Quinchy tot Cambrin les Brigues hebben uitgestrekt.

De aanval t. N. van het kanaal mislukte tengevolge van hevige flankaanvallen der Engelschen; die t. Z. van het Kanaal had succes.

De Engelsche stelling werd over een breedte van ruim 1 K.M. genomen; de daarin gelegen schansen, welke op den dwarsweg Festubert—Noyelles, de toegangswegen van La Bassée respectievelijk naar Bethune en Bouvry afsloten, werden genomen.

Deze aanval ging gepaard met offensive stooten uit Zuidelijker gelegen opstellingen. Zoo poogde tusschen den weg La Bassée—Bethune en Aix Noulette een andere afdeling terrein te winnen, doch onmiddellijk werd die aanval gestuit. Aix Noulette ligt een paar honderd meter t. Z. van het op de schets voorkomende plaatsje Bully.

In het voorgaande is met voordracht en uitvoerig bij de voornaamste gevechten, welke in de periode tusschen 16 Dec. en 16 Februari plaats hadden, stil gestaan. Daarvan zijn in deze besprekingen nagenoeg alle op het oogenblik beschikbare gegevens bijeengebracht en verwerkt en en dat zijn er vrij veel, omdat het juist deze episodes in de lange en eentonige worsteling zijn, die sterk op den voorgrond traden en later een belangrijk onderwerp voor krijgsgeschiedkundige besprekingen zullen vormen. Vooral uit deze gevechten zullen de tactische lessen en voorbeelden, die deze moderne oorlog biedt, moeten worden geput zoodat de stof, die hier is bijeengebracht en verwerkt, mogelijk voor daarop betrekking hebbende beschouwingen van nut kan zijn.

Om deze gevechten groepeert zich het onnoemelijk aantal kleine feiten,

welke de dagelijksche telegrammen ons van het operatietooneel melden. Het heeft hier geen zin, deze nader te bespreken; in den aanvang dezer beschouwingen is trouwens het karakter van den krijg gedurende het laatste tijdperk geschetst.

Het is en blijft een loopgraven-oorlog; geen van beide partijen komt vooruit; beider front blijft ongebroken; slechts lichte sidderingen zijn het, die het doortrillen en alleen bij groote tusschenpoozen komt een groote schok, die echter evenmin in staat is het hechte verband, dat zich geleidelijk vormde, te verbreken.

Wat voor nut heeft het ook hier het eentonig relaas van kleine op zich zelve staande feiten te herhalen, melding te maken van: een honderd meter terreinwinst hier, een afgeslagen aanval ginder, een mislukte verrassing elders, een afgeslagen bajonetval op weer een andere plaats een dag met hevige dan weer een met zwakkere geschutstrijd enz.

Overall zijn de gevechten evenals twee maanden geleden nog geheel hetzelfde, daar wij dus het voorbeeld van de oorlogvoerenden niet behoeven te volgen, die om den moed er in te houden en toch wat te kunnen melden, daarvoor de meest onbeteekenende krijgsverrichtingen nog goed genoeg achten, nemen wij voor het oogenblik van dit terrein afscheid.

Niet echter, dan nadat ik den indruk, die men er van meeneemt, aldus heb geresumeerd. De strijd is hier, zooals reeds zolang het geval is, met afwisselend krijgsgeluk door beide partijen gevoerd. Slechts enkele gevechten van meer beteekenis hebben onze aandacht gevraagd. Vooral in het laatste deel van de achter ons liggende periode zijn de Duitschers in het voordeel, vóór dien tijd waren de bondgenooten ontegenzeggelijk op het geheele front aan de winnende hand. Dit tijdperk duurde ongeveer een maand, doch eindigde, toen Generaal JOFFRE meenende dat het oogenblik gunstig voor een krachtig offensief was geworden tegelijk met het verschijnen van zijn energieke legerorder. De Duitschers werden er door gewaarschuwd, begrepen het gevaar, dat hen dreigde en spanden alle krachten in om het hun dreigend onheil te voorkomen.

Het gevolg was, dat zij tot een nieuwe krachtige actie werden geprikkeld en de Franschen, die onmachtig bleken aan den oproep van hun opperbevelhebber te voldoen, zelf de nadeelen ondervonden van den storm die zij daardoor hadden ontketend.

(Wordt vervolgd.)

Militair politiek maandoverzicht.

(Afgesloten 23 Februari.)

NEDERLAND. Als een verblijdend verschijnsel kan worden vermeld dat op de Nederlandsche Staatsleening meer dan 200 millioen gulden is gestort in schatkistbiljetten en geld.

Ook de Nederlandsche regeering heeft naar aanleiding van de voornemens van Duitschland en Engeland, betrekking hebbend op den zeeoorlog, bij beide mogendheden geprotesteerd.

Volgens de Norddeutsche Allgemeine Zeitung heeft het Nederlandsche Gezantschap te Berlijn tegengesproken, dat er eene Engelsche censuur in ons land zoude bestaan.

In het Handelsblad werd de tekst medegedeeld van de Engelsche bepaling nopens het internationaal telegrafisch verkeer. Overeengekomen taal en cijferschrift zouden alleen geoorloofd zijn in het verkeer tusschen vreemde neutrale mogendheden en de hoofden van hare diplomatieke missiën. In verband met deze bepaling zoude de Nederlandsche regeering niet in geheimschrift kunnen telegrafeeren met den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

De Temps verdedigde in een artikel de neutrale houding van de Nederlandsche regeering tegen beschuldigingen in de Fransche pers.

Een vraag in het Britsche parlement gedaan of de Nederlandsche regeering hare rechten betreffende de Rijnscheepvaart ten behoeve van Duitschland had prijs gegeven, wordt in het Berliner Tageblatt „eine sinnlose Beschimpfung” genoemd.

BELGIË. De Belgische regeering heeft bij proclamatie alle ongehuwde mannen van 18 tot 35 jaren opgeroepen om zich ter beschikking te stellen.

DUITSCHLAND. De Duitse regeering heeft met ingang van 1 Februari beslag gelegd op allen graanvoorraad in het rijk, onder voorwendsel, dat zulks noodig was met het oog op gebrek aan veevoeder, terwijl maatregelen genomen zijn om door het slachten, hoofdzakelijk van varkens, de behoefte aan voer te verminderen en de vleeschvoorraden te conserveeren.

Volgens de Vorwärts is er in Duitschland weldra een te kort aan brood, vleesch en aardappelen te verwachten; daartegenover wordt officieel medegedeeld, dat bovengenoemde maatregelen uitsluitend uit voorzorg zijn genomen om in geval van eene matige of slechte oogst in 1915 het te kort uit eigen voorraden te kunnen dekken. Van het

oogenblik af, dat de Duitsche regeering het graan in beslag nam, wil de vijand het beschouwen als volstreckte contrabande. Hiertegenover wordt weer van Duitsche zijde medegedeeld, dat de regeering geen beslag zal leggen op het graan, wat van buiten wordt aangevoerd en dit geheel vrij voor de bevolking van Deutschland zal toelaten.

Was Deutschland in de gelegenheid geweest, onmiddellijk na de Amerikaansche nota aan Engeland graanvoorraden uit Amerika aan te voeren, dan was zulks vermoedelijk gelukt. Na den laatsten regeeringsmaatregel zal het vermoedelijk niet meer mogelijk zijn, aangezien de lading van het eerste proefschip „de Wilhelmina” vermoedelijk door de Engelschen in beslag zal worden genomen.

Eveneens moest op 1 Februari bij het Ministerie van Oorlog opgave worden gedaan van alle aanwezige voorraden koper, nikkel, tin, aluminium, antimonium en lood, die in hoofdzaak moeten worden gereserveerd voor het leger. In het tijdschrift „Die Metallbörse” betoogt Dr. ERNST NOAH uitvoerig, dat er voor kopergebrek geen gevaar bestaat; hij berekent tegenover een legerverbruik van 100.000 ton per jaar eene voorraadsvermeerdering in de laatste jaren van 1.150 000 ton. Een wellicht belangrijker zaak is de behoefte aan zwavel, daar de hoeveelheid zwavelzure ammoniak ten behoeve van de zwavelzuurbereiding niet voldoende zou zijn. In het gebrek aan salpeterzuur zal kunnen worden voorzien door oxydatie van luchtstikstof.

In het politiek overzicht van de Augustus-aflevering van 1914 werd onder Deutschland medegedeeld, welke voorbereidende financieele maatregelen genomen waren, om in de ontzettende geldbehoefte bij het uitbreken van een oorlog te voorzien. De groote financieele instellingen zouden 10% van alle inleggelden in baargeld en buitenlandsche wissels bij de Rijksbank deponeren, terwijl de internationale verplichtingen zouden worden voldaan met de in kas zijnde wissels op de landen der drievoudige entente. In dat verband was de rede van Sir EDWARD HOLDEN, eind Januari in de vergadering der London City & Midland Bank, hoogst belangrijk. Hij maakt een handelsbalans op met de neutrale en vijandelijke landen, vermeldt de pogingen welke van Duitsche regeeringszijde worden aangewend om den goudvoorraad van de Rijksbank op te voeren, en acht het uitgesloten, dat Deutschland binnen 12 maanden den oorlog zou moeten eindigen tengevolge van economische uitputting.

De geheele bevolking werkt mede om den goudvoorraad van de Rijksbank aan te vullen. 6 Februari bedroeg deze 2195 millioen Mark of 31.3 millioen meer dan de week daaraan voorafgaande. Sedert het uitbreken van den oorlog is de goudvoorraad met bijna een milliard vermeerderd.

De Staatssecretaris van Financiën KÜHN is vervangen door HELFFERICH. In verband met deze benoeming is de Rijksdag verdaagd tot 2 Maart ter behandeling der ontwerp-begrooting.

Een opzienbarende mededeeling van de Duitsche Marinestaf verscheen

4 Februari Aangezien volgens Duitsch oordeel de Britsche regeering een uithongeringsoorlog voert tegen het Duitsche volk, en de neutrale Staten onder druk van Engeland den uitvoer van verschillende artikelen beletten, vermeent de regeering het recht te hebben, als represaille de Engelsche koopvaardijvloot met onderzeebooten, zelfs zonder voorafgaande waarschuwing, zooveel mogelijk te benadeelen. Als antwoord op den Engelschen maatregel van 2 November, waarbij de Noordzee als krijgsg gebied werd verklaard, wordt van Duitsche zijde het geheele zeegebied van Engeland en het Kanaal zelfs voor neutrale schepen onveilig verklaard. Verschillende mogendheden, waaronder ook de Nederlandsche, hebben naar aanleiding van de Duitsche verklaring geprotesteerd.

Namens de Duitsche regeering heeft de Duitsche consul te Rotterdam opnieuw ten dringste gewaarschuwd om zich niet in het oorlogsgebied te begeven. De memorie verklaart ten slotte dat Deutschland de aangekondigde wijze van oorlogvoering zal blijven volgen, tot Engeland besluit de algemeen erkende regelen van het zeeoorlogsrecht, gelijk dat in de Parijsche en Londensche verklaringen is neergelegd, ook van zijn kant in de toekomst na te leven of tot dat de neutrale mogendheden het daartoe zullen dwingen.

17 Februari werd het antwoord bekend, dat Deutschland te Washington heeft overhandigd. De regeering is genegen de intrekking van de maatregelen voor den aangekondigden handels-oorlog te overwegen, indien Engeland den toevoer van levensmiddelen voor het Duitsche volk niet langer beletten zal. Zij doet een beroep op de Amerikaansche regeering om den uitvoer van oorlogstuig naar de Entente Mogendheden tegen te gaan, verklaart de Amerikaansche handelsvloot zooveel mogelijk te zullen ontzien en stelt voor, de schepen die geen contrabande vervoeren door Amerikaansche oorlogsschepen te doen convoyeeren. Zij drukt er echter ten stelligste op, zich niet verantwoordelijk te kunnen stellen voor mijnongevallen op het zeeoperatie-gebied.

We zien in deze elkaar opvolgende represaillemaatregelen eene toenemende miskenning van de grondbeginselen van het volkenrecht, die de gevaren voor de thans nog neutrale Staten doen toenemen.

Op het desbetreffend protest van de Duitsche regeering heeft de regeering der Vereenigde Staten zich bereid verklaard ten aanzien van de Amerikaansche consuls in België eene regeling te treffen, vereenigbaar met de Duitsche belangen.

Alle Belgen, die niet voor 1 Maart zijn teruggekeerd zullen aan eene buitengewone belasting worden onderworpen gelijk aan het tienvoudige der gewone rijksdirecte belastingen.

In vijftien districten van Russisch Polen is een Duitsch bestuur ingericht onder VON BRANDENSTEIN.

De regeering heeft een roodboek uitgegeven loopende van 29 Juni tot 24 Augustus.

Volgens het „Zeitschrift des Vereins deutscher Ingenieure“ No. 1 van

1915 vervaardigde KRUPP in het jaar 1898 reeds 3177 kanonnen. Sedert is de capaciteit den fabrieken aanmerkelijk vergroot.

OOSTENRIJK. 16 Januari zijn de landstormplichtigen van 24 tot en met 27 jaar, die in het laatst van 1914 waren goedgekeurd, bij het leger ingelijfd. De overige lichten van den 1sten ban tot en met 36 jaar die goedgekeurd waren, worden thans in verschillende termijnen van 1 Februari tot 1 Maart opgeroepen.

Een Wolff-bericht uit Weenen vermeldt, dat geheel in strijd met alle verspreide berichten over binnenlandsche onlusten, de Roemenen uit Zevenburgen Oostenrijksche legioenen hebben gevormd, die trouw zijn aan de zaak der Donaumonarchie. Rusland heeft verklaard deze legioenen, evenmin als de Poolsche, als geregelde troepen te erkennen en ontkent ten stelligste, dat er van de vorming van dergelijke legioenen op groote schaal sprake is.

De Roemeensche bisschop van Grosswardein prijst echter in eenen heldelijken brief de dapperheid van de soldaten uit het Roemeensche gedeelte van Hongarijê.

In Oostenrijk bestaat ontevredenheid over de wijze, waarop de regeering de graankwestie wil regelen. Men acht de maatregelen niet voldoende. In plaats van een graanmonopolie wil men de graanzorg toevertrouwen aan een „Getreide Einkaufsgesellschaft." De stijging der graanprijzen moet gedeeltelijk veroorzaakt zijn door het laat opheffen der graanrechten en het achterhouden van graan door de groothandelaren.

Gelijk in Duitschland zijn maatregelen getroffen om te kunnen beschikken over verschillende metalen. Opgave moet worden gedaan van den voorhanden voorraad aluminium, antimonium, lood, chroom, koper, messing, nikkel, wolfram en tin.

De Minister van Financiën VON BILINSKI is vervangen door VON KOERBER. Deze stond in zijn vroegere politieke loopbaan bekend als de verzoeningsgezinde man tusschen Duitschers en Tsjechen.

ITALIE. Het Pauselijke blad *Osservatore Romano* hekelt de Italiaansche Katholieken, die tegen de waarschuwingen van den Paus propaganda maken voor het verlaten der neutraliteit.

De gang van den Paus naar het gasthuis van Santa Marta, waarvoor hij een brug over moest gaan, die, hoewel als onzijdig terrein beschouwd, voor het publiek zichtbaar is, wordt in de *Temps* beschouwd als een bewijs van toenadering tot de regeering van Italië.

Zijn bemiddelingssucces voor het uitleveren van krijgsgevangenen, die verder ongeschikt zijn voor den dienst, wordt mede als een aanwijzing beschouwd, dat de Paus van plan is zijn invloed te laten gelden in de internationale politiek. Volgens de „*Giornale d'Italia*” zou de Heilige Stoel reeds een vredesvoorstel aan de Duitsche regeering hebben gedaan.

Naar aanleiding van het sneuvelen van twee kleinzoons van GARRI-

BALDI in Frankrijk zijn door de revolutionnaire partijen groote volksbetoogingen op touw gezet voor het ingrijpen van Italië in den oorlog. Dit wordt door het socialistische partijblad *Avanti* afgekeurd.

Een Roemeensche hoogleeraar publiceerde in het *Adeverul* de opvatting van verschillende hooggeplaatste Italianen, die eenstemmig van oordeel waren, dat Italië bij dezen Europeeschen oorlog de volgende eischen moest stellen: 1°. Afstand door Oostenrijk van Trente, Istrië, Triëst, Fiume en Noord-Dalmatië; 2°. Vestiging van Italiaanschen invloed in Albanië en blijvend bezit van Walona; 3°. Waarborgen voor een permanenten vrede in de Adriatische Zee en Oostelijk Europa met vrije ontwikkeling der Balkanvolken zonder eenigen druk van Oostenrijksch overwicht.

Italië was echter niet blind voor de ernstige vraagstukken in de Middellandsche Zee en het Slavische gevaar.

Wanneer Oostenrijk deze eischen niet inwilligt, acht men gewapend optreden noodzakelijk.

Vooral de Middellandsche Zee baart het Italiaansche volk groote zorgen. Bijna alle dagbladen slaan alarm tegen de operatiën aan het Suezkanaal. Zij schrijven als volgt: Het Suezkanaal is volgens de traktaten neutraal. Verdedigt Engeland dit Kanaal tegen de Turken, dan zullen deze het aanvallen en van dat oogenblik af zal de Engelsch-Egyptische regeering de doorvaart beletten, omdat de beschadiging van een schip in het Kanaal de doorvaart zal belemmeren. Ergo is de eenigste verbinding voor Italië met de Afrikaansche koloniën door Egypte of om de Kaap. De toestand in Erythrea kan snel troepen-transport vereischen, aangezien de houding van den negus van Abessinië LIDSCH JASSU steeds vijandig is geweest. Een troepen-transport door Egypte zou Italië echter geheel afhankelijk maken van Engeland. Eene verdediging van het Suezkanaal is dus rechtstreeks eene bedreiging van Italiaansche belangen. Gelukt het den Turken het Suezkanaal te vermeesteren, dan is door eene vriendschappelijke houding van Italië de doortocht eveneens gewaarborgd.

Volgens de *Stampa*, een blad dat door GIOLITTI wordt geïnspireerd, zou Oostenrijk er wel voor te vinden zijn Trente aan Duitschland als belooning voor de bewezen hulp af te staan. Duitschland zou dit gebied dan weer aan Italië afstaan onder beding van volstrekke neutraliteit, terwijl Oostenrijk de handen vrij kreeg tegenover Roemenië. Het blad verklaart hiermede den aftocht van BERCHTOLD en het Hongaarsche overwicht in de binnenlandsche politiek der Donau Monarchie. Volgens de *Echo de Paris* is echter de zending van Graaf WEDEL, naar Weenen, die bovenstaande overeenkomst zou moeten regelen, geheel mislukt, terwijl GIOLITTI in de *Tribuna* een brief publiceerde, waarin hij ontkent in die richting met von BÜLOW onderhandelingen te hebben gevoerd en verklaart, dat hij in deze spannende tijden geen pogingen zal aanwenden om het ministerie te doen vallen en volstrekt geen voorstander is van absolute neutraliteit, wanneer de levensbelangen van Italië op het spel staan.

Wordt op deze wijze propaganda gemaakt voor eene uitbreiding van grondgebied zonder bloedvergieten, toch nemen ook in Italië de oorlogs-toerustingten toe; verschillende reserve-lichtingen der artillerie en Alpen-troepen werden onder de wapenen geroepen, terwijl de dienstdadigheid van de onder de wapenen zijnde manschappen der 2e categorie tot 31 Mei is verlengd. Met de lichte 1915 zou thans het totaal aantal gemobiliseerde manschappen ongeveer 900.000 bedragen.

Met 1 Februari is de artillerie-uitbreiding in het Italiaansche leger voltooid. Het aantal batterijen per legerkorps is van 16 gebracht op 24.

Om de prijzen van het graan te regelen, zijn met ingang van 1 Februari de inkomende rechten op graan afgeschaft, voorloopig tot 30 Juni; naar alle waarschijnlijkheid zal de graanprijs niet dalen.

De groote aardbeving in de Abruzzen heeft ontzettende verwoestingen aangericht. Officieele geldelijke aanbiedingen uit het buitenland zijn door de regeering van de hand gewezen.

ENGELAND. Moet de Duitsche bedreiging met eene onderzee-blokkade beschouwd worden als een dwangmiddel tegen de belemmering van den neutralen invoer van levensbehoefden, mede schijnt zij een gevolg te zijn van het vermoeden, dat de Engelsche handelsvloot van de neutrale vlag gebruik zal maken om aan de onderzeeërs te ontsnappen. Eene blokkade met een beperkt aantal onderzeeërs acht men in Engeland geheel in strijd met het volkenrecht. De regeering heeft verklaard, dat alle havens als oorlogshavens moeten worden beschouwd, terwijl CHURCHILL in het Lagerhuis heeft medegedeeld, dat de bondgenooten van plan zijn den vijand voor het eerst met volle kracht den druk van de zeemacht te doen gevoelen. Officieel wordt van Engelsche zijde het gebruik van de onzijdige vlag als een rechtmatige list erkend volgens de „Merchant Shipping Act” van 1894. Het is echter de vraag of de onzijdige mogendheden met de toepassing van een dergelijk beginsel, wanneer het geen geval op zich zelf betreft, genoeg kunnen nemen. Reeds hebben verschillende mogendheden, waaronder Nederland, in verband met dit vraagstuk protestnota's ingediend bij de Engelsche regeering. Volgens verschillende wetgevingen is een dergelijk misbruik strafbaar gesteld; de Duitsche pers beschouwt het als een lafhartige uiting, en is benieuwd, welke maatregelen de neutralen hiertegenover zullen stellen. De „Times” van 10 Februari noemt een geval op, dat in den aanvang van dezen oorlog een Duitsch handelsschip hetzelfde zou hebben gedaan. De overige gevallen betreffen echter het gebruik van de vijandelijke vlag. Het „Berliner Tageblatt” is van oordeel, dat de prijsstijging der levensmiddelen in Engeland een gevolg is van de actie der Duitsche onderzeevloot. Reeds is de Lusitania onder Amerikaansche vlag te Liverpool binnengekomen. In haar antwoord aan de Amerikaansche regeering beroept Engeland zich op het gebruik van de Engelsche vlag door Amerikaansche schepen in de successie-oorlog en werpt de verantwoordelijk-

heid voor de gevolgen op Duitschland, dat volgens het geldend Zee-recht verplicht is een schip eerst te visiteeren

Als verdere teruggang van het moderne zeerecht kan worden vermeld, dat door de London Shipping Gazette een prijs werd uitgelooft voor het eerste koopvaardij-schip, dat eene Duitse duikboot tot zinken zal brengen. Volgens de Duitse mededeeling aan de Amerikaansche regeering zou zelfs de Engelsche regeering de handelsschepen van wapenen hebben voorzien.

Men vraagt zich af wat de ontknooping zal zijn van een dergelijken volkshaat en of een Engelsch handelsvaartuig, varende onder onzijdige vlag, gewapend tegen Duitse onderzeebooten, niet volkomen hetzelfde is als een francireur die met de wapens wordt gevat.

Door de Engelsch-gezinde Amerikaansche pers wordt het optreden van den Duitschen Marinestaf zeer sterk afgekeurd; men beschouwt het als eene aanleiding tot internationale verwickelingen.

De Engelsche regeering heeft de zelfbesturende gewesten verwittigd, dat dit jaar geen rijksconferentie zal worden gehouden.

In het Parlement, dat begin Februari weder is bijeengekomen, heeft de oppositie verklaard, dat zij gedurende den oorlog de regeering zal steunen, terwijl de regeering harerzijds heeft beloofd geen ontwerpen in te dienen, waaromtrent strijd tusschen de partijen bestaat.

De ingediende oorlogsbegroting voorziet in het onder de wapenen houden van 3 millioen man in Europa en de Koloniën, ongerekend de in Indië dienstdoende troepen.

Ook in het Engelsche Parlement gaan stemmen op om luchtvaarders, die aanvallen doen op onversterkte plaatsen, als roovers te behandelen.

De socialistische partij is niet eensgezind en ook uit de Engelsche arbeiderswereld komen berichten van dreigende stakingen. Een en ander zou verband houden met de stijging van de prijzen, in 't bijzonder van steenkolen, melk en brood, de meelprijzen zouden vergeleken bij Februari 1914 ongeveer 75% zijn gestegen. Verschillende vergaderingen zijn half Februari gehouden om bij de regeering te protesteeren, dat zij geen maatregelen neemt om prijsstijging van levensmiddelen te beperken. Het hoogverraads proces tegen DE WET is in Z. Afrika aangevangen.

FRANKRIJK. De spoorweg van Casablanca naar Fez is voltooid.

Nadat de regeeringen der Triple Entente 4 September elkaar wederkeerig hebben beloofd geen afzonderlijken vrede te zullen sluiten, heeft thans te Parijs eene bijeenkomst plaats gehad van de ministers van financiën van Frankrijk, Engeland en Rusland om tot samenwerking te geraken bij het oplossen van financieele vraagstukken betreffende den oorlog. Door deze overeenkomst wil men volgens de Temps het volgende bereiken:

10. Gemeenschappelijk borg te zijn in geval van financieele moeilijkheden bij een der partijen;

2°. Onzijdige staten in de gelegenheid te stellen door gemeenschappelijke financieelen steun het deelnemen aan de zijde der Entente te vergemakkelijken;

3°. Maatregelen te treffen om handelsbezwaren ten gevolge van den oorlogstoestand gemeenschappelijk uit den weg te ruimen, zooals o. a. de in- en uitvoer van Rusland, die thans met groote onkosten gepaard gaat.

4°. Te voorkomen, dat door aankopen, onafhankelijk van elkander in neutrale landen de prijzen onnoodig worden opgejaagd.

In de jaarlijksche vergadering van de „Verein deutscher Eisenhüttenleute” heeft Dr. SCHROEDTE aan de hand van verschillende cijfers medegedeeld, dat het economische leven in Frankrijk ontzettend lijdt onder den oorlog. Terwijl slechts 3.7 0/0 van het Fransche grondgebied met 8.2 0/0 der bevolking door de Duitschers is bezet, is juist dit gedeelte het voornaamste nijverheidscentrum, waar ongeveer 60 tot 90 0/0 van de verschillende producten, die met de ijzer- en koolindustrie in verband staan, worden voortgebracht.

RUSLAND. SASONOFF, de Minister van Buitenlandsche Zaken, heeft in de Doema met nadruk verzekerd, dat Rusland met Roemenië en Griekenland hartelijke betrekkingen onderhoudt. Na aan Japan hulde te hebben gebracht, deelde hij mede, binnenkort gewag te zullen maken van een Russisch-Chineesch-Mongoolsch verdrag.

Het Ministerie van Buitenlandsche Zaken heeft een Oranjeboek uitgegeven over de hervormingen in Armenië.

De Russen trachten, gesteund door de Engelschen, de Perzen te bewegen tegen Turkije partij te kiezen naar aanleiding van den inval in de Provincie Aserbeidjan. Niettenstaande bedreigingen van Russische en Engelsche zijde, schijnt de Perzische regeering te volharden in hare neutrale houding.

Sedert het vorig verslag schijnt echter Tabris weer door de Turken te zijn ontruimd en door Russische troepen bezet. De provincie wordt thans beschouwd als gebied, dat op den Turkschen vijand veroverd is.

Volgens de Times zouden de luchtvaarders, die bommen werpen op onversterkte steden (volgens de Russen Libau), als gewone misdadigers worden terechtgesteld.

Rusland schijnt groote moeilijkheden te ondervinden bij den invoer van oorlogsbehoeften en den uitvoer van graan. De eenige vrije handelswegen loopen over Archangel en Wladivostok (zie onder Frankrijk).

Ruw geschat is het aantal Russische krijgsgevangenen in Duitschland thans ongeveer een half millioen.

NOORWEGEN. Admiraal BÖRESEN acht de plannen van de Duitsche admiraliteit een zeer gevaarlijke stap in het onbekende.

De voorzitter van de Noorsche Reeders-Vereeniging zegt, dat de Duitsche verklaring moet worden opgevat als eene welwillende waar-

schuwing en niet tot doel heeft om de neutrale scheepvaart onnoodig te benadeelen. De reederskringen keuren over het algemeen het misbruik van eene neutrale vlag ten sterkste af.

Konow, de gewezen minister-president, heeft in eene studentenvergadering gezegd, dat Noorwegen meer de oogen gericht moet houden op Engeland, terwijl de belangen van Zweden vooral medebrengen, om op goeden voet met Duitschland te blijven.

13 Februari is te Christiania eene maritieme conferentie gehouden van de drie Skandinavische rijken om gemeenschappelijk maatregelen te nemen tegen het gevaar van drijvende mijnen.

DENEMARKEN. Politiken beschouwt het gebruik maken van eene onzijdige vlag als een zeer verouderd middel, dat de neutrale scheepvaart aan groote gevaren blootstelt. Te Kopenhagen heeft eene bespreking plaats gehad der drie Skandinavische regeeringen ter behandeling van het vraagstuk van de scheepvaart op de Noordzee.

ZWEDEN. Het spoorwegstation Karungi, in de nabijheid van het noordelijkste punt van de Botnische Golf, is sedert het uitbreken van den oorlog een hoofdpunt van verkeer geworden tusschen Engeland over Bergen in Noorwegen naar Finland. Tusschen Karungi en het station Tarnea heeft het vervoer met wagens plaats.

Verschillende Zweedsche dagbladen zijn zeer ontstemd over het voor-nemen van Engeland om de onzijdige vlag als dekking te gebruiken voor de handelsvloot.

Het beschilderen der schepen met de nationale kleuren wordt zelfs geen afdoend middel genoemd, omdat dit evengoed zou kunnen worden nagebootst.

Op verzoek der Chineesche regeering zijn de Zweedsche gendarmerie-officiëren uit Perzië over China teruggereisd om de mogelijkheid van een gelijksoortige organisatie in China in studie te nemen.

ZWITSERLAND. Naar aanleiding van de graancrisis, die in Italië dreigde, en de belemmering, die de doorvoer naar Zwitserland onder-vond, heeft de Bondsregeering een harer kundigste diplomaten naar Rome gezonden om de moeilijkheden op te lossen. Volgens de *Giornale d'Italia* zou DE PLANTA reeds grootendeels er in zijn geslaagd om de approviandeering van Zwitserland met welwillende medewerking van Italië te regelen.

De Zwitsersche regeering is van plan de mobilisatie-onkosten te dekken door eene oorlogsbelasting in eens.

De vrijwillige inschrijving ten behoeve van de Zwitsersche militaire luchtvaartorganisatie heeft ongeveer 1.5 millioen francs opgebracht, waarvoor binnenkort de eerste vliegtuigen zullen worden aangekocht.

Naar aanleiding van het overschrijden van de Zwitsersche grens door een Duitsch vlieger heeft Duitschland zonder eenig voorbehoud de

onschendbaarheid van het Zwitsersche luchtgebied erkend, in tegenstelling met de verklaring van de Engelsche regeering aan het eind van November.

PORTUGAL. Naar aanleiding van een hevigen politieken strijd tegen de democratische partij van ALFONSO COSTA, waarin het officierskorps was betrokken, werden verschillende officieren gevangen genomen. Hierop stelden geheele officierskorpsen van regimenten gemeenschappelijk hunne sabels ter beschikking der regeering. De president was daardoor genoodzaakt het ministerie ontslag te geven en toe te stemmen in de vorming van een zuiver militair kabinet onder leiding van Generaal DE CASTRO. Aangezien DE CASTRO sedert de revolutie republikein is, zou deze politieke actie met monarchale woelingen oogen-schijnlijk geen verband houden.

De berichten dat Koning MANUEL zich naar Portugal zoude hebben begeven zijn verzonnen.

Nieuwe versterkingen werden in de afgelopen maand uit Lissabon naar Angola gezonden.

SPANJE. In een hoofdartikel trekt de Temps te velde tegen de Duitsche propaganda in Spanje en onderschrijft de interpellatie van NAVARRO REVERTER in den Senaat, die waarschuwt tegen een optreden ten gunste van Duitschland, hetgeen eene vernietiging van handel en industrie ten gevolge zou hebben.

De vroegere onderstaatssecretaris van Buitenlandsche Zaken GONZALEZ HONTORIA wijst volgens de Kölnische Zeitung in verschillende artikelen op de noodzakelijkheid van eene zelfstandige politiek, omdat de verplichtingen, voortvloeiend uit het Engelsch-Fransch-Spaansch Marokko verdrag van 1907, door de beide eerstgenoemde landen tot tweemaal toe niet behoorlijk zijn nagekomen. Hij vestigt de aandacht op het groote belang van een vrij Spaansch Marokko en acht de aaneensluiting met neutrale Middellandsche Zee-Mogendheden, zooals Italië, Griekenland, Bulgarije en zelfs Roemenië een Spaansch levensbelang.

ROEMENIË. Volgens den correspondent van de Nieuwe Rotterd. Courant uit Konstantinopel zijn er in Roemenië feitelijk vier politieke partijen, wier streven hij ongeveer als volgt weergeeft:

1°. De democratische conservatieven, onder leiding van TAKE JONESCU, zijn voorstanders van onmiddellijk ingrijpen, teneinde alvast Zevenburgen en Boekowina te bezetten. Over het toekomstige lot van het door Roemenen bewoonde gebied van Bessarabië laten zij zich niet uit.

2°. De liberalen, met den tegenwoordigen minister-president JONEL BRANTIANU als leidsman, huldigen een politiek van afwachten. Zij zijn in twee stroomingen verdeeld, nl. een groep onder den minister van Financiën COSTINESCU, die onmiddellijke aansluiting wenscht bij die

oorlogvoerende partij, die de beste waarborgen biedt, terwijl de andere groep, onder den minister-president, elke overijling verkeerd acht en het meest gunstige oogenblik wil afwachten; zij willen inmiddels voeling houden met de neutrale staten, in 't bijzonder met Italië en Bulgarije.

3°. Eéne groep der zuivere conservatieven, onder CARP, wenscht onzijdig te blijven, aangezien zij Roemenië voor eene groote worsteling niet voldoende voorbereid acht, terwijl eene tweede groep onder FILIPESCU onmiddellijk Zevenburgen, Boekowina en Bessarabië wil bezetten.

4°. De socialisten onder RAKOWSKY zijn voorstanders van eene strikte handhaving der onzijdigheid.

Door het Oostenrijksche succes in de Boekowina is de kans op een dadelijk ingrijpen van Roemenië verminderd, te meer, daar blijkt, dat Bulgarijē op de hand is van Oostenrijk-Hongarijē.

In de pers verschijnen de laatste dagen berichten, dat de Roemeensche regeering minder welwillend is ten opzichte van Rusland, wat betreft het doorlaten van oorlogsmaterieel naar Servië.

Alle sensatieberichten over het plaatsen van eene groote Roemeensche leening te Londen bleken ten slotte hun oorsprong te vinden in een voorschot van 5 millioen pond sterling door Engeland om de coupons van eene in Frankrijk, Zwitserland, België en Engeland geplaatste leening te kunnen betalen. Als eenige voorwaarde is gesteld, dat deze som, die natuurlijk veel te gering is om als oorlogsledening te worden beschouwd, noch onmiddellijk, noch middellijk tegen de Entente Mogendheden gebruikt mag worden.

De graanuitvoer van Roemenië naar Duitschland is ten slotte een bewijs, dat de oorlogspartij nog niet de bovenhand heeft.

De in het vorig verslag aangekondigde oproeping van reservelichingen word tegengesproken.

BULGARIJE. De te Weenen en Berlijn geplaatste leening van 150 millioen Kronen schijnt in hoofdzaak bestemd om te kunnen voldoen aan de geldelijke verplichtingen, welke het gevolg zijn van de oorlogsvorbereiding. Zij is de uitvoering van eene in den zomer van 1914 gesloten overeenkomst met Oostenrijk en Duitschland, niettegenstaande voordeelige aanbiedingen van het Fransche bankiershuis Perrier. Aangezien Bulgarijē volkomen op de hoogte was van de bedoelingen der Entente om door eene financieele overeenkomst de neutrale en goedgezinde mogendheden op gunstige voorwaarden geld te verschaffen, beschouwt de Temps deze geldelijke transactie als voldoende bewijs, dat Bulgarijē alleen wacht op een verzoek van Duitschland en Oostenrijk om ten hunne gunste in te grijpen.

Volgens den correspondent van de Nieuwe Rotterdamsche Courant uit Boeda Pesth zou dit geregeld zijn bij een geheim verdrag en zich voordoen zoodra Roemenië ten gunste van Rusland mocht optreden.

Blijkt de verhouding met Turkijë zeer vriendschappelijk, daarentegen zijn de betrekkingen met Servië zeer gespannen en die met Griekenland moeilijk te controleeren. Wanneer Servië en Griekenland zich in Albanië schadeloos kunnen stellen, wordt de kans grooter tot een vergelijk betreffende de Bulgaarsche aanspraken op Macedonië, te meer daar de aanspraken op Grieksch Macedonië maar eene smalle strook betreffen.

Volgens de „Journal des Balkans” zoude de meerderheid van het Bulgaarsche volk zich tevreden stellen met de volgende grensafbakening:

In het Noorden de oude grens van Roemenië, echter buiten de stad Silistrië om.

In het Westen de tegenwoordige Servisch-Bulgaarsche grens tot Egri Palanka (inbegrepen), vervolgens eene rechte lijn van Egri Palanka naar het Meer van Ochrida en vandaar met insluiting van Kastoria en Florina naar de Egeïsche Zee ten Westen van Kavalla.

In het Oosten de grens van Enos naar Midia volgens het verdrag van Londen.

De grens zoude op deze wijze iets zuidelijker loopen van de lijn Monastir—Vodena—Serres—Kavalla.

De regeering laat zich echter over deze Bulgaarsche aspiraties niet uit; de vriendschappelijke verstandhouding met Turkijë en de bepalingen van het Grieksch-Servisch-Roemeensch verdrag, die gemeenschappelijke handhaving van het verdrag van Boekarest beoogden, maken een aanvallend optreden van Bulgarië zeer onwaarschijnlijk.

In het voorjaar zullen er manoeuvres worden gehouden.

GRIEKENLAND. De laatste berichten schijnen er op te duiden, dat Grieksche troepen reeds tot Berat in Albanië zijn doorgedrongen.

Men is in Griekenland niet geheel gerust over den loop der gebeurtenissen en de verplichtingen die daaruit voor Griekenland voortvloeien ten gevolge van het verbond met Servië. Zoolang Bulgarië zich onzijdig houdt, behoeft Griekenland zich niet in den strijd te wagen; geheel anders wordt echter de toestand, wanneer Bulgarië gebruik gaat maken van eene verzwakking van Servië om de nationale wenschen te verwezenlijken.

Aangezien echter een deel der lichter 1912 naar huis is gezonden, acht men van regeeringszijde vermoedelijk het gevaar niet zoo groot.

De Grieksche gezant heeft na een incident Konstantinopel verlaten. De zaak was echter van weinig belang en is reeds door tusschenkomst van den Oostenrijkschen en den Duitschen gezant in der minne geschikt.

Voor Griekenland is er alles aan gelegen buiten den oorlog te blijven. Met de rustige uitbreiding in Noord Epirus is bijna aan alle nationale wenschen voldaan.

Met Engeland zouden onderhandelingen gevoerd worden over eene groote leening.

SERVIË. Volgens het Servische Nieuws-Agentschap zouden Alba-

neesche benden een inval hebben gedaan op Servisch grondgebied, waarbij verschillende plaatsen reeds in hunne handen zijn gevallen.

ALBANIË. Duitse berichten geven eene geheel andere voorstelling van het verloop van zaken als boven is medegedeeld. De Grieken zouden in overeenstemming met de Serven besloten hebben Albanië te bezetten.

TURKIJE. De Hooge Porte heeft in dezen oorlog met groote geldelijke moeilijkheden te kampen. Het Engelsch-Fransche bestuur der Ottomaansche Bank weigerde aan de verzoeken der regeering te voldoen om ongedekt papier uit te geven, waarop dit bestuur het land werd uitgezet. Uit vrees voor een geldramp is toen op aandrang van de Duitse en Oostenrijksche banken aan de regeering verzocht, voorloopig van hare voornemens af te zien. Thans worden door Ottomaansche onderdanen de loopende zaken van de Bank voortgezet en is door bemiddeling van den nieuwen Duitse Minister van Financiën HELFFERICH een voorloopig bedrag van 25 millioen Mark ter beschikking gesteld.

Terwijl de oogen van Europa in hoofdzaak gevestigd zijn op Egypte gaan de Engelschen kalm hun gang om zich meester te maken van den mond van den Tigris en Eufraat. Na eene landing aan de Schatt el Arab hebben zij Basra een Duitsch economisch handels-centrum vermeersterd en schijnen reeds doorgedrongen te zijn tot de samenvloeiing der beide rivieren.

Zij stelden zich hierbij in het bezit van het eindpunt der ontworpen groote Duitsch-Aziatische Bagdadlijn en het aangrenzend gebied der eindpijpleiding van de Engelsche petroleum-concessie in Perzië, die verleden jaar in regeeringshanden is overgegaan (M.S. Juli 1914 bl. 530).

De Perzische provincie Aserbeidjan schijnt kort na het afsluiten van het vorige verslag weer in hoofzaak door de Turken te zijn ontruimd.

Kleine wijzigingen in de grondwet om de uitvoerende macht te versterken zijn in de Kamer en den Senaat aangenomen.

Volgens berichten uit Turkijë is om Konstantinopel eene tweede verdedigingslinie ingericht en zijn rondom de Zee van Marmora meer dan 400.000 man geconcentreerd.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD AMERIKA. Het huis van Afgevaardigden heeft de legerbegroting van 101 millioen Dollar goedgekeurd.

Het definitieve antwoord van Engeland op de Amerikaansche nota betreffende de belemmering van den neutralen handel is 10 Februari te Washington overhandigd. Wat het aanhouden van levensmiddelen betreft, verwijst GREY naar BISMARCK's oordeel in den Fransch-Chineeschen oorlog van 1885.

De Duitse bekendmaking over de voorgenomen plannen om de Engelsche handelsvloot te vernietigen en waarbij de wateren rondom

Engeland als oorlogsgebied worden verklaard, heeft bij de Engelsch-Amerikaansche bevolking een storm van verontwaardiging opgewekt. Vele dagbladen verklaren openlijk, dat het eerste geval, waarbij een Amerikaansch schip letsel zal bekomen voldoende reden is om aan de Duitsche grootspraak door krachtiger maatregelen een einde te maken. De gewezen president ROOSEVELT heeft in eene vergadering medegedeeld, dat hij thans den tijd gekomen achtte om zich bij de Entente aan te sluiten.

De regeering is bij haar antwoord gematigder geweest en heeft de Duitsche regeering op de gevaren gewezen van een dergelijk optreden. Het tegenvoorstel van den Duitschen Gezant (zie Duitschland) is naar Londen overgeseind.

Ook aan Engeland is in eene nota gewezen op het gevaar voor de neutrale scheepvaart bij een algemeen gebruik van eene neutrale vlag als list.

Volgens Duitsche berichten is het aandeel van de Vereenigde Staten in de internationale handelsvloot op Engeland slechts 1 0/0.

Openlijk wordt in Amerikaansche bladen erkend, dat met de Entente in dezen oorlog een uitgebreide handel wordt gedreven, waaronder tal van oorlogsbenoodigdheden. De New-Yorker Staatszeitung somt een groot aantal artikelen op, waarvan de uitvoer naar de Ententemogendheden tot ongekende bedragen is gestegen. Volgens het Amerikaansche vakblad „Automobile Topics” bedroegen de bestellingen der Entente aan vrachtauto's 31550 stuks, terwijl de Evening Post de volgende bestellingen opgeeft:

Frankrijk.

900 15 c.M. houwitsers binnen 18 maanden te leveren.
3.500.000 K.G. buskruit.
100.000 Remingtongeweren met 13.000.000 patronen.
Artilleriemunitie.

Engeland.

200.000 Remingtongeweren met 200.000.000 patronen.
500 000 exercitiegeweren.
1500 mitrailleurs.
50.000 revolvers.
200 pantserauto's.
2.000.000 K.G. buskruit.

Rusland.

50 23 c.M. mortieren.
Voor 12 millioen dollar Artilleriemunitie.
100.000 karabijnen.
100.000.000 patronen.
2000 ton buskruit.
Vliegtuigen.
4.000.000 vliegerpijlen.

Door Duitsch-Amerikanen, gesteund door onverzoenlijke Ieren, is eene

Neutraliteits-Liga gesticht, waarvan het aantal leden op ruim vijf miljoen wordt geschat (— het totale aantal Duitsch-Amerikanen bedraagt p.m. 20 miljoen d. i. ongeveer 22 % van de geheele bevolking —); het doel zou zijn „eene werkelijke Amerikaansche neutraliteit te herstellen en die neutraliteit te zuiveren van onderdanigheid tegenover de eischen van buitenlandsche mogendheden”, verder vrije en open zee en onbelemmerde handel in goederen, die geen contrabande zijn, verbod van uitvoer van wapenen en oorlogsmaterieel en het scheppen van eene Amerikaansche handelsmarine, m. a. w. het aannemen van de Ship Purchase Bill. De Engelsch gezinde pers wendt zich met groote heftigheid tegen deze Liga en beschouwt haar als eene politieke bedreiging.

Ter weerlegging van de beschuldiging van eene eenzijdig vriendschappelijke scheepvaartpolitiek der regeering jegens de Entente, heeft de Staatssecretaris BRYAN een open brief geschreven aan den Senator STONE.

De Regeering heeft verklaard, dat geen enkele mogendheid heeft geprotesteerd tegen het aannemen van de door President WILSON voorgestelde Ship Purchase Bill, die ten doel heeft Europeesche schepen te koopen, om de Amerikaansche koopvaardijvloot uit te breiden; zij verklaarde zich tegen het amendement van Senator LODGE, om geen schepen van oorlogvoerende Staten aan te koopen. De regeering verklaarde verder nooit de onhandigheid te zullen begaan, zich door den aankoop van geïnterneerde Duitsche koopvaardij-schepen in Amerikaansche havens in internationale moeilijkheden te storten. Bij de indiening in het Huis van Afgevaardigden is dit wetsontwerp tot den aankoop van schepen aangevuld met de bepaling, dat de aangekochte schepen twee jaar na den afloop van den oorlog onder toezicht van Marine zullen blijven.

President WILSON heeft zijn veto uitgesproken over de landverhuizingswet, die de wering van ongeletterden beoogde.

De Amerikaansche regeering heeft het protest van Duitschland tegen het leveren van watervliegtuigen door de Vereenigde Staten aan de Entente afgewezen, omdat zij deze niet rekent tot de categorie van de oorlogschepen.

De besturen van leger, marine en posterijen bereiden eene betere organisatie voor van het vliegwezen, welke thans ten eenenmale onvoldoende is.

In de Vereenigde Staten is onlangs eene vereeniging opgericht ter bevordering van de verdediging, waarvan in hoofdzaak groote financiers en rijke inwoners lid zijn. Zij stelt zich ten doel:

- 1°. Middelen aan te wenden om het leger meer bruikbaar te maken;
- 2°. Te ijveren voor uitbreiding van het leger;
- 3°. De algemeene opinie hiervoor te winnen;
- 4°. Het daarheen te leiden, dat eene wettelijke actie zal worden ingesteld voor uitbreiding van marine, leger en luchtvloot (zie Rev. Mil. Suisse, Jan. 1915).

De hoofdgebreken zouden als volgt kunnen worden samengevat:

- 1°. De vloot is gedaald tot een derde of vierde rangsvloot;
- 2°. Het leger bestaat uit slechts 85.000 geoefende soldaten en 120.000 miliciens.
- 3°. De luchtvloot ontbreekt nagenoeg volkomen.
- 4°. Er is gebrek aan munitie.
- 5°. Bij een oorlog zijn er maanden noodig om geoefende soldaten te krijgen.
- 6°. De overgrootste meerderheid der Amerikanen kan niet eens een geweer hanteeren.

In 10 jaar tijds zijn bij het geregelde leger 46 000 deserties voorgekomen; zoo moest de brigade van generaal FUNSTON naar Vera-Cruz, 4 regimenten sterk, 7344 man tellen op oorlogssterkte; zij was echter nauwelijks 2500 man sterk.

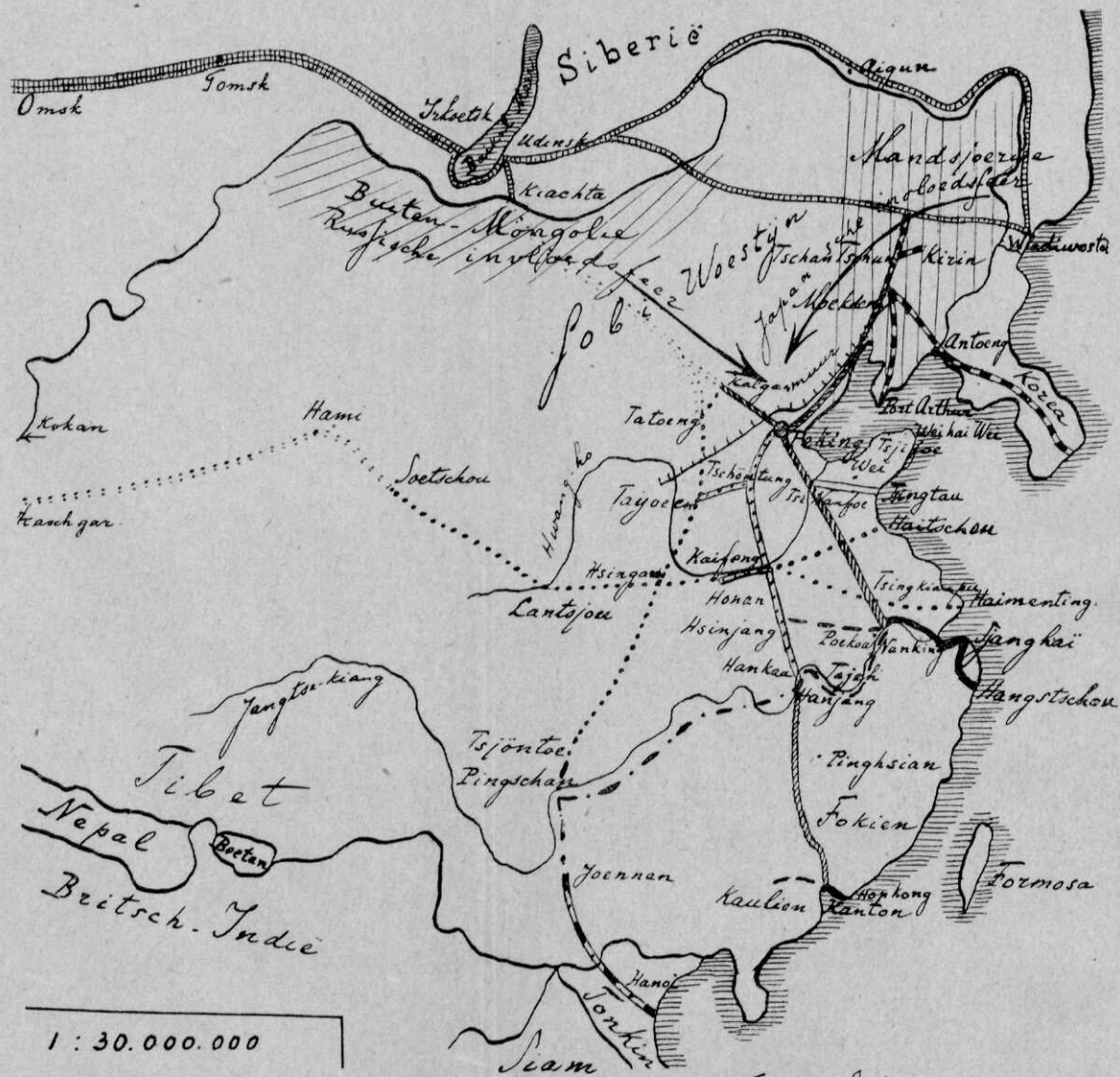
Rekent men de recruten niet mede, dan kan het Amerikaansche leger hoogstens worden gesteld op 51.000 man. (Zie verder voor de sterkte van het Amerikaansche leger M. S. Juli 1914, bl. 536).

MEXICO. Sedert het vorige verslag heeft CARRANZA zijne macht tot Mexico-Stad uitgebreid. Hij heeft den Spaanschen Gezant uit de stad gezet, die zich naar Cuba heeft ingescheept; De Amerikaansche regering heeft naar aanleiding hiervan vertoogen tot generaal CARRANZA gericht.

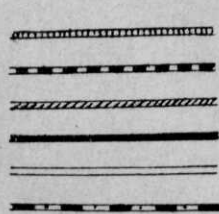
De Spaansche regering heeft medegedeeld, dat dergelijke onaangenaamheden met Mexico wel meer voorkwamen en in den regel wel in der minne konden worden geschikt.

Inmiddels blijft ZAPATA in de omgeving van Mexico-Stad de rust verstoren en heeft VILLA zich meester gemaakt van Guadalajara en zichzelf tot president van Mexico benoemd.

JAPAN en CHINA. De bewering van PICHON, dat de openbare meening in Japan geleidelijk meer gewonnen wordt voor eene interventie in Europa (zie M. S. Febr. 1915 bl. 165) wordt niet bevestigd. De agressieve houding van Japan tegenover China doet trouwens de kansen op eene dergelijke interventie verminderen. Volgens de Times heeft Japan aan China den eisch gesteld, dat geen gedeelte van de Chineesche kust noch eenig Chineesch eiland aan eene buitenlandsche mogendheid zal worden verpacht; verder eischt Japan het uitsluitende recht tot exploitatie van mijnen in Oost-Mongolie, waar geen spoorwegen zonder toestemming van Japan zouden mogen worden aangelegd. De Japanners eischen eene verlenging van de pachtverdragen wat betreft de spoorwegen van Port-Arthur en Antoeng naar Moekden-Kirin-Tschantschun tot een termijn van 99 jaar; zij willen rechten erlangen om in Oost-Mongolië en Zuid-Mantsjoerije land te koopen en te koloniseeren, den landbouw te beoefenen en handel te drijven, en willen overdracht van de aan de Duitschers verleende concessies voor

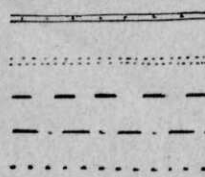

1 : 30.000.000

Russische
Japansche
Chinesche
Engelsche
Duitse
Fransche

spoorweg.

Fransch, Russisch, Belgische spoorweg

door
Rusland
Engeland
Frankrijk
de Fransch, Russisch,
Belgische combinatie

geminschte concessie

den aanleg van eene spoorlijn van Tsjifoe of Loengkou naar Wei. Zonder de toestemming van Japan zou China in de provincie Tokien geen mijn-, spoorweg- en havenaanleg aan andere mogendheden mogen toestaan, terwijl de Japanners mede-contrôle met China over de ijzerfabrieken te Hanjang, de ijzermijnen in Tajeh en de steenkolenmijnen bij Pinghsiang in het Jangtsegebied eischen; China zal geen mijnconcessies mogen verleenen aan onderdanen van andere mogendheden, waardoor bovengenoemde ondernemingen zouden worden geschaad en slechts Japansche instructeurs mogen gebruiken voor de reorganisatie van leger en vloot.

De pers der Entente neemt voorloopig tegenover deze eischen eene tamelijk afwachtende houding aan; in de Daily News worden echter de ijzerfabrieken te Hanjang het hart der Engelsche invloedssfeer genoemd, terwijl de aanleg van eene Japansche spoorlijn van Tsjifoe naar Wei met de bestaande Duitsche lijnen de geheele provincie Schantoeng omvat en het achterland van Wei hai Wei afsluit. De Temps acht Japan's aanspraken niet in strijd met de Fransche belangen, beschouwt zelfs eene tegemoetkoming aan de Japansche eischen als een middel om te komen tot Japansche medewerking op het Europeesche oorlogstoeoneel. De Russische pers stemt hiermede echter niet in, daar zij vreest, dat met verijdeling van Rusland's Mongoolsche plannen, Japan gebruik zal maken van den Europeeschen oorlog, om een Japansch protectoraat in China te vestigen en den Russischen uitweg naar de Gele Zee zal afsnijden.

De spoorwegconcessies in China beheerschen grootendeels de economische belangen der Europeesche mogendheden.

Nevenstaande schets geeft hiervan een vrij duidelijk overzicht, waaruit blijkt, dat de Japansche regeering pogingen aanwendt, om de Chineesche provincien ten Oosten van de spoorlijn Hankou-Kanton te exploiteeren en zich ten koste van Engeland in het Jangtsedal te nestelen.

De pogingen der Japanners voor de stelselmatige kolonisatie van Mandsjoerijë, volgens Russische berichten zelfs met reservesoldaten om zoo noodig aldaar reservekorpsen beschikbaar te hebben, waren reeds lang bekend; eveneens werd reeds maanden geleden van Engelsche zijde aan de Japanners verweten, dat zij met behulp van Engelsch geld concessies in het Jangtse-dal trachtten te verkrijgen, o. a. de concessies voor de ijzerontginningen bij Tajeh, rechtstreeks tegen de Engelsche belangen.

Inderdaad is dit streven van Japan niet zuiver economisch; gepaard aan de pogingen om behalve in China, ook in Zuidelijke richting vasten voet te krijgen, hetgeen een gevolg is van een voortdurend zich uitbreidende propaganda, waarvan zelfs de minister-president OKOEMA een der leidende personen is, zijn dit duidelijke aanwijzingen voor de Japansche expansieplannen in het verre Oosten. Er bestaan namelijk in Japan twee stroomingen, zij die zich uitsluitend willen beperken tot de kolonisatie van Korea en het aangrenzend gebied van

China en anderen die streven voor uitbreiding der belangen naar het Zuiden, waar de klimatologische invloeden gunstiger zijn voor het Japansche volk.

De Japansche eischen kunnen oorzaak zijn van een ernstig Chineesch-Japansch conflict, waarbij China betrekkelijk machteloos staat.

Volgens de Kölnische Zeitung beraamt de Chineesche regeering in stilte tegenmaatregelen tegen Japan. In November heeft Japan aan President JOEANTSIKAI een bijzonderen afgezant gestuurd, om hem er toe over te halen als alleenheerscher de monarchie in China te herstellen, waartoe Japan hem algeheel steun toezegde. JOEANTSIKAI schijnt op de Japansche voorstellen niet te zijn ingegaan, ten einde niet geheel van Japan afhankelijk te worden, terwijl hij inmiddels maatregelen neemt, om China beter voor te bereiden voor eventueelen strijd. Binnen drie maanden zouden alle hoofden van districten 600 tot 1000 recruten moeten lichten; het moeten zijn de fysiek meest geschikt, ouder dan 20 jaar, zekeren welstand bezittend, grondeigenaar of koopman, onbesproken gedrag en minstens 1.25 lang. De regeering hoopt, dat zodoende over een jaar de eerste lichte zal zijn samengesteld; zij zal dan 3 jaar worden ingelijfd en gaat daarna over tot de reserve, waarna in hare plaats eene nieuwe lichte komt; zodoende hoopt JOEANTSIKAI na ongeveer 10 jaar over een slagvaardig Chineesch leger te zullen beschikken. China bevat ongeveer 1970 districten, zoodat op deze wijze reeds dadelijk 1,500,000 man onder de wapenen zouden komen. Wanneer het mettertijd JOEANTSIKAI mocht gelukken zijne militaire plannen te volvoeren, zal hij misschien tegelijk het juiste oogenblik aangebroken achten, zich tot alleenheerscher van China te doen proclameeren.

F.

**Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in
verschillende landen.**

Duitsland: De legeraanvulling voor het jaar 1913, Int. Rev., Feb.

Engeland: De oorlogshavens en kustversterkingen. De weermacht der Zuid-Afrikaansche Staten, Int. Rev., Feb.

Frankrijk: De zeemacht, Int. Rev., Feb.

Italië: Reorganisatie der veld-artillerie Het militaire strafvoorschrift, M. Woch., No. 22/23. De samenstelling van het leger, M. Woch., No. 26/27.

Japan: Het luchtvaartwezen, Int. Rev., Feb.

Rusland: De kozakkenformaties. De paarden in 't leger. De draadlooze telegrafie, Int. Rev. Feb.

Zweden: Het luchtvaartwezen, Int. Rev., Feb.

Ter aankondiging ontvangen.

Volkenrecht en Politiek, door Mr. J. PH. SUYLING, Hoogleraar aan de Universiteit te Utrecht. Tweede Druk. *Utrecht*, 1915, A. OOSTHOEK.

„Pages d'histoire”. 1914. 16. A l'ordre du jour (15 Oct. au 26 Oct. 1914). 17. A l'ordre du jour (28 Oct. au 1er Nov. 1914). 18. Les communiqués officiels du 1er au 30 Novembre. 19. A l'ordre du jour (6 au 10 Nov. 1914). 20. Les Pourparles Diplomatiques. 24 Juillet—29 Août. Le livre gris belge. 21. Les Pourparlers Diplomatiques. 10/23 Juillet—24 Juillet/6 Août. Le livre orange russe.

Nedérland en de oorlog. Eene waarschuwing en opwekking, door H. PHILIPPI, Ritmeester der cavalerie O.-I. L. *Doetinchem*, Nederl. Drukkers- en Uitgeversmaatschappij C. MISSET.

De beteekenis van kleine mogendheden, door H. A. L. FISHER, F. B. A. Vice-kanselier van de Universiteit te Sheffield. Vertaald door Mr. W. DE VEER. *London*, 1914. EYRE AND SPOTTISWOODE, LTD.

Waarom Engeland België te hulp gekomen is, door H. W. MAS-SINGHAM *Edinburgh-New-York-Paris*, THOMAS NELSON AND SONS.

Neutrale volkeren en de oorlog, door JAMES BRYCE, *Edinburgh-New-York-Paris*, THOMAS NELSON AND SONS.